01-KAPAK.qxp_Layout 1 28-07-2025 11:19 Pagina 1

yaşamınızda yeni bir sayfa

newaya jin

Ağustos 2025 SAYI: 245

Kadının Sözü

Yaşadığımız her acı verdiğimiz kavganın bedelidir. Bizi ahlakileştiren, insanileştiren işte o acılardır.

Ruken Bingöl (Sevcan Algünerhan)

Tarihin akışını değiştiren o birkaç dakika

Herkesin üzerine çokça yazdığı 11 Temmuz'daki silahların yakılma töreni, tarihin akışını değiştiren o birkaç dakikanın, nasıl büyük bir dönüşüme yol açacağını hissediyoruz elbette. Akışın nereye doğru olacağına dair net cevaplar vermek zor. Güncelliğini koruyan bu anın, tarihimiz ve toplumsal hafızamızın hangi dönemecine denk geleceğini söylemek de kolaycılık olur.

Haskar Kırmızıgül/ Sayfa 6

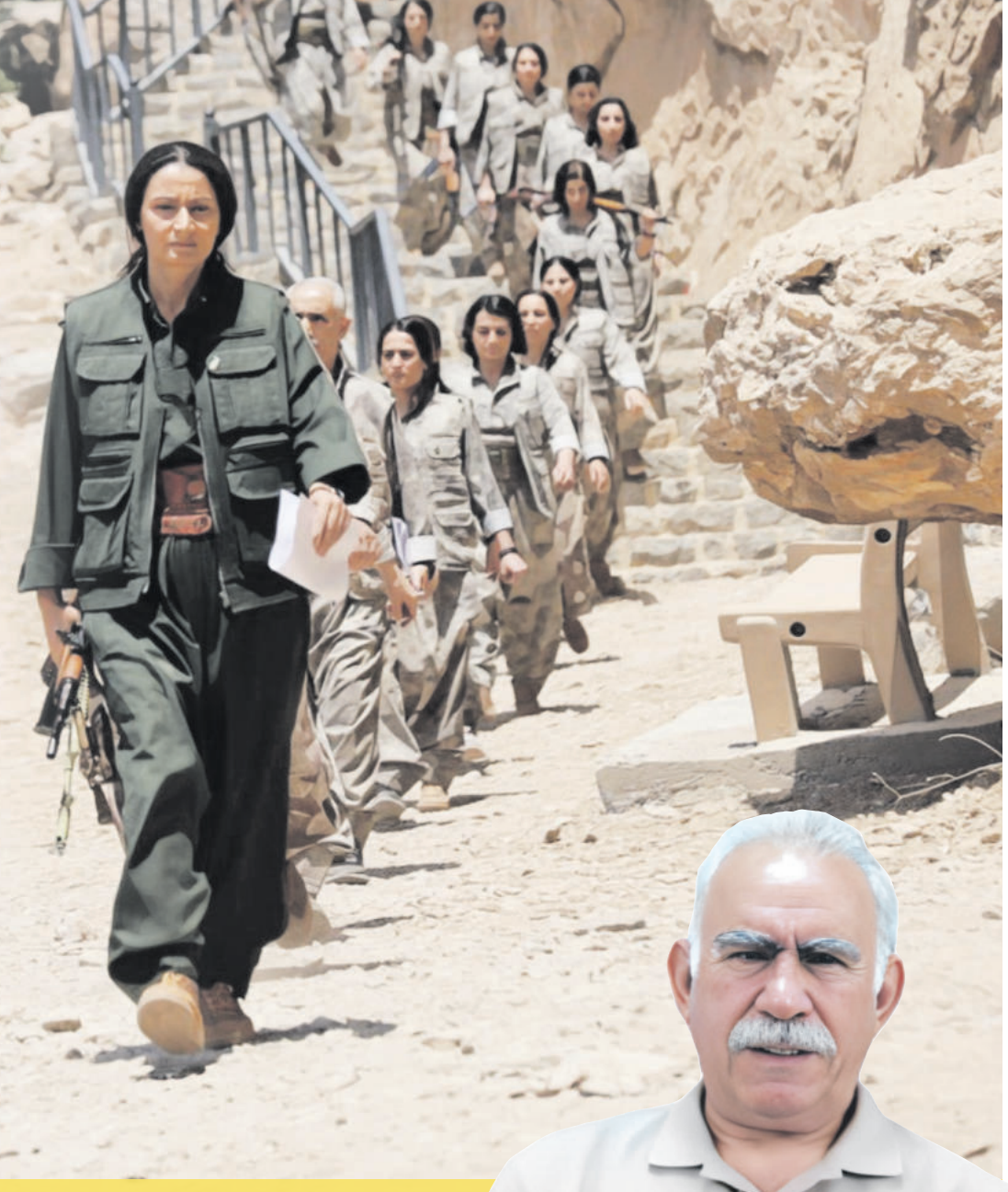

Abdullah Ocalan aştiyê zindî dihêle

Roza Metîna / Rûpel 12

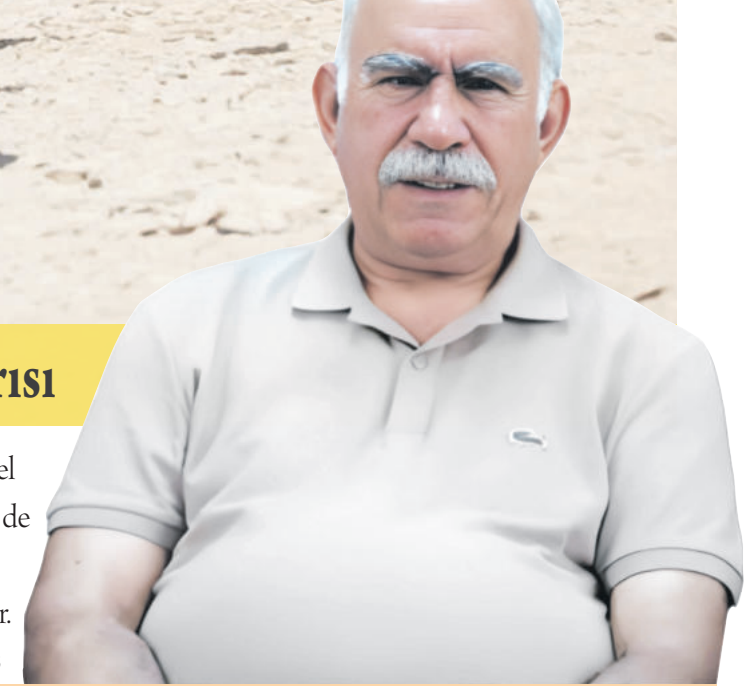

15 Ağustos atılımının 41. yıldönümü

Kürt Özgürlük Mücadelesi yeniden bir stratejik evreye geçişin eşiğindedir. Silahlı mücadele devrini sona erdirip, demokratik siyaset ve hukuk zemininde mücadeleyi yükseltme stratejisine geçmek görevi ile karşı karşıyayız. Bir araç ve yöntem olarak silahlı mücadeleyi terk ediyoruz.

Ruşen Samsat/ Sayfa 3

Tarihi değiştiren İmralı çağrısı

PKK ulus devletçi bir amaçtan vazgeçmiş, bu temel amaçtan vazgeçişle birlikte temel savaş stratejisinden de vazgeçmiş, varlığını sona erdirmiştir. Gelinen tarihi noktanın daha da ileriye götürülmesi beklenmektedir.

Abdullah Öcalan/ Sayfa 8

Enternasyonalist Apocu kadın gerilla,
Tijda Zagros Nurhak Rojevin/ Sayfa 20

Comuna 13:
"Annelerimizin arayışı her zaman gerçekti"

Sara Ceballos ile röportaj/ Sayfa 16

Fermana 74'an û têkoşîna jinên Şengalê

Avend Gaber/ Rûpel 9

Ganimet olmaktan kurtulmak!

Dünyanın birçok bölgesinde kadınlar anlık olarak tehdit ve tehlikelerle yüzleşiyorlar, katlediliyorlar, çocukları ve tüm yaratım değerleriyle birlikte. Bunun için kadınların öz savunma eksenli komünleri örgütlemeye ekmek su kadar ihtiyaçları var.

Pelşin Tolhıldan/ Sayfa 4

Barışın inşasında kadınların katılımı ve toplumsal cinsiyet

Berfin Güneş / Sayfa 7

Barış süreçlerinde toplumsal cinsiyet, yalnızca temsil düzeyinde bir kategori olarak değil; aynı zamanda bu süreçlerin nasıl tasarlandığını, işlediğini ve hangi sonuçlara yol açtığını belirleyen kurucu bir toplumsal yapı olarak ele alınmaktadır.

"Orta çağda yaşamış Belçikalı kadının yüzü yeniden canlandırıldı"

Araştırmacılar, DNA yardımıyla günümüz Belçika'sında 10.500 yıl önce yaşamış bir kadının yüzünü yeniden canlandırdı. Dikkat çeken nokta ise, bu kadının dönemin diğer insanlarına göre daha açık tenli olması. Gent Üniversitesi'nden araştırmacıların aktardığına göre, kadın mavi gözlere, yüksek bir burun köprüsüne ve belirgin kaş kemiklerine sahipti.

Kafatasından yola çıkarak, öldüğünde 35 ile 60 yaşları arasında olduğu belirlendi. Araştırmacılar, buldukları DNA sayesinde kadının dış görünüşüne dair birçok özelliği tespit edebildi. Dövmeleri ve takıları ise diğer arkeolojik kazılardan elde edilen verilere dayanarak tasarlandı. Kadının, Mezolitik Çağ olarak bilinen dönemde yaşamış diğer insanlara göre daha açık bir cilt tonuna sahip olduğu düşünülüyor. Bu dönem, Avrupa'da yaklaşık M.Ö. 10.000'den M.Ö. 5.300'e kadar süren Taş Devri olarak da bilinir.

Mezar ritüellerine dair izler bulundu

Kadının kafatası, 1988-1989 yıllarında Belçika Ardenlerindeki Dinant bölgesindeki Margaux Mağarası'nda yapılan kazılarda bulundu. Aynı yerde sekiz kadına ait kalıntılar daha keşfedildi. Bu alışılmadık bir durum, çünkü Taş Devri'ne ait çoğu mezarlıkta erkek, kadın ve çocuk kalıntıları bir arada bulunur. Araştırmacılar, avcı-toplayıcı toplulukların bazı cenaze ritüelleri uyguladığına inanıyor. Örneğin birçok iskelet, demir oksit ile kil ya da kum karışımı olan oker ile serpilmişti. Ayrıca kalıntılar, bilinçli bir şekilde taş parçalarıyla örtülmüştü. Kafatasında ise ölüm sonrası yapıldığı düşünülen, bıçak benzeri bir aletle oluşmuş kesik izleri bulundu.

Bulgular göçebe yaşama işaret ediyor

Kadınların gömüldüğü mağaranın yüzlerce yıl boyunca kullanılmış olması da dikkat çekici bir diğer detay. Arkeolog Isabelle De Groote, "Bu mağara, insanların düzenli olarak geri döndüğü bir anma yeriydi. Oysa avcı-toplayıcılar sık sık yer değiştirirdi," diyor. Araştırmacılar, Maas Nehri çevresindeki diğer kazılardan elde edilen bulgular sayesinde kadının nasıl yaşadığını belirleyebildi. Bulunan taş aletler, balık kalıntıları ve yabani hayvan kemikleri, bu insanların göçebe bir yaşam sürdüğünü ve yiyecek aramak için sıkça yer değiştirdiklerini ortaya koyuyor. Kadının yaşadığı dönemi gösteren bir rekonstrüksiyon aşağıdaki fotoğrafta görülebiliyor.

■ NU.NL

Aşırı kullanımı yaşam memnuniyetimizi azaltıyor!

"Dijital Obezite" kavramı, ilk kez 2004 yılında Toshiba şirketi tarafından hazırlanan bir raporda, tüketicilerin ve kuruluşların artan dijital veri depolama eğilimine dikkat çekmek amacıyla kullanıldı. Bulut bilişim teknolojilerinin sağladığı esneklik, erişilebilirlik ve verimlilik faydalı olsa da bunlar, veri güvenliği ile mahremiyet ihlalleri ve dijital bağımlılık gibi önemli riskleri de beraberinde getiriyor.

Ayrıca bu veri yığınları, kullanıcıların bir daha bakmadığı dijital çöplüklere dönüşüyor Son yirmi yılda "dijital obezite" yalnızca veri depolamayı değil, bireylerin dijital içeriklere kolay erişimi ve bu içerikleri aşırı tüketerek bağımlılık geliştirmesini de kapsayan bir kavrama dönüştü. Dünya genelinde yapılan birçok araştırma, dijital obez sayısının endişe verici boyutlara ulaştığını ve bunun fiziksel, sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişim üzerinde olumsuz etkiler yarattığını gösteriyor. Dijital obezite, örneğin kas-iskelet sistemi ağrılarına, göz hastalıklarına ve uyku bozukluklarına yol açabiliyor.

Phubbing Nedir?

"Phubbing", dijital obeziteyle ilişkilendirilen yeni bir kavram. Bu terim, mobil cihazlara aşırı odaklanma nedeniyle kişiler arası iletişimin geri planda bırakılması olarak tanımlanıyor. Bu davranış, çoğu zaman saygısız, kaba ve sosyal açıdan uygunsuz olarak değerlendiriliyor. Phubbing, sınıf ortamlarında, toplantılarda, kafelerde, seyahatlerde, ev ziyaretlerinde ve çocuklarla geçirilen zamanlarda sıklıkla görülüyor.

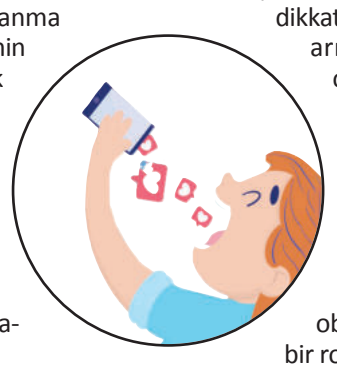

İlginç olan, bireyler bu davranışın olumsuz etkilerinin farkında olmalarına rağmen phubbing yapmaya devam ediyor. Gençler, bu davranışı rahatsız edici bulsalar da buna sıkça başvurduklarını belirtiyor. Pew Araştırma Merkezi'nin yayınladığı bir rapor, çocukların bile ebeveynlerinin yüz yüze iletişim sırasında telefon kullanılmasından şikâyetçi olduğunu gösteriyor.

Ne Yapılabilir?

Dijital obezite ve phubbing'le başa çıkmak için hem bireysel hem toplumsal stratejiler geliştirmek gerekiyor. Bu stratejiler; bağımlılık yaratan dijital uygulamalara karşı farkındalık oluşturmayı, sosyal medya kullanımında zaman planlamasını, çalışma ortamlarını dikkat dağıtıcı dijital unsurlardan arındırmayı kapsıyor. Dijital okuryazarlık bu sürecin önemli bir parçası olarak öne çıkıyor. Sadece dijital araçların kullanımı değil, bilgiye ulaşma, bilgiyi değerlendirme ve güvenli iletişim kurma gibi becerileri kapsayan bu yetkinlik, dijital obeziteyi önlemede belirleyici bir rol oynuyor.

Dijital obeziteyle mücadelede önerilen yöntemlerden biri de dijital detoks. Araştırmalar dijital detoksun depresyon belirtilerini azaltmada etkili olabileceğini gösteriyor. Dijital detoks, yalnızca tüm dijital cihazlardan uzak durmak anlamına gelmiyor. Belirli uygulamaların (örneğin Instagram, Tiktok, YouTube) veya iletişim yollarının (örneğin WhatsApp üzerinden sohbetin) geçici olarak terk edilmesi de dijital detoks kapsamında görülüyor.

■ Bilimgenc

Dizlerinizden gelen sesler normal mi?

Dizleriniz kalkarken çıtırdıyor mu? Endişelenmeyin, bu genelde normaldir. Ortopedi cerrahı Dr. Mitchell McDowell, bu seslerin "krepitus" olarak adlandırıldığını ve gaz kabarcıklarının patlaması ya da tendonların hareketiyle oluştuğunu söylüyor.

Ancak bu seslere ağrı veya sertlik eşlik ediyorsa, bu eklem sorunlarının habercisi olabilir. Eklem yıpranması genellikle 30'lu-40'lı yaşlardan sonra başlasa da, yaş tek neden değil. Genetik, beslenme, iltihap, hareketsizlik ya da eklemleri zorlayan aktiviteler de rol oynar.

Eklemler Nasıl Korunur?

Sağlıklı bir yaşam ile eklem sağlığını korumak mümkün:

- Fazla kilodan kaçının
- Omega-3 ve antioksidanlar alın
- Düzenli, hafif egzersiz yapın
- Kasları güçlendiren aktiviteleri tercih edin

Unutmayın: "Eklemler araba lastiği gibidir. Ne fazla yüklenmeli ne de tamamen hareketsiz bırakılmalı." ■ Scientias

Robotlar cerrahide yeni bir döneme giriyor

Robotlar uzun süredir ameliyathanelerde cerrahlara yardımcı olarak kullanılıyor. Ancak bu kez önemli bir eşik aşıldı: Johns Hopkins Üniversitesi'nden bilim insanları, bir robotun safra kesesi ameliyatının büyük kısmını tamamen otonom şekilde gerçekleştirdiğini açıkladı. Robot, sesli komutlara yanıt verdi, gerçek bir cerrah gibi ameliyat sırasında kararlar aldı ve insan müdahalesine gerek duymadan süreci tamamladı. Böylece sadece mekanik bir araç olmanın ötesine geçerek, çevresine uyum sağlayabilen ve öğrenen bir sistem haline geldi.

Robotu özel kılan çözüm üretmesi

Bu gelişmeyi özel kılan şey, robotun yalnızca belirli adımları takip etmesi değil; aynı zamanda beklenmeyen durumlara karşı çözüm üretmesi. "Surgical Robot Transformer-Hierarchy (SRT-H)" adı verilen bu robot, ChatGPT benzeri bir yapay zekâ altyapısıyla geliştirildi.

Böylece "dokuyu tut", "sola kay" gibi sesli komutları anlayabiliyor, geri bildirimlerden öğreniyor ve daha önce karşılaşmadığı durumlara tepki verebiliyor. Geçmişteki sistemler, önceden belirlenmiş planlara bağlı kalarak ancak kontrollü ortamlarda çalışabiliyordu.

Yeni geliştirilen bu sistem ise karmaşık ameliyatlarda bile esneklik gösteriyor. Safra kesesi ameliyatı gibi zor bir prosedürde; damarları tanıdı, gerekli kesileri yaptı ve klipsleri stratejik şekilde yerleştirdi.

Tüm bu süreci Johns Hopkins cerrahlarının domuz kadavraları üzerindeki ameliyat videolarını izleyerek öğrendi. Eğitim sonrasında ameliyatı %100 doğrulukla tamamladı. İşlem insan cerraha göre biraz daha uzun sürdü, ancak başarı oranı benzerdi.

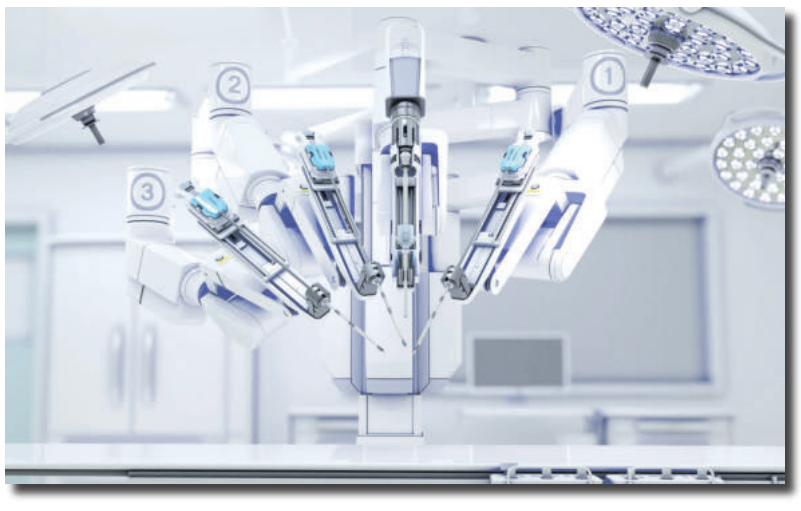

Gerçek başarı göstergesi

Robotun gerçek başarı göstergesi, farklı anatomik koşullarda ve zorlu senaryolarda da aynı hassasiyetle çalışabilmesi oldu. Robotun başlama pozisyonunu değiştirdi ve görüşü engelleyen yapay kanlar ekleyerek koşulları zorlaştırdı. Buna rağmen sistem görevini başarıyla yerine getirdi. Şimdi bu sistemi daha fazla ameliyat türüne uyarlamak ve tam otonom cerrahiyi gerçeğe dönüştürmek için çalışmalarını sürdürüyor. Bu gelişme, robotların sadece yardımcı değil, ileride bağımsız cerrahlar haline gelebileceğini ve hastanelerde daha geniş görevler üstlenebileceğini gösteren önemli bir adım olarak değerlendiriliyor. ■ Scientias

Tarihte bu ay

Ağustos 1907 Sosyalist kadınların ilk uluslararası toplantısı 14 ülkeden 56 delegenin katılımıyla gerçekleştirildi. Bu toplantıda Clara Zetkin, uluslararası sekreterliğe seçildi, aynı toplantıda "Eşitlik Dergisi" sosyalist kadınların uluslararası yayın organı olarak belirlenir.

1975 Uganda'da, Bernadette Olowa ilk kadın büyükelçi olarak 900 yıllık geleneği bozdu.

1984 PKK, 15 Ağustos 1984'te Kürt halkı ve kadınları açısından tarihi bir dönemeç olan Eruh ve Şemdinli atılımını gerçekleştirdi.

18 Ağustos 2001 Türkiye'nin ilk kadın sendikacısı Zehra Kosova yaşamını yitirdi.

25 Ağustos 2007 Gerilla sanatçı Delila (Şenay Göçer) Türk ordusu ile girdiği çatışmada şehit düştü.

8 Ağustos 2014 Gazeteci Deniz Fırat, DAIŞ saldırısı nedeniyle Mexmûr mülteci kampında şehit düştü.

15 Ağustos Kürt varlığının, hakikatinin dili ve eylemi

● Ruşen Samsat

15 Ağustos 1984'te Eruh ve Şemdinli'de gerçekleştirilen silahlı gerilla eylemleriyle birlikte Kürt Özgürlük Hareketi, yeni ve stratejik bir dönemin kapısını araladı. Eğer 15 Ağustos'taki bu silahlı mücadele gerçekleşmemiş olsaydı, bu yeni ve stratejik döneme ulaşmak mümkün olmazdı.15 Ağustos, uluslararası hegemon güçler ile sömürgeci devletlerin, Lozan Antlaşması'nın son safhasında Kürt gerçekliğini tümüyle ortadan kaldırmak ve tarihi sahneden silmek amacıyla devreye soktukları GLADIO destekli 12 Eylül 1980 askeri faşist cuntası ve onun estirdiği teröre karşı bir direnişin simgesidir. Bu süreçte, Saygon zindanını aratmayacak derecede baskıların yaşandığı Amed Zindanı'nda, PKK'nin öncü kadroları ve sempatizanları şahsında Kürt kimliği ve tarihsel gerçeklik hedef alınmış, Kürt varlığı bütünüyle yok edilmek istenmiştir. Ancak bu baskılara karşı gelişen direniş, bir Kürt dirilişinin ve yeniden doğuşun kıvılcımı olmuştur.

Köleleştirilmiş, kendine yabancılaşmış, çürümeye ve bir tarihsel-toplumsal varlık olarak ölüme yüz tutmuş Kürtlüğe karşı, köleliği ilk kurşunla kendisinde öldüren ve yeniden kendi öz değerleriyle buluşarak doğan bir Kürtlüğün inşasıdır 15 Ağustos atılımı. 14 Temmuz 1982 Büyük Ölüm Orucu ile zirveye ulaşan Amed zindan direnişi, Kürt varlık mücadelesinin bilincini ve fedai ruhunu oluştururken, 15 Ağustos bunu ete kemiğe büründüren, koru ateşe çeviren kıvılcım niteliğindedir. Aslında bu iki eylem birbirinin devamı, tamamlayanı olup, Kürt varlığını günümüze taşıyan temel harcı oluşturur.

Kürt varlığını güvenceye almak ve özgür yaşamın inşası

Kuşkusuz, silahlı mücadeleyi sadece askeri bir taktik mücadele biçimi olarak değerlendiremeyiz. Gerilla gücü hiçbir zaman yalnızca askeri bir güç olmamıştır. O, bir özgürlük bilinci, özgür yaşam ve hakikat arayışçılığı, bir yaşam sanatı ve kültürü olarak şekillenmiştir. Kürt bilinci ve ruhunun toplumsal ve özgürlük değerleriyle buluşması en çok gerillada vücut bulmuştur.

Gerilla, ideolojik bir güç olarak, sosyalist yaşam değerleri ve insanlık değerlerinin yoğunlaştığı bir çekirdek halini almıştır. Özgürlük, en çok da gerillada anlam kazanmıştır. Zira Kürtler, silahlı mücadeleye yabancı bir halk değildir; daha yakın toplumsal geçmişe kadar kabileler ve kabile federasyonları şeklinde öz savunmaya dayalı olarak silahlı olmuşlardır. Silahlı mücadelenin içeriği, felsefesi ve amacı, Kürt varlığını güvenceye almak ve özgür yaşamın inşasını gerçekleştirmektir. 15 Ağustos atılımı, bu hedef doğrultusunda Kürt isyan ve direniş geleneğinin halkalarını birleştirmiştir. 40 yıllık mücadele geleneğinin ortaya çıkardığı ve inşa ettiği hakikat, Kürtlüğün var olduğudur; Kürtlüğün, en eski tarihsel-toplumsal varlık olarak günümüze taşındığıdır. Kürt isyan ve direniş hafızası ve kimliği, 15 Ağustos atılımında temsilini hakkıyla bulmuş, daha da pekişmiştir.

Kürt varlığının nasıl bir bilinç ve forma kavuşacağı, özgür Kürtlüğün nasıl olabileceğine dair sistemsel analizler ve tespitler, şekillenen paradigmanın temelini oluşturmaktadır. Bu geleneğin, özgür yaşama ne kadar taşındığı; özgür Kürt aklını ve özgür yaşam temellerini ne kadar oluşturduğu tartışılmaktadır.

Kürt varlığının ve hakikatinin dili ve eylemi

15 Ağustos atılımı, Kürt varlığının ve hakikatinin dili ve eylemi haline gelmiştir. Soykırım cenderesinden geçerek, asimilasyona uğramış, toplumsal yapılarıyla giderek çözülmeye başlayan ve kültürel-toplumsal öz değerleri adına çok fazla bir şey bırakılmayan bir Kürtlüğü yeniden diriltmiş, yeniden doğuşunu sağlamıştır. Bu bağlamda, silahlı mücadele dönemini sadece askeri bir mücadele dönemi olarak değerlendiremeyiz. Bu mücadele, meşruiyet çerçevesinde de tek başına ele alınamaz. Öz savunma olgusuna da çok daha kapsamlı toplumsal-kültürel anlam ve içerik kazandıran bir mücadele olmuştur.

1990-1992 yıllarına gelindiğinde, 15 Ağustos atılımı kendisiyle birlikte Kürt halk serhildanlarını yaratmıştır. Kürt halkı, 7'den 70'e sokaklara dökülmüş; Kürt kimliğini haykırmış, sayısız bedel ödemiştir. Her türlü imha, inkâr ve özel savaş uygulamalarına, köy yakmalarına, göçertmelere, kaçırılmalara, tutsaklıklara, infazlara ve katliamlara rağmen bir serhildan geleneği yaratılmıştır. Binlerce yıllık Kürt direniş geleneği, Newroz'un her zaman serhildan ve direniş ruhuyla karşılanıp kutlanmıştır.

Kürtler, demokratik ve barışçıl çözüm yolları bulma gücüne sahip

Bu süreç, Kürt halkının köklü bir örgütlenme bilinci edinmesine de yardımcı olmuştur. Legal, imkanlar olmadığında illegal bir şekilde örgütlenmek, örgütlü hareket etmek, yerel olduğu kadar ulusal konularda örgütlenmek, dayanışma ve kollama bilincini geliştirmek, bu halkın en önemli kazanımlarından biri olmuştur. Bugün, Kürtler, mevcut durumda en örgütlü toplumlardan biridir. Meclisler, komünler, siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, mesleki örgütlenmeler, siyasi-toplumsal kurumlaşmalar ve işleyiş mekanizmaları açısından oldukça bilinçli ve politikleşmiş bir toplumdur. Her türlü politik-askeri gelişme karşısında hızla analiz edebilen, kendi çıkarlarını, işlerini ve görevlerini tespit edebilen, buna göre harekete geçebilen bir topluluktur.

Belki de Ortadoğu'nun en hareketli ve diri toplumlarından biridir Kürtler. Özgürlük değerleri açısından diğer önemli bir husus, farklılıklarla baş edebilme, farklılıklarla bir arada yaşayabilme ve demokratik ve barışçıl çözüm yollarını bulma gücüdür. Bu konuda da son 40 yılda Kürtler büyük bir gelişme kaydetmiştir. Kuşkusuz, dar ilkel-milliyetçi, aşiretçi-kabileci ya da aileci yaklaşımlar belli düzeylerde yaşanabilmekte, muhafazakâr ve tutucu yaklaşımlar ortaya çıkabilmektedir. Kaldı ki, bu yaklaşımlar özellikle sömürgeciliğin kazandırdığı ve dar milliyetçi ve aşiretçi çıkar çevrelerince bir karşı devrim çizgisi halinde ayakta tutulmaya ve özel geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda da demokratik-özgürlükçü yaklaşım ve çizgi ile parçalayıcı, dar ilkel milliyetçi ve aşiretçi, aileci çizgi arasında bir mücadele geleneği ve diyalektiği gelişmiştir. Bu konuda bir iç mücadele yaklaşımı ve tutumu Kürt toplumunda da şekillenmiştir. Bunun demokratik ölçü-çerçevelere ve zeminlere daha fazla kavuşturulması gerekebilir, fakat bu gelişimin zemini atılmış ve önemli bir gelişme de göstermektedir.

Tarihin en kapsamlı ve özgürlükçü kadın ordulaşması

15 Ağustos Atılımının kazandırdığı en temel özgürlük çıkışı kadın özgürlüğüne açtığı zemin ve yoldur. Dünyada tarihin en kapsamlı ve özgürlükçü kadın orvatılımı ile atılmıştır. Kadının silahlı mücadelede yeralışı ve giderek özgün kadın ordulaşmasına gitmesi genel olarak silahlı mücadelede özgür ve eşitlik temelinde yaşam ölçülerinin geliştirilmesinde, kadının derin kölelik bağlarından koparak, özgür irade ve

özgür düşünce, örgütlülüğün geliştirilmesinde zorlu yaşam ve mücadele deneyiminde gelişmesinde ve pekişmesinde oldukça merkezi bir rol oynamıştır. Silahlı mücadele bu anlamda kadın açısından da en yoğunlaşmış özgürlük iradesini, özgür düşünce ve ifade gücünü ve erkek egemenlikli zihniyet ve yapılanma ile en zorlu mücadele zeminini ortaya çıkarmıştır. 15 Ağustos atılımının ortaya çıkardığı özgürlük zemininde Kadın ordulaşması, kadın komutanlaşması, kadın özgürlük ilkeleri ve bunun pratikleştirilmesi çığır açıcı olmuştur. Günümüzde Kürt Kadın Özgürlük Hareketi ile ortaya çıkan kadın özgürlük düzeyi, onun örgütsel formasyonu, toplumun özgürlük değerlerine ve ölçülerine yansımaları küçümsenmeyecek düzeyde ve bütün dünyanın dikkatini üzerine çekmektedir.

Kadının gerilla ve silahlı mücadelenin gelişmesinde, toplumsal örgütlenme, mücadele ve gelişimdeki öncülük düzeyinin bu kadar ileri düzeye ulaşmasında 15 Ağustos atılımındaki özgürlük ruhu ve kadın köleliğinin aşılmasındaki amansız mücadele zeminini yaratma gerçekliği çok tarihsel ve yeni çağın paradigmasının oluşumunda merkezi bir rol oynamaktadır. Kadının toplumsal-siyasi mücadeledeki yeri, birikimi ve yol açtığı özgürlüksel düzey kesinlikle gerilla mücadele deneyiminin ortaya çıkardığı kadın özgürlük iradesi ve ölçülerine dayanmaktadır. Kürt kadını kendisini o zeminde var etmiştir; başka da olamazdı. Ancak böylesine yoğunlaşmış, zorlu bir mücadele içerisinde bütün zayıflıklarını, kölelik bağlarını görebilir, kırabilir ve aşabilirdi. Günümüze gelindiğinde 40 yıllık mücadelenin ortaya çıkardığı ve toplumsal zeminde yarattığı çok köklü kadın özgürlük değerleri, ahlak, davranış ve yaklaşım ölçülerini, kadın örgütlenmelerini, kadın bilinci, eşitlik ve özgürlük ölçülerini açığa çıkarmıştır. Aynı zamanda egemenlikli erkek zihniyeti ve yapılanmasını parçalamış, özgür erkeğin ve özgür kadının yaratılmasına zemin oluşturmuştur.

Özgür toplum ve özgür bireyin yaratılması

Silahlı mücadelenin en önemli kazanımlarından birisi de özgür bireyin yaratılmasında oynadığı roldür. 15 Ağustos atılımı birey özgürlüğünün toplumsal özgürlükle bağlarını kurmuş, toplumu özgür olmayanın bireyselliğinin olamayacağı gerçeğini bütün çarpıcılığı ile açığa çıkarmıştır. Gerilla mücadelesi ancak kollektif ve komünal yaşam zemininde gelişebilir. Kendi toplumsallığını yaratamayan bir gerilla mücadelesi olamaz, asla gelişemez. Her an, kendini ortak toplumsal ve ideolojik değerlerde terbiye etmeyen, bu değerlerin yaşam ölçülerini geliştirmeyen ve bu ahlakı kendi içinde oluşturmayan bir gerilla olamaz. Gerillalaşmak, esasta kendini toplumsal özgürlük değerlerinde var etmenin mücadelesini, bilincini ve ruhunu yaratmaktır. Dolayısıyla, toplumsal özgürlüğün en önünde olmak ve kendini buna adamak, gerektiğinde ölümü de özgür yaşamı yaratmak uğruna göğüslemektir. Bunun insan varoluşunda ve kendini yaratmasında ortaya çıkardığı değerler ve bilinç, özgür birey yaratımının en temel zeminini oluşturur. Bu noktada, Agit (Mahsum Korkmaz) yoldaşın Kürt halkındaki karşılığı, gerçek sevgi, halklaşma ve zincirleme gerillanın büyütülmesidir. Agitleşmek, Kürt halkında tarifi zor bir gurur, hayat bulma ve cesaret kazanmanın kaynağıdır. Agit yoldaş şahsında her Kürt biraz büyümüş, kendini sevmiş ve varlığını öz değer, onur ve gururla taşımıştır.

Bugün, 15 Ağustos atılımının 41. yıldönümünde, Kürt Özgürlük Mücadelesi yeniden bir stratejik evreye geçişin eşiğindedir. Silahlı mücadele devrini sona erdirip, demokratik siyaset ve hukuk zemininde mücadeleyi yükseltme stratejisine geçmek görevi ile karşı karşıyayız. Bir araç ve yöntem olarak silahlı mücadeleyi terk ediyoruz. Bu, Kürt Özgürlük Mücadele tarihinin belki de en stratejik dönüm noktasıdır. Silahlı mücadelenin ortaya çıkardığı Kürt varlığını ve kazanımlarını nereye taşıyacağız? Silahlı mücadele ile karşılanamayacak olan bir Kürt açılımı, varlığı ve oluşumu söz konusudur. Bu oluşumun, toplumsal bir sistem halinde inşa edilmesi ve serpilip kimlik kazanması gerekmektedir. Bunun zemini ancak demokratik siyasetle mümkün olabilir. Bu anlamda, silahlı mücadele özgür Kürt toplumunun inşasında ve toplumsallaşmasında oynayabileceği kadar rol oynamıştır. Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplum inşası demokratik siyaseti ve hukuk zeminini şart kılar.

Silahlı mücadelenin ortaya çıkardığı Kürt varlığını ve kazanımlarını nereye taşıyacağız? Silahlı mücadele ile karşılanamayacak olan bir Kürt açılımı, varlığı ve oluşumu söz konusudur. Bu oluşumun, toplumsal bir sistem halinde inşa edilmesi ve serpilip kimlik kazanması gerekmektedir.

Ganimet olmaktan kurtulmak!

● *Pelşin Tolhıldan*

Dünyanın birçok bölgesinde kadınlar anlık olarak tehdit ve tehlikelerle yüzleşiyorlar, katlediliyorlar, çocukları ve tüm yaratım değerleriyle birlikte. Bunun için kadınların öz savunma eksenli komünleri örgütlemeye ekmek su kadar ihtiyaçları var.

Rêber Apo'nun Barış ve Demokratik Toplum çağrısıyla gündemleşen temel konulardan birisi komün! Aslında komün yeni bir kavram, yeni bir gündem değil. Komün kavramı Rêber Apo tarafından güncellenerek mücadelenin odağına alındı. Komün kavramını biz kadınlar güçlü anlamlandırmalı ve uygulamalıyız.

Komün olgusunu bugüne kadar sergilediğimiz yüzeysel, yanılgılı, dar, eklektik bakış açısı ve tarih bilincinden yoksun yaklaşım ile ele alamayız. Komün, komünalite, komünalizm, komünal yaşam kavramlarının kaynağı toplumsallıktır. Toplumsallığın temel değerleri ve anlam gücü kadınların yaratımıdır. Bu nedenle gerek tarihi gerekse güncellenen yönleriyle komün kavramı ve bu kavram etrafında geliştirilecek tartışma, düşünsel ve yaşamsal etkinliklerde kadınlar öncü olmalıdır. Günümüz dünyasında bu öncülük öz savunma eksenli olmak zorundadır.

Demokratik toplumu inşa etmek: öz savunmayı yenilmez kılmak

Tüm boyutlarıyla demokratik toplumu inşa etmenin kendisi öz savunmayı sarsılmaz ve yenilmez kılmaktır. Öz savunma sadece savaş kapıya dayandığında, topluma düşman güçler saldırdığında olmayacak. Öz savunma sadece, meşru savunma temelinde örgütlenmiş kadın askeri birliklerinin üstleneceği bir sorumluluk değildir.

Yakın tarihimizde bunu ispatlayan birçok güncel olayı yaşadık. 3 Ağustos 2014 yılında DAİŞ çeteleri Irak, Türk devleti ve KDP'nin desteğiyle Şengal'e saldırıp binlerce insanımızı katletti, binlerce çocuk ve kadını kaçırıp köle pazarlarında sattı, çoğu hâlâ kayıp. Êzidî toplumu ve kadınlarına eşi benzeri görülmemiş zulüm ve işkenceler yapıldı, onlar muazzam direndi, kendi öz değerleri ekseninde hâlâ direniyorlar. Ancak bu olay Êzidî toplumunun öz savunmasındaki zayıflıkları da gösterdi. Yine böyle bir saldırının öngörülememesi; tarih bilincindeki, güncel politik gelişmeleri, bölge ve Kürt güçlerini zamanında-doğru okumadaki zayıflıkla ilgilidir. Êzidî halkına karşı yapılan bu soykırım, herkesin öz savunmayla ilgili çıkaracağı muazzam derslerle doludur.

Aralık 2024 yılından beri Suriye genelinde, sonraki aylarda Alevilerin yaşadığı Suriye kıyı bölgelerinde, Dürzîlerin şehri Süveyda'da yaşanan trajediler büyük derslerle yüklüdür. Suriye'nin farklı bölgelerinde halkların sergilediği örnek alınacak öz savunma pratikleri de yaşandı. Ancak Suriye halkların öz savunmasının ne kadar acil, yaşamsal ve olmazsa olmaz bir örgütlenme, bilinçlenme ve politika alanı olduğunu tüm Ortadoğu ve dünya halklarına gösteren trajik bir deneyim olarak yaşanmaya devam ediyor. Suriye'deki kaos ortamında kadının payına büyük acılar, işkenceler, zulüm düştü, düşüyor. Her gün kadınların halkların onuru, namusu ve direnç odağı oldukları için nasıl tecavüzle, köleleştirme ve işkence ile karşı karşıya kaldıklarına dair haberleri okuyoruz.

2018'den beri Efrîn'li kadınlara uygulanan zulme ve şiddete dünya yıllardır seyirci kaldığı için; bu çeteler aylardır aynı zulmü ve şiddeti Alevi ve Durzî kadınlarına, halklarına uyguluyor. Aylardır Alevi kadınları kaçırılıyor ve tecavüze uğruyor, satılıyor. Suriye Geçici Hükümeti ''Kültür Bakan''ı olarak belirlenen Mihemmed Yasîn Salih, Temmuz ayında yayınladığı bir videoda Alevi kadınları aşağılayıp onlar için ''köle'' ve ''suçlu'' ifadelerini kullandı.

Kadınlara ve farklı kültürlere karşı sınırsız çoğalan nefret söylemi

21. Yüzyılda tüm kıtalarda ve ülkelerde kadınlara yönelik bu zihniyet potansiyel olarak mevcuttur. Kadınlara ve farklı kültürlere karşı nefret söylemi sınırsız çoğaltılıyor. Bu söylem mezhepsel, sınıfsal, cinsel, ırksal ayrımlar üzerinden dünyanın her yerinde geliştiriliyor. Günümüzdeki iletişim teknolojisi sayesinde bu nefret söylemi hızla yaygınlaşıp insanları etkiliyor. Kadınlar; dünyanın her yerinde, günün her anında bir bu biçimde nefret, aşağılama, şiddet içerikli söylem ve davranışlara maruz kalabiliyor. Suriye, Nijerya, Sudan, Libya, İran, Irak, Hindistan, Türkiye, Afganistan, Abya Yala ülkelerinde yıllardır kadınlara yönelik çok yönlü saldırılar devlet destekli çete, mafya, vekâlet güçler tarafından yürütülüyor.

Suriye'nin Humus şehrinde 20 Ocak 2025'de evinden üniversiteye giderken kaçırılan, işkence yapılıp cenazesi sokağa atılan Alevi yazar ve üniversite öğretim görevlisi Dr. Rasha Ali, 15 Temmuz 2025'de Süveyda'da başından vurularak katledilen Dürzi doktor Faten Hilal, toprağını savunurken 7 HTŞ çetesini öldürüp şehit düşen Fewziye Fexredîn Eş Şaranî yakın zamanda bildiğimiz en son örneklerden. Suriye'de Aralık ayından itibaren ülkenin farklı şehirlerinde yüzlerce sivil kadın-çocuk katledildi, her gün katledilmeye devam ediyor. Bu katliamlar normalleştirilmek, kabul ettirilmek isteniyor. Sanki bunlar üç-beş yabancı uyruklu kural tanımaz çetenin işi gibi gösterilse de devletler, uluslararası kuruluşlar izliyor, istatistik tutuyor ama engellemiyor.

İstanbul Sözleşmesinin feshedilmesinden sonra artarak devam eden kadın cinayetlerinin son halkası olan Ayşe Tokyaz cinayeti; kadın kırımının geldiği vahşet düzeyini çarpıcı olarak gözler önüne serdi. Kadın kırımı son hızıyla, şiddet ve tecavüz kültürü ekseninde yürütülüyor.

Öz savunma eksenli binlerce komün oluşturmak kurmaklazım

Yazımın başındaki komün ve öz savunma eksenli komün konusuna dönersem, bu kadın kırımını engellemek; öz savunma eksenli binlerce komün oluşturmaktan geçiyor. Dünyanın birçok bölgesinde kadınlar anlık olarak tehdit ve tehlikelerle yüzleşiyorlar, katlediliyorlar, çocukları ve tüm yaratım değerleriyle birlikte. Bunun için kadınların öz savunma eksenli komünleri örgütlemeye ekmek su kadar ihtiyaçları var. Bu Rêber Apo'nun belirttiği ''felsefe komünü'' olmakla başlamalı belki de. Bir zamanlar feministlerin bilinç yükseltme olarak isimlendirdikleri deneyimleri de aslında özünde kadınların oluşturdukları düşünsel, politik felsefi komünlerdi, çok önemliydi.

Bu deneyimi öz savunma eksenli güncellemeliyiz. Çünkü bilinçsizliğin kendisi en büyük savunmasızlıktır. Tarihsel, kültürel, felsefi, politik, etik-estetik bilinçteki yüzeysellik, yarı bilme halleri biz kadınları her zaman hedef haline getiriyor.

İhtiyaçlarmız doğrultusunda komünleşmek hayatidir

21. Yüzyılda yaşıyoruz ama hâlâ ganimet olmaktan kurtulamamışız. Bu gerici bir gücün bize bu gözle bakmasıyla ya da İslamî coğrafyayla sınırlı değil. Dünyada en büyük sektörlerden biri olan fuhuş ve bunun etrafındaki çeteleşme, mafyalaşma kadınları ganimet olarak gören zihniyetin ürünü olarak bin yıllardır var. Kadınlara köleliği ve hakareti reva görme; ''hegemonik erkekliğin'' kadın bakış açısının ana eksenidir.

Tehlikelidir, saldırgandır, sinsidir, komplocu ve yalancıdır; dünyanın birçok yerinde yaşamın birçok alanına mevzilenmiştir. Bu anlamda Suriye'de Alevi, Dürzi ya da Efrînli Kürt kadınlarının, Şengal'de Êzidî kadınların başına gelenler Avrupa ülkesinde, Asya'da, ABD'de ve Avustralya'da yaşayan kadına çok uzak bir kader değildir. Modern kılıflar altında dayatılan ganimet olma hali, kölelik, sömürü de az değildir. Bu anlamda kurmamız gereken komünler ganimet olmaktan çıkmayı, kölelikten kurtulmayı ve şiddet ve tecavüz kültürüne son vermeyi hedeflemelidir.

Binlerce yıldır ganimet olmaktan neden çıkamadığımızı tarihselliği içinde kavramamız çok önemlidir. Bu yüzden düşünsel komünlerin kurulmasına öncelik vermeliyiz, varolanları büyütüp yaygınlaştırmalıyız. Bu komünlerde kazandığımız bilinç gücüyle ekonomi, sanat, siyaset, sağlık, eğitim, hukuk gibi yaşamın birçok alanında ihtiyaçlarmız doğrultusunda komünleşmek hayatidir. Tüm komünlerimiz doğru temelde örgütlendiğinde zaten öz savunma eksenli olacaktır ve öz savunmamızı yenilmez kılacaktır.

Müthiş bir öz savunma örneği: Fewziye Fexredîn Eş Şaranî

Bir doktor olmak muazzam bir emek sürecidir. Ama bir çete kafasına kurşun sıkıp onu bir saniyede katlediyor. O zaman doktor olurken, öğretmen olurken, siyaset yaparken öz savunmasız olamayacağımızı bir an bile unutmamalıyız. Fewziye Fexredîn Eş Şaranî müthiş bir öz savunma örneği oldu hepimize. Ancak kadınlar ve onların öncülüğünde toplumların öz savunması kesintisiz olmak zorundadır, savaşta ve barışta.

Her an ve her yerde geliştirilmelidir, boşluk kabul etmemelidir. Yeri geldiğinde silah kuşansa da çoğu zaman silahsızdır, tüm katledilme ve saldırı zeminlerini tespit eden ve zamanında bunu önlemeye odaklanan bilinç ve farkındalığa sahiptir. Önemli olan toplumsallığa ve kadın varoluşuna ve kimliğine yönelik potansiyel tehlikelere yönelik sürekli farkındalıkla yaşamaktır. Bu da sürekli eğitim, araştırma ve örgütlenme ile ilgilidir. Cinsiyetçilik ve tüm iktidar ideolojileri örgütsüzlükten ya da yanlış temelde örgütlenip donuklaşan, kullanılmaya açık hale gelen enerjilerden güç alırlar. Büyüyüp şiddetlenirler.

Düşünce komünlerimiz olmalı

Bugün de dünyanın birçok yerinde hâlâ on-binlerce insan özellikle kadınlar din adına, inanç adına katlediliyor. Birçok zaman katledilenler, adına katledildikleri ideolojiyi, tehlikeyi yeterince tanımıyorlar. Sonuç olarak ne zaman, nereden, nasıl vurulacaklarına dair bir sezgi, his, öngörü ve aktif savunma refleksinden yoksun kalıyorlar. Örneğin Ortadoğu'da Alevilik, Dürzilik, Êzidîlik siyasal ve gerici İslam'ın gözünde potansiyel suçlulardır. Bu bakış açısının bölgesel düzeyde tarihi-kültürel arka planı kadar, son iki yüzyılda Avrupa ülkeleri tarafından Ortadoğu'da yürütülen milliyetçilik, dincilik, bilimcilik ve cinsiyetçilik operasyonlarıyla da bağı vardır. Ortadoğulu kadınlar olarak bu tarihsel-sosylojik bilinci kazanmazsak, bunun güncele yansıyan kodlarını okuyamazsak, kim tarafından, nereden ve nasıl olduğunu anlamadan vuruluruz.

Yine kadınların mahkûm edildikleri çaresizlikler vardır, bunlar derindir. Ancak bunların ne kadarı öğrenilmiş, şartlandırılmış çaresizliklerdir? Sorgulamalıyız, düşünce komünlerimiz olmalı bu yüzden. Her bölgenin, her ülkenin kendi koşullarına göre bunları tartıştığı platformlar, konferanslar oluyor. Ancak bunların elit ve marjinal kalma, toplumdaki her kesimden kadını kapsamama gibi bir yönü var. Kadınları mahkûm edildikleri çaresizliklerden kurtarmak için komünlerimizi yaşamın her alanında örgütlemeliyiz. Hukuk, sağlık, eğitim, ekonomi, diplomasi, sanat, edebiyat ve daha pek çok yaşamsal alana dair komünleri örgütlerken; öz savunmanın aklını, duyarlılığını, farkındalığını, örgütlülüğünü ve siyasetini kazanmayı bir an bile aklımızdan çıkarmamalıyız.

Kadın ağının oluşturulması ihtiyaçtır

Bir ülkede öz savunma kapsamında ne kadar örgütlenme, birey, inisiyatif, dernek vs. varsa bunlar kendi içinde bir ortak ağ oluşturmak kadar; ülke düzeyindeki bu ağın dünya genelindeki kadınlarla iletişim, etkileşim, koordinasyon, destek ve tamamlama süreci ve yaklaşımı içinde olması hayatidir. 2014 yılında Şengal'de bugün Suriye'nin sahil bölgesinde, Süveyda'da yaşanan trajediler, bir kez daha böyle bir dünya öz savunma kadın ağının oluşturulmasına acil ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Bu ağ kadınları bilinçlendirme, örgütleyip ortak harekete geçirmede stratejik rol oynayabilir. Kadınların enerjisi ortaklaştığında sinerji gelişir ve bu sinerjinin etkilemeyeceği, değiştirmeyeceği ve güzelleştirmeyeceği bir olgu yoktur bence. Rêber Apo'nun İmralı'dan kadın hareketine gönderdiği mektupta ''Çok kaybınızın farkındayım. Tek tesellim zalim ve yalancı egemen külte alet olmaya, yem olmaya fırsat tanımamalarıdır. Yaşayan güçleri olarak dönemin yeniden inşasında başarının sizlere bağlı olacağı kesindir.'' tespitleri kadın enerjisine ve sinerjisine olan güvenin somut ifadeleridir.

26 yıllık derinleştirilmiş tecrit koşullarında

Sürecin ilerleyişi, zorluklar ve engellerle dolu olsa da, Rêber Apo'nun perspektifinde her bir adımın, halkların özgürlüğü için kritik bir öneme sahip olduğu net bir şekilde görülmektedir.

● ***Dozgın Zozan***

Rêber Apo, 26 yıl boyunca derinleştirilmiş tecrit koşullarında olağanüstü bir irade ve düşünce gücü sergilemiştir. Bu süre zarfında geliştirdiği beş büyük savunma, sosyalizm ve toplumlar tarihine önemli katkılar yapmış, geniş teorik perspektifler sunmuştur. Aynı zamanda, Kürt sorununun demokratik temellerde çözümü için verdiği çabalar ve oynadığı rol ile yüzyılın Önderlik figürü olarak öne çıkmaktadır. Son yaşadığımız gelişmeler de, Önderlik gerçeğinin sürekli bir gelişim halinde olduğunu, an'da ve zamanın her bölümünde nasıl gerçekleştiğini bizlere göstermektedir. Rêber Apo'nun diyalektik gelişim açısından söyledikleri, aslında an be an görülen gelişmelerde kendisini hissettirmektedir.

Tarihi ele alış biçimi, sosyalizmde yeni teoriler geliştirilmesi, kadın özgürlüğü sorununa getirdiği yeni bakış açıları ve toplumu özgürlüğe taşıyacak sosyolojik, felsefi tespitler, son beş ay içinde yaşanan gelişmelerle daha net bir şekilde somutlaşmıştır. Yapılan yeni tespitler, çözüm yolları ve yöntemler hakkında birçok çevre tarafından tartışılmakta ve toplumsal alanda büyük yankılar yaratmaktadır. Özellikle kadınlar olarak, beynimizde yaşadığımız fırtınalar yalnızca düşünsel düzeyde değil, duygusal dünyamızda da yankı bulmaktadır.

Tarihsel sosyoloji, toplumların yaşadığı sosyolojik durumları, kadın özgürlüğü endeksli görülmesi gereken tüm sosyolojik sorunların çözümü ve daha pek çok konuya dönüp bakmak, kavramak ve pratiğe geçirmek epey bir zaman alacak gibi. Diyalektik olarak zıtların birliği kapsamında ele alırsak; aynı zamanda tüm bunları hızla pratikleştirme konusunda da omuzlarımıza büyük bir sorumluluk düşmektedir. Kadın öncülüğünde gelişmesi gereken yeni bir sürecin teorik temelleri, tüm gerekçeleriyle ortaya konmaktadır ve kadınların demokratik toplumun geliştirilmesinde öncülük rolünü üstlenmesi beklenmektedir.

Rêber Apo, yalnızca teorik tespitlerle sınırlı kalmayan öncülük örneğini 52 yıllık süreçte hep ortaya koymuştur. Riskleri göze alarak, en küçük imkanları değerlendirip süreci güçlendirerek çıkmayı başarmıştır. Tıpkı 27 Şubat 2025 tarihinde yapmış olduğu "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı ile başlayan süreç gelişmelerinde olduğu gibi, bir kez daha teoriyi ve pratiği birbirinden ayırmadan yaşayan bir hakikat olduğunu göstermiştir.

Kürt sorununun çözümüne yönelik adımlar

Geçen 26 yıl içinde Rêber Apo, Kürt sorununun demokratik çözümünü sağlamak adına ortaya çıkan tüm fırsatları değerlendirmiştir. 2009-2015 yılları arasında bu konuda yaşananlar, güçlü bir hafıza olarak varlığını koruyor. Ardından, bu gün, Rêber Apo'nun Kürt sorununun çözümdeki ısrarı, devletin Kürt sorununa yaklaşımında; imha etme, çökertme ve inkar politikalarını boşa çıkarırken, toplumlar açısından önemli tarihi gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır.

Bu süreçte siyaset ve politikanın gidişatı değişmiş, Kürt sorununun çözümü ile birlikte bölgesel değişim ve dönüşüm daha fazla dayatılmaya başlanmıştır. Toplumsal sosyolojik değişimler de büyük bir hızla yaşanmaya adım atmıştır.

Barış ve demokratik toplum çağrısı

27 Şubat 2025 tarihinde Rêber Apo, "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı ile başlatılan süreci çok önemli bir adım olarak öne çıkarmıştır. Geçen yıllar boyunca, Rêber Apo'yu tecrit altında tutan uluslararası güçler, Kürt hareketini ve halkını Önderlikten uzaklaştırmayı hedeflemişlerdir. Ancak, bu tecrit ve şiddet politikalarına rağmen bu bağ güçlenmiş, Rêber Apo savunmalarıyla sürekli olarak dışarıyı büyütmüş ve dünyaya daha geniş bir bakış açısı kazandırmıştır.

Özgürlüğün ne kadar değerli ve zor olduğunu bir kez daha göstermiştir. Bu süreçte, yapılan yeni tespitlerle tüm çevrelerin gündemi yeniden şekillenmiştir. Rêber Apo'nun yeni görüşleri, Kürt sorununu aşarak özgürlük ve demokrasi sorununun tüm toplumları ilgilendirdiğini ortaya koymuştur. Bu, silahların devre dışı bırakılması ve demokratik siyasetin geliştirilmesinin çözümdeki rolüyle netleşmiştir.

Yeni bir dönemin eşiğinde

Rêber Apo'nun tarihi Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'nın ardından PKK, 5-7 Mayıs tarihlerinde 12. Kongresi'ni toplayarak silahlı mücadeleyi sonlandırma kararı almıştır. Bu gelişmeleri, 26 yıl sonra Rêber Apo'nun sadece yazılı bir şekilde değil, aynı zamanda 7 dakikalık bir video konuşması ile dışarıyla ilk kez buluşması takip etmiştir. Bu video, önemli mesajlar içermektedir; özellikle "Varlık inkarına dayalı ve ayrı devlet amaçlı PKK hareketi ve dayandığı ulusal kurtuluş savaş stratejisine son verilmiştir." ifadesi tarihin yönünü değiştiren bir açıklama olmuştur. 11 Temmuz günü, Medya Savunma Alanlarında 30 gerilla, silahlarını ateşe vererek Barış ve Demokratik Toplum sürecine katkı sunmuşlardır.

Çözüm sürecindeki zorluklar ve beklentiler

Bu süreçte, çözüm için gerekli olan komisyonun oluşması ve mecliste alınacak kararlar büyük önem taşımaktadır. Ancak, sürecin ağır ilerlemesi ve provokasyonlara açık hale gelmesi kaygıları vardır. Bu kaygılar, sürecin sabote edilmesinden duyulan endişeyi yansıtmaktadır. Fakat, Rêber Apo'nun süreci kendi inisiyatifiyle ilerlettiği görülmektedir.

Entegrasyon meselesi

Rêber Apo, video mesajında ve gerilla grubunun açıklamasında entegrasyon konusunda önemli bir perspektif sunmuştur. Entegrasyonun, asimilasyon değil, pozitif bir entegrasyon olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu, Kürt varlığının dört ulus devlet sınırları içinde kabul edilmesi, demokratik siyaset ve müzakere yoluyla sağlanabilir.

Rêber Apo'nun görüşleri, bize kavramlara yeniden bakmamızı, geçmişte öğrendiklerimizi sorgulamamızı ve düşünce kalıplarımızı kırmamızı sağlıyor. Sosyalizm ve ulus-devletin yarattığı tahribatlar üzerinde de sorgulamalar devam etmektedir.

Rêber Apo kolektif bir yaşamın örneğidir

Sonuç olarak, Önderlik sadece bir kişi olarak değil, bir kolektif bilinç ve yaşam biçimi olarak tanımlanabilir. Yaşamı, kadınların, Kürt halkının ve tüm ezilen toplumların özgürleşme mücadelesinin teorisini ve pratiğini bütünleştiren, evrensel bir önderlik anlayışının pratikleşmesidir. Önderlik, sadece bir kişiyle sınırlı kalmaz; bu, bir toplumun, bir halkın ve kadınların ortak bilincinde ve mücadelesinde hayat bulur. Rêber Apo, bu hakikati sadece teorik bir şekilde dile getirmekle kalmamış, aynı zamanda uygulamada gösterdiği direniş ve stratejilerle de bu anlayışı somutlaştırmıştır.

Özellikle, onun diyalektik bakış açısı, tarihsel ve toplumsal gelişmelerde, geçmişle gelecek arasında köprü kurmada bizlere yol göstermektedir. Zihniyet kalıplarını kırmak, sosyalizmin dogmalarını sorgulamak, ulus-devlet ideolojisinin yarattığı tahribatları görmek ve bunun karşısında özgürlük ve demokrasi mücadelesini inşa etmek, tarihi sürecin önde gelen zihniyeti olmaktadır. Bu süreçte, özgürlüğün sadece bir kavram değil, yaşamın her alanına dokunan bir gerçeklik olduğunu görmekteyiz. Bireysel özgürlük ile toplumsal özgürlük arasındaki bu sıkı bağ, Rêber Apo'nun düşünsel dünyasında şekillenen temel bir anlayıştır.

Sürecin ilerleyişi, zorluklar ve engellerle dolu olsa da, Rêber Apo'nun perspektifinde her bir adımın, halkların özgürlüğü için kritik bir öneme sahip olduğu net bir şekilde görülmektedir. Özellikle de entegrasyon meselesinde ortaya koyduğu yeni anlayış, geçmişte asimilasyon ve kimliği yok sayma olarak algılanan kavramların nasıl dönüştürülebileceğini göstermektedir.

11 Temmuz herkes için bir eşikti

Zamanın göreceli olduğunu kuantum üzerine yaptığım sınırlı okumalardan öğrendiğimi sanıyordum. Ama yaşamın öğreticiliği bambaşka. 27 Şubat'tan bu yana zaman başka akıyor. Yoğun, hızlı ve bir o kadar ağır. Zamanı yoğunluğuna ve derinliğine hissediyoruz. Bir asıra denk gelen gelişmeler birkaç aya sığabiliyormuş meğer. Zamanın göreceli olduğu böylesine keskin bir biçimde kavranabiliyormuş.

Haskar Kırımızıgül

İlla ki değişmek zorunda olduğunu hissetmek

Anlamak ve bilmek arasındaki fark giderek belirginleşiyor. Hepimizin gayesi bildiğimizi anlamak. Kelimelerimiz kafi gelmiyor olan biteni anlatmaya. Herkes kendine çizdiği sınırları aşmak, beynini ve yüreğini sağlam tutmak, uçurumlarda kanatlanmak yani illa ki değişmek zorunda olduğunu hissediyor. Alışkanlıklar, rutinler, öğrenilmiş ve öğretilmiş sözler, basma kalıp tavır ve tutumlar, kolay savunular, yorgun ve bıkkın halimizin sirayet ettiği cümleler, ezberlediğimiz kavramların yetmediğini hissediyoruz.

Demem o ki zamanın yoğunluğu ve derinliğinde böyle bir eşiğe vardık. Peki aşabilecek miyiz bu eşiği? Uzun tarihimiz içinde dün, bugün ve geleceğin kesiştiği şu kısacık zaman diliminde bu soru mutlaka cevaplanmayı bekliyor. Mutlaka ama hemen değil. Anlamak, sorgulamak, yüzleşmek, hatırlamak, unutmak, yüzleşmek, öğrenmek ve değişmek gibi bir sürü fiilin toplamından oluşacak bir sabırlı ve sağlam bir cevap arıyoruz. Ve zamanın göreceli olduğunu unutmadan herkesin cevabını aynı anda veremeyeceğinin farkındayız.

Tarihin akışını değiştiren o birkaç dakika

Bunca lafı niye ettim. Herkesin üzerine çokça yazdığı 11 Temmuz'daki silahların yakılma törenine dair birkaç kelam etmek için. Tarihin akışını değiştiren o birkaç dakikanın nasıl büyük bir dönüşüme yol açacağını hissediyoruz elbette. Akışın nereye doğru olacağına dair net cevaplar vermek zor. Güncelliğini koruyan bu anın, tarihimiz ve toplumsal hafızamızın hangi dönemecine denk geleceğini söylemek de kolaycılık olur. Bu sorular halen cevabını bekliyor. Birlikte ve birey olarak cevap verirsek tarihin sayfalarında bu ana yaraşır bir yer açılır. Kürde hak ettiği onurlu yaşamın kapısını aralayan bir an mı yoksa aksi mi bunu bizler-en çok da kadınlar- belirleyebiliriz.

Özne olma iddiasıyla var olan kadınlar

Mücadelenin başından beri özne olma iddiasıyla var olan, bunu başaran Kürt kadınlarının birinci seçeneğe daha yakın olduğunu peşinen söylemeliyim. Umut çok daha baskın. Bugüne kadar yürüdüğümüz yol boyunca elde edilen düşünsel birikim ve kollektif emek, yaşam iddiası, Kürt toplumunu dönüşüme uğratan radikal meydan okumalar ve pratikler, kavgalar ve direnişler 'demokratik modernite çözümüne daha yakın' olduğumuzu gösterdi. Ancak yeterince radikal olmamak, stratejik düşünmemek, tarihi anların gelecekle bağlantısını kuramamak gibi handikaplarımız da var. Sınırsız bir emek ve fedakarlığın sonucu ortaya çıkan imkanları özgürlük lehine kalıcı bir kazanıma dönüştürmede sorgulamamız gereken yanlar da var. Zira hakikate varan yol her zaman güllerle döşeli, amber kokulu ve ışıklı değil. Yılanlar ve çıyanlara rast gelme 'beşeri zaafların ayartıcı gücüne' kapılma ve esas rotamızı yitirme olasılığımız da var.

Rêber Apo, devlete karşı komün, ulus devlete karşı demokratik ulus, erkek egemenliğine karşı kadın özgürlüğü seçeneğini koyduğu gelecek inşasında kadınlara 'kurucu özne' rolünü verdiğine göre her iki olasılığı da gerçekçi, bilimsel olduğu kadar duygu ve düşüncenin süzgecinden geçirebilmeliyiz. Toz pembe bir tablo çizerek de olmaz. Aşırı karamsar ve inkarcı yaklaşarak da olmaz. Kırk yılı aşan tarihimizde hangi değerleri bir öz olarak geleceğe taşıracağımızı ve nelerin aşılması gerektiğinin ayrımına varabilmeliyiz. İyimserlik ve kötümserliğin bizi esir almasına izin vermeden cesaretle kendi gerçeğimizle ve pratiğimizle yüzleşirsek bu eşiği geçebiliriz.

Kendimizi tarihin yapıcısı kıldığımız her anda ve mekanda

İyisi mi ben ortaya hepimizin toplamı olan ve cevabı da hepimizin toplamda vereceği birkaç soru bırakayım.

Özgün örgütlülük için ödediğimiz paha biçilmez bedeller ve kazanımlara karşılık, özgün olmanın şimdiki zamana denk pratiği nasıl olmalı? Rêber Apo'nun demokratik modernite çözümüne daha yakın olduğunu söylediği mücadelemiz toplumsal dönüşümü ne kadar sağladı? Topluma özgürlük iddiamızı taşırken yeterince sorumlu, kapsayıcı ve sağaltıcı olabildik mi? Kazanımlarımızı korumak isterken statükolar oluşturduk mu? Mevcudu sürdürmenin yol açtığı güvenli alanlara mı sığındık? Riskleri göze alabildik mi.

Değişim ve dönüşüm irademiz, pratiğin ve gerçeğin zorunluluklarında eridi mi? Konuşurken, eylerken, paylaşırken 'kadın olmak' kelimesini iliklerimize kadar hissedebildik mi? Acılarımıza, öfkemize ve kinimize rağmen neşemizi, rengimizi, aidiyetimizi ve estetiğimizi koruyabildik mi? Birbirimizi incitmemek adına liberalize mi ettik yahut eleştirmek adına tarumar mı ettik? En önemlisi de bu soruları birileri bize sormadan biz kendimize yöneltebildik mi? Bu soruları sormanın zamanı gelmedi mi?

Bu sorular gibi cevapları da hepimize ait. Cevapları hemen değil ama mutlaka; sabırla, sağduyu ile, inançla, umutla, kuşkuyla, inatla ve sürekli arayarak bulmamız gerekir. Bir tarih aralığına sıkıştırılamayan kendimizi tarihin yapıcısı kıldığımız her anda ve mekanda öncelikli görevimizdir bu.

11 Temmuz herkes için bir eşikti

11 Temmuz herkes için bir eşikti. Kollektif ve bireysel olarak sonuçlar çıkardığımız; dipten gelen dalgayı duyduğumuz bir andı. O kısacık ve bir aşıra bedel birkaç dakikayı 'yaratılış anı'na dönüştürmek hepimize bağlı. Soruların cevaplarını bir kerede değil geleceğe yürürken, inşa ederken, düzeltirken, sağaltırken, büyütürken vereceğiz. Elimizde sihirli değnek olmadığına göre sabırlı olmakla aciliyet, gönüllük ve zorunluluk, yüzleşmek ve ertelemek, sevinç ve keder, kin gütmek ve affetmek ikilemlerine düşmeden yürümeye devam.

Ve artık ertelemeyeceğiz. Acılarımızla yüzleşmeyi, güzel şeyler düşlemeyi, ağız dolusu gülmeyi, içimizde birikenleri anlatmayı, işe koyulmayı asla ertelemeyeceğiz. Beklediğimiz geleceği kimse bize altın tepside sunmayacak. Bu yüzden en kapsamlısından en küçüğüne kadar yaptığımız işleri 'ibadet edercesine' seveceğiz. Geleceğe dair kaygı ve beklentilerin şimdinin gerekliliklerini ötelemesine izin vermeden düşüneceğiz. Ve kutsallarımızı en dokunulmaz yere taşıyacağız toplumun hafızasında. Dökülen her damla terin, gözyaşının, çekilen katmerli acıların, yitirilen canların, kaybedilen her uzvun, sınırsız ve sonsuz emeğin değerinin ve karşılığı olduğunu bileceğiz.

'Evrende harcanan hiçbir emek heba olmaz' diyen Ş. Nagehan Akarsel gibi bıkmadan usanmadan emek vereceğiz.

Rêber Apo, devlete karşı komün, ulus devlete karşı demokratik ulus, erkek egemenliğine karşı kadın özgürlüğü seçeneğini koyduğu gelecek inşasında kadınlara 'kurucu özne' rolünü verdiğine göre her iki olasılığı da gerçekçi, bilimsel olduğu kadar duygu ve düşüncenin süzgecinden geçirebilmeliyiz. Toz pembe bir tablo çizerek de olmaz. Aşırı karamsar ve inkarcı yaklaşarak da olmaz. Kırk yılı aşan tarihimizde hangi değerleri bir öz olarak geleceğe taşıracağımızı ve nelerin aşılması gerektiğinin ayrımına varabilmeliyiz.

Barışın inşasında kadınların katılımı ve toplumsal cinsiyet

Bölüm II

● Berfin Güneş

Kadınların çatışma ve barış süreçlerindeki rolleri, uzun süre boyunca ağırlıklı olarak "mağdur" ya da "korunması gereken" edilgen figürler olarak tanımlanmıştır. Ancak 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren bu sınırlayıcı temsiller, kadınların kolektif direniş pratikleri, toplumsal mücadeleleri ve politik özneleşme süreçleri aracılığıyla kapsamlı biçimde sorgulanmaya başlanmıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra barış, yalnızca silahların susmasıyla sınırlı olmayan; aynı zamanda toplumsal ilişkilerin dönüşümünü ve yeniden inşasını içeren çok katmanlı bir süreç olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu bağlamda kadınların bilgi üretimi, politik katılımı ve eylemselliği, küresel ölçekte daha görünür ve tartışılır hâle gelmiştir.

Barış süreçlerinde toplumsal cinsiyet

Barış süreçlerinde toplumsal cinsiyet, yalnızca temsil düzeyinde bir kategori olarak değil; aynı zamanda bu süreçlerin nasıl tasarlandığını, işlediğini ve hangi sonuçlara yol açtığını belirleyen kurucu bir toplumsal yapı olarak ele alınmaktadır. Bu perspektif, militarizmin, ataerkil ilişkilerin ve yapısal eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir zeminden ziyade, söz konusu yapılarla hesaplaşmanın mümkün kılındığı ve dönüştürüldüğü bir barış tahayyülünü gündeme getirmiştir. Kadınların yaşam pratiklerinden süzülen deneyimsel bilgi biçimleri ve adalet anlayışları, barış süreçlerinin epistemolojik temellerini sorgulama ve yeniden inşa etme potansiyeli taşıyan önemli araçlar olarak öne çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararı

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararı (2000), bu yaklaşımın uluslararası hukuk düzlemindeki en açık yansımalarından biridir. Karar, kadınların barış süreçlerine etkin katılımının sağlanmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yeniden yapılanmanın teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Ancak kararın uygulanması çoğu zaman biçimsel temsiliyetle sınırlı kalmış; kadınların süreçlere dönüştürücü biçimde katılımı, yapısal ve kültürel engeller nedeniyle sınırlanmıştır. 1992–2019 yılları arasında yürütülen 353 barış sürecinin yalnızca %6'sında kadınlar doğrudan müzakereci olarak yer almıştır. Bu düşük temsiliyet oranına rağmen, çeşitli araştırmalar kadınların anlamlı katılımının barış anlaşmalarının sürdürülebilirliğini artırdığını ve toplumsal iyileşme süreçlerine ivme kazandırdığını göstermektedir. Nitekim kadınların katılım sağladığı süreçlerde anlaşmaların uygulanma olasılığının %35 oranında arttığı bulgusu dikkate değerdir. Ancak bu potansiyele rağmen, kadınların katkıları çoğu zaman "sembolik temsil" sınırında kalmakta; rolleri sıklıkla "kadın ve çocukların korunması" gibi geleneksel normlarla sınırlandırılmaktadır.

Kadınlar çatışma süreçlerinde aktif direnişçi ve örgütleyici

Kadınların çatışma süreçlerinde yalnızca mağdur değil, aynı zamanda aktif direnişçi ve örgütleyici aktörler olarak yer aldığı pek çok tarihsel örnek mevcuttur. Nepal'deki Maoist hareket, El Salvador'daki FMLN ve Kolombiya'daki FARC bünyesindeki kadın savaşçılar bu bağlamda dikkat çekici örneklerdir. Bu deneyimler, kadınların silahlı mücadele süreçlerinde politik bilinç geliştirdiklerini, patriyarkal yapılara karşı alternatif pratikler ürettiklerini ve toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyen ilişkilenme biçimlerini inşa ettiklerini göstermektedir. Nitekim gerilla hareketlerinde toplumsal cinsiyet normlarının sorgulanması ve toplumsal cinsiyet eşitliği toplumun genelinden daha ileri düzeyde gerçekleştirilmiş; bu da çatışma sonrası dönemde dönüştürücü toplumsal cinsiyet politikalarının filizlenmesine olanak sağlamıştır. Ancak barışın tesisi sonrasında, bu kazanımlar çoğu zaman eril iktidar ilişkileri tarafından bastırılmış; kadınlar geleneksel cinsiyet rollerine geri itilmiş ve politik özneleşme süreçleri kesintiye uğratılmıştır. "Evlilik düzeni" (conjugal order) kavramı, savaş sonrasında kadınların yeniden "normatif" rollere yönlendirilmesini ve özneselliklerinin silikleştirilmesini açıklamak için sıklıkla kullanılmaktadır.

Kolombiya örneği bu açıdan öğreticidir. FARC içindeki kadın militanlar, barış anlaşmalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ilkelerinin dâhil edilmesini sağlamış; ancak bu kazanımlar, referandum sürecinde cinsiyetçi ve muhafazakâr söylemlerin etkisiyle geri çekilmiştir. Devletin medya ve eğitim politikaları aracılığıyla toplumsal cinsiyet normlarını yeniden üretmesi, kadınların "ahlaki tehdit" olarak kodlanmasına ve kamusal alandan dışlanmasına neden olmuştur. Benzer şekilde Sri Lanka'daki Tamil Kaplanları içerisinde yer alan kadın savaşçılar, barış sonrası süreçte yalnızca "travmatik mağdur" kimliğiyle tanımlanmış; politik özne olarak varlıkları büyük ölçüde inkâr edilmiştir.

"Kimin barışı" ve "nasıl bir barış"

Bu örnekler, barışın yalnızca çatışmanın sona ermesi değil; "kimin barışı" ve "nasıl bir barış" sorularının da yanıtlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kadınların barış süreçlerinde yalnızca müzakere masasında sembolik olarak yer almaları değil; aynı zamanda sürecin epistemolojisini dönüştürmeleri, kendi bilgi üretim biçimleri, adalet anlayışları ve yaşam deneyimleriyle sürecin kurucu aktörleri olmaları gerektiğine yönelik tartışmalar giderek daha fazla yer bulmaktadır. Kadınların barışa dair bilgisi sıklıkla mikro düzeyde inşa edilen; ancak adalet, bakım, toplumsallık ve eşitlik temelli yaklaşımlar içeren bütünlüklü bir epistemoloji sunmaktadır. Liberya, Filipinler ve Ruanda gibi örneklerde kadınların barış süreçlerindeki dönüştürücü etkisi gözlemlenebilir. Liberya'da kadın hareketi, taraflar üzerinde baskı oluşturarak barış müzakerelerinin başlamasını sağlamış ve kadınların kolektif politik eylem gücünü görünür kılmıştır. Filipinler'de kadın müzakerecilerin varlığı, barış anlaşmasının toplumsal cinsiyet perspektifiyle yapılandırılmasına olanak tanımıştır. Ancak bu örneklerde dahi, barış sonrası süreçte kadın kazanımlarının kurumsallaşması ve sürdürülebilirliği ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Uygulama aşamasındaki yapısal engeller, kadınların müzakere süreçlerindeki etkisini zamanla sınırlamıştır.

Kadınların yalnızca "mağdur" kimliğiyle tanımlanması

Öte yandan, Silahsızlanma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon (DDR) programları, kadın militanları büyük ölçüde görmezden gelmiştir. Bu programlar çoğunlukla erkek savaşçılar temel alınarak tasarlanmış; kadınların ekonomik hayata katılımı, toplumsal entegrasyonu ve siyasal temsil imkânları sınırlanmıştır. Nepal, Liberya, Sierra Leone, Uganda ve Kongo örneklerinde kadın savaşçıların DDR süreçlerinden dışlanması, onları ekonomik ve toplumsal anlamda marjinalleştirmiştir. Kadınların yalnızca "mağdur" kimliğiyle tanımlanması, bu süreçlerin toplumsal cinsiyet perspektifinden yoksun tasarlandığını göstermektedir. Bu durum, çok sayıda uluslararası raporda ele alınmakta ve kadınların ihtiyaçlarının sistematik biçimde göz ardı edildiği vurgulanmaktadır.

Kadınların katılım çok katmanlı ve derinlikli ele alınmalı

Tüm bu deneyimler, kadınların barış süreçlerine katılımının yalnızca niceliksel temsille sınırlı kalamayacağını; çok katmanlı ve derinlikli bir şekilde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda tartışmalarda üç temel düzlem öne çıkmaktadır. İlki, yapısal katılımdır; bu, kadınların karar alma mekanizmaları ile müzakere süreçlerinde kurumsal düzeyde temsil edilmesini ifade eder. İkincisi, dönüştürücü katılımdır; burada kadınlar, barışın amacı ve içeriğini toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın özgürlüğü temelinde yeniden tanımlamaya yönelik müdahalelerde bulunurlar. Üçüncü düzlem ise epistemolojik katılımdır; bu düzlemde kadınlar, barışa dair bilgi üretimini adalet, dayanışma, toplumsallık gibi alternatif değerlerle zenginleştirerek sürecin kavramsal temelini dönüştürürler. Bu çok boyutlu katılım biçimleri, barışın yalnızca çatışmanın sona ermesi değil; aynı zamanda daha adil ve kapsayıcı bir toplumsal düzenin inşası olarak düşünülmesini mümkün kılmaktadır.

Bilgi üreticisi, politik özne ve toplumsal dönüşüm aktörü

Sonuç olarak, kadınların barış süreçlerine katılımı, yalnızca dışlanmışlıklarının telafisine ya da temsiliyetin artırılmasına yönelik bir araç değildir. Aynı zamanda barışın nasıl tanımlandığına, hangi bilginin referans alındığına ve hangi değerlerin önceliklendirildiğine ilişkin derin bir epistemolojik ve politik sorgulama sürecini içermektedir. Kadınların bilgi üreticisi, politik özne ve toplumsal dönüşüm aktörü olarak konumlandırılması yalnızca barışın sürdürülebilirliğini değil; aynı zamanda daha adil, eşitlikçi ve demokratik bir toplumsal yapının inşasını da mümkün kılmaktadır. Bu doğrultuda kadınlar, sadece müzakereci ya da mağdur değil; barışın yönünü ve anlamını belirleyen kurucu aktörler olarak, yeni bir toplumsal sözleşmenin inşasına zemin hazırlamaktadır.

ABDULLAH ÖCALAN

Tarihi değiştiren İmralı çağrısı

26 yıldır İmralı'da derinleştirilmiş tecrit altında bulunan Rêber Apo, 27 Şubat tarihinde "Barış ve demokratik toplum" çağrısı yapmıştı. Bu çağrı, "Barış ve demokratik toplum" tüm siyasal çevrelerin gündemine girdi ve siyasal sürecin gidişatını belirledi. Ardından yayımlanan 21 sayfalık perspektif içeriğiyle, yeni bir zihniyetin kapısını aralayan görüşler olarak yaygın bir şekilde tartışıldı ve hâlâ tartışılmaya devam ediliyor.

Yaşanan bu gelişmeler üzerine, 26 yılın ardından ilk kez görüntülü bir video ile yeni bir çağrı yapan Rêber Apo'nun tarihi görüntülü çağrısı ise şu şekilde.

Çözüm yolları

“Değerli yoldaşlar Komünalist yoldaşlık hareketimizin geldiği aşamayı, yaşadıkları somut durumu, sorun ve çözüm yollarına ilişkin kapsamlı bir mektupla tekraren de olsa açıklayıcı ve yaratıcı yanıtlar vermeyi, sizlere karşı etik bir görev saymaktayım.

1. 27 Şubat 2025 tarihli Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı’nı savunmaya devam etmekteyim.

2. Sizlerin PKK’nin 12. Fesih Kongresi’yle, buna kapsamlı oldukça doğru bir içerikle pozitif yanıt vermenizi tarihi bir karşılık olarak değerlendirmekteyim.

3. Gelinen nokta oldukça değerli ve tarihi nitelikte sayılmak durumundadır. Bu arada köprü ilişkide bulunan yoldaşların çabası aynı değerde ve takdire şayandır.

4. Tüm yaşanan gelişmeler sonunda tarihi bir dönüşüm sayılması gereken bir Demokratik Toplum Manifestosu hazırladım. Bu manifesto, yaklaşık 50 yıllık ‘’Kürdistan Devriminin Yolu’’ manifestosunu başarıyla ikame edecek niteliktedir. Sadece Kürt tarihsel toplumu için değil, bölgesel ve küresel toplum için de tarihsel toplumsal bir içerik taşıdığına inanmaktayım. Tarihi manifesto geleneğinin başarılı bir örneğini teşkil ettiğinden kuşku duymamaktayım.

5. Tüm bu gelişmelerin İmralı’da gerçekleştirdiğim görüşmeler neticesinde yaşandığını açıkça belirtmek durumundayım. Görüşmelerin özgür irade temelinde yürütülmesine azami dikkat gösterilmiştir.

6. Varılan aşama, yeni adımlarla pratiğe geçmeyi gerekli kılmaktadır. Bu aşamanın ve gerekli adımların da tarihi nitelikte olduğunun önemle belirtilmesi, anlaşılması ve gereklerine bağlı kalınması, yol alınması açısından kaçınılmazdır.

a-Varlık inkarına dayalı ve ayrı devlet amaçlı PKK hareketi ve dayandığı ulusal kurtuluş savaş stratejisine son verilmiştir. Varlık tanınmış, dolayısıyla ana amaç gerçekleşmiştir. Miadını doldurma bu anlamdadır. Gerisi aşırı tekrar ve açmaz olarak değerlendirilmiştir. Bu temelde kapsamlı eleştiri-öz eleştiri devam edecektir.

b-Siyaset boşluk tanımayacağına göre, boşluk, Barış ve Demokratik Toplum başlıklı program, ‘’demokratik siyaset’’ stratejisi ve temel taktik olarak bütüncül hukukla doldurulmak durumundadır. Tarihsel nitelikte ve kader belirleyici bir süreçten bahsediyoruz.

c-Sürecin geneli olarak silahların gönüllüce bırakılması ve TBMM’de yetkili ve kanunla kurulması düşünülen kapsamlı komisyon çalışması önemlidir. Kısır mantıklı, önce sen-ben kısırlığına düşmeden, adımların atılmasında dikkat ve hassasiyetin gösterilmesi şarttır. Atılan adımların boşa çıkmayacağını biliyorum. Samimiyeti görüyor ve güveniyorum.

d-Dolayısıyla daha da pratik ve somut kilit açıcı adımlara geçilmeye çalışılmaktadır. Benim tarafımdan ileri sürülen tezlerin belli başlı olanları şunlardır:

1. Herkesin üzerine düşeni yapması, Barış ve Demokratik Toplum hedefine ulaşılması, pozitif entegrasyonalist bir perspektifle mümkündür. Tüm anlatılanlardan çıkarılan sonuç: PKK ulus devletçi bir amaçtan vazgeçmiş, bu temel amaçtan vazgeçişle birlikte temel savaş stratejisinden de vazgeçmiş, varlığını sona erdirmiştir. Gelinen tarihi noktanın daha da ileriye götürülmesi beklenmektedir.

2. Gerek TBMM ve komisyon için anlam ifade edecek, gerek kamuoyundaki şüpheleri giderecek ve sözümüzün gereğini karşılayacak şekilde silahların bırakılmasını, ilgili çevre ve kamuoyuna açık olarak temin etmeniz doğal karşılanmalıdır. Silah bırakma mekanizmasının kurulması süreci ileri taşıyacaktır. Yapılan silahlı mücadele aşamasından demokratik siyaset ve hukuk aşamasına gönüllüce geçiştir. Bu bir kayıp değil, tarihi bir kazanım olarak değerlendirilmek durumundadır. Silah bırakmaya ilişkin detaylar belirlenecek ve hızlıca hayata geçirilecektir.

3. Meclisin çatısı altında bulunan DEM, diğer partilerle birlikte bu sürecin başarıya ulaşması için üzerine düşeni yapacaktır.

4. Bu arada tüm karar metinlerinde vazgeçilmez bir şart olarak benim özgür kalma durumuma gelince; biliyorsunuz ki ben hiçbir zaman kendi özgürlüğümü bireysel bir sorun olarak görmedim. Felsefi olarak da kişi özgürlüğü toplumdan soyut olamaz. Birey özgürleştiği oranda toplum, toplum özgürleştiği oranda birey özgür olabilir. Bu eğilimin gereğine bağlı kalınacağı tabidir.

Toplumsal barışın gücüne inanıyorum

Silahın değil, siyasetin ve toplumsal barışın gücüne inanıyorum. Ve sizi de bu ilkeyi hayata geçirmeye çağırıyorum.

Son günlerde bölgede yaşanan gelişmeler, attığımız bu tarihi adımın önemini ve aciliyetini açıkça teyit ediyor.

Sürece yönelik her türlü eleştiri ve önerilerinizi, katkılarınızı dört gözle beklediğimi belirtmeliyim. Bu tartışmalar tüm ülke,vbölge, küresel düzeyde bizleri, Demokratik Modernite Güçlerini yeni bir teorik program, stratejik ve taktik evreye ulaştıracağına, şimdiden bunun hazırlık çabası içinde olunduğuna dair çok iyimser ve hazır olduğumu, arzulu ve coşkulu olarak belirtirim.

Önümüzdeki döneme çağrım, kongre kararları ve en son bu yazıda dile getirdiğim görüş ve öneriler doğrultusunda yüklenelim ve başarı temelinde gelişmeler sağlayalım.

Daimi yoldaşça selam ve sevgiyle kalın.
19 Haziran 2025
Abdullah Öcalan

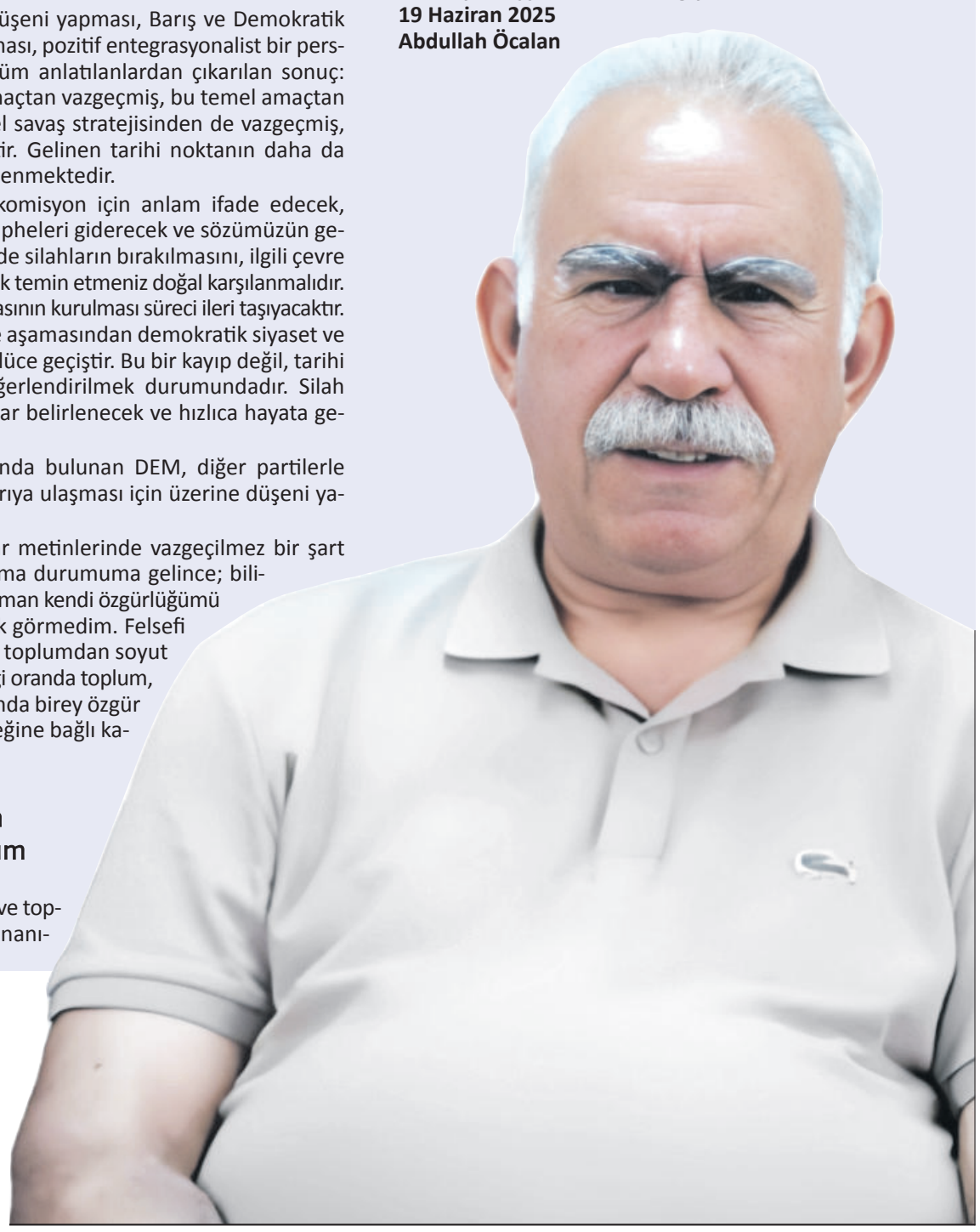

Ji Rêber Apo
banga dîrokî

Rêber Apo bi dîmen bangeke dîrokî weşand. Di daxuyaniyê de hate gotin, "Baweriya min bi hêza aştiya civakî û siyasetê tê, ne bi çekê. Û ez bang li we dikim ku vê rêgezê bixin meriyetê."

Hevreyên hêja

Tevgera me ya xwe dispêre hevrêtiya komunalîst, di rewşa xwe ya heyî û pirsgirêkên heyî de, têkildarî rêyên çareserkirina pirsgirêkan, dubare be jî ez ê bi nameyeke berfireh û şênber, bersivên afirîner bidim we û vê yekê jî weke erkeke exlaqî dibînim. 27’ê Sibata 2025’an min banga Aştî û Civaka Demokratîk kir û ez hê jî vê bangê diparêzim. Di Kongreya 12’an a Fesixkirina PKK’ê de we bi berferehî û awayekî pozîtîf bersiv da û ez vê helwesta we weke bersiveke dîrokî dinirxînim.

Divê rewşa heyî weke encameke dîrokî û hêja were dîtin. Di vê navberê de keda hevalên ku bi rola pirê rabûne jî ew çendî hêja û bi qîmet e. Dawiya hemû pêşketinên rû dan bi qasî ku veguhertineke dîrokî be, min Manîfestoya Civaka Demokratîk amade kir. Ev manîfesto weke serketina manîfestoya 'Rêya Şoreşa Kurdistanê' ya 50 salî ye. Ne tenê ji bo civaka Kurd, her wiha ez bawerim ku ji bo herêm û hêzên civaka gerdûnî jî xwedî heman naverokê ye. Ti fikarên min tine ne ku ev yek mînakeke serketî ya kevneşopiya manîfestoya dîrokî ye. Dikarim eşkere bêjim, ev pêşketin encama hevdîtinên ku min li Îmraliyê pêk anîne. Ji bo ev hevdîtin li ser esasê îradeya azad de pêk werin hewldan di asta herî jor de hatin nîşandan.

Qonaxa heyî me neçarî derbasbûna gavên nû yên pratîk dike. Ev qonax û gavên wê yên pêwîst xwedî girîngiyeke dîrokî ne. Ji bo were fêmkirin û li gorî wê dilsozî bê nîşandan, elzem e ku em pêşde biçin. -Tevgera PKK’ê ya xwe dispart bidawîkirina înkara hebûnê û avakirina dewleteke cûda, stratejiya şerê rizgariya neteweyî hatiye bidawîkirin. Hebûn hate naskirin, lewma armanca sereke jî pêk hatiye.

Ji ber vê mîada xwe temam kir. Ji derveyî vê rewş weke dubarekirin û xetimandin hate nirxandin. Wê dubarekirin û xetimînê rû bide. Li ser vî esasî wê rexne û xwerexnekirinên berfireh dewam bikin.

-Ji ber ku siyaset valabûnê qebûl nake, divê stratejiya bernameya bi sernavê Aştî û Civaka Demokratîk 'siyaseta demokratîk' weke taktîkeke bingehîn bi hiqûqeke hevgirtî were dagirtin. Di wateya dîrokî de em behsa pêvajoya diyarkirina qederê dikin.

-Di rewşa heyî de danîna çekan bi dildarî û li ser hîmê hiqûqê xebata avakirina komîsyoneke berfireh û erkdar li nava Parlementoya Tirkiyeyê girîng e. Şert e ku gavên werin avêtin bi hesasiyet bin û ji mantiqê teng dûr bin. Ez dizanim ku gavên bêne avêtin wê vala neçin. Ez vê samîmiyetê dibînin û bawer dikim.

-Lewma hewldan tên kirin ku derî bêne vekirin û gavên partîkî yên berbiçav bêne avêtin. Fikrên ku ji aliyê min ve hatine pêşxistin weke sernav ev in; Bicihanîna berpirsiyariyê ji aliyê herkesî ve û pêkanîna armanca Aştî û Civaka Demokratîk, tenê bixwegihandina perspektîfa entegrasyonalista pozîtîf pêkane.

Ji hemû tiştên hatî gotin, encama derdikeve: PKK’ê dest ji armanca avakirina dewleta netew berdaye, bi vê yekê re jî dest ji stratejiya şer jî berdaye. Ango dawî li hebûna xwe aniye. Di qonaxa heyî ya dîrokî de bendewarî hene ku ev rewş hê ber bi pêşdetir ve were birin. Ji bo em xebatên meclîs û komîsyonê bi wate bikin, her wiha ji bo em fikarên raya giştî ji holê rakin, di çarçoveya sozên me dayî de divê berdana we ya çekan ji aliyê deverên pêwendîdar û raya giştî bi awayekî xwezayî were pêşwazîkirin. Avakirina mekanîzmeya berdana çekan wê pêvajoyê ber bi pêşde bibe.

Ev wê bi dildarî bibe bidawîkirina şerê çekdarî û derbasbûna qonaxa huqûqî û siyaseta demokratîk. Ev ne têkçûn e, berevajî divê weke serketineke dîrokî were nirxandin. Têkildarî berdana çekan wê rê û rêbaz bêne nîşandan û bi lezgînî werin pratîzekirin. DEM a ku di bin sîwana parlementoyê de ye, wê tevî partiyên din ji bo ev pêvajo bi ser bikeve erka bikeve ser milê xwe bicih bîne. Di vê navberê de, ji bo mijara azadiya min ku weke şert di hemû metnên biryaran de hatiye diyarkirin dibêjim, hûn dizanin ku min ti carî azadiya xwe ya şexsî nekiriye pirsgirêk. Di maneya felsefî de jî azadiya şexis ji civakê nabe were cudakirin. Bi azadiya şexis civak û bi azadiya civakê jî şexis dikare azad bibe. Wê bi dilsozî pêwîstiya vê rastiyê pêk were. Ne bi çek, lê baweriya min bi siyaset û aştiya civakê tê.

Û ez bang li we dikim ku hûn vê rêgeze pratîze bikin. Rojên dawî bûyerên ku li herêmê pêk tên, girîngî û lezgîniya vê gava me a dîrokî eşkere piştrast dikin. Têkildarî vê pêvajoyê, ez bi kelecan li benda her cûre rexne, pêşniyar û piştgiriya we me. Ev nîqaş li tevahiya welat, herêm û li ser asta gerdûnî nîşan me dide ku Hêzên Modernîteya Demokratîk dibin xwedî bernameyeke teorîk û dighêjin qonaxeke nû ya stratejîk û taktîkî. Ji niha ve diyar dikim, ez di nava hewldanên amadekirinê de me û bi xweşîbînî dikarim bêjim ku ez bi kelecan û biryare im. Banga min ji bo dema pêş, li ser esas biryarên kongreyê û herî dawî nêrîn û pêşniyarên ku min di vê nivîsê de anîne ziman, em pêşde biçin û encamên serketî bidest bixin.

Di nava silav, hezkirin û hevrêtiyeke bê dawî de bimînin.
19’ê Hezîrana 2025’an
Abdullah ocalan

Ji çavên dayê Xemsê

Fermana 74'an

û têkoşîna jinên Şengalê

● Avend Gaber

Di 3'yê Tebaxa 2014'an de ewrekî reş bi ser Şengalê de û bi taybetî jî bi ser jinên Êzidî de girt. PDK'ê ku heta roja Fermanê soza parastina wan dabû, wê rojê bi 12 hezar hêzên xwe yên pêşmerge pişta xwe da civaka qedîm ya ku koka gelê Kurd e û bêyî guleyek biteqîne reviya. Ev rev û îxaneta PDK'ê bû sedema trajediyên mezin, bû sedema wêrankirina Şengalê, bû sedema qetilkirina bi hezaran êzidiyan, bû sedema tecawiz, revandin û firotina bi hezaran jinên Êzidî. Lê vê îxaneta dîrokî rastiya PDK'ê jî derxist holê ku çawa dijminê civaka Êzidî, dijminê koka Kurd û Kurdayetiyê ye. Lê roja ku PDK îxanet li civaka Êzidî kir û Êzidî di lepên çeteyan de hişt, Gerîlayên Azadiyê zend û bendên xwe badan û berê xwe dan warê qedîm Şengalê û bi hawara dîrokê ve çûn.

Li cihê ku îxanet bûbû sedema bêhêvîtî û tarîtiyê, bi hatina Gerîlayên Azadiyê bûbû cihê hêvî û ronahiyê. PDK xwest bi îxanetê civaka qedîm, ola qedîm ji holê rake, lê şervanên azadiyê bi hatina xwe nehiştin dîrok dûbare bibe, nehiştin tarîtî li ser van axan serwer bibe, nehiştin agirê pîroz ku bi hezar salan e li ser axa qedîm vêdikeve vemire. Niha warê qedîm ji aliyê zarokên xwe ve tê parastin, niha jinên warê qedîm di avakirina jiyana nû de pêşengiyê dikin, ji bo tolgirtina 74 fermanan û tola jinan, xwe ji her alî ve birêxistin dikin. Di Fermanê de trajediya herî mezin jinan jiya û hê jî êşa vê trajediyê dijîn. Me jî xwest pêvajoya beriya Fermanê, roja Fermanê û piştî Fermanê ji dev û hestê jinekê ku ev pêvajoy jiyaye û şahidî jêre kiriye, bibihîzin û hîs bikin.

Dayê Xemsê Emer Elî ji eşîra Hebabî ye. Eşîra Hebabî di nav Êzidiyên Şengalê de eşîra herî mezin e. Dayê Xemsê beriya Fermanê ji ber dijminatiyê bi malbatî ji gundê xwe berê xwe dane Kaniya Eydo ku girêdayî navenda Şengalê ye. Malbata dayê Xemsê beriya Fermanê Tevgera Azadiyê, fikir û felsefeya Rêber Apo nas kirine û heta kurekî dayê beriya Fermanê tevlî nava refên gerîla bûye.

'Hemû ol, bawerî û civakên cuda bi hev re dijiyan'

Dayê beriya qala roja Fermanê bike, ji me re hinek behsa pêvajoya beriya fermanê kir, behsa pêwendiya ol, bawerî û civakên cuda yên li Şengalê dijî, kir. Ji ber heta roja Fermanê ti pirsgirêka ol, bawerî û civakên dîtir bi hev re tinebû, berovajî bi hevre di nav aramiyê de jiyan e.

Dayikê destnîşan dike ku beriya fermanê ti dijminatî tine bû, cîranê hevdû bûn, diçûn mal û cejnên hevdû û bi van hevokan sedem û çavkaniya pirsgirêkên ku derdiketin holê vedibêje: "Ti pirsgirêka me bi civak, bawerî û olên din re tine bû, em hemû di nav hevdû de dijiyan. Bi taybetî cîranên me yên misilman hebûn, em diçûn malên hev, diçûn cejnên hev. Hin pirsgirêkên ku derdiketin jî ji aliyê Kesan ve bû ku qaşo pêşengên olî bûn, piraniya wan girêdayî dewletê bûn, daxwaz û armanca dewletê pêk dianîn. Wan kesan nedixwest ol, bawerî û civakên cuda ligel hev bijîn, hevdu nas bikin, xwedî li hev derkevin, ji bo vê her tiştî dikirin. Ger ne ji wan ba ti pirsgirêkên civakên cuda bi hevdu re tine bû."

Baweriya bi Pêşmergeyan û Xiyanet

Piştre dayik hinekê disekine û berê xwe dide rojên pêşî yên Fermanê. Ji sekin û rûyê dayikê diyar bû ku hê jî birînên Fermanê wek rojên destpêkê nû ne û xwîn jê diherike. Piştî bêdengiyeke dem kurt dayikê ji kûr ve axînek kêşa û dest bi vegotina roja fermanê, xiyaneta PDK û reva 12 hezar pêşmerge û hêzên Iraqê, bêdengiya cîhanê û hatina Derwêş û Edûlêyên hemdem kir. Heta roja Fermanê civaka Êzidî bi pêşmergeyan bawer bû ku dê li dijî her êrişê wan biparêzin. Lê roja fermanê bi çavên xwe îxanet û reva pêşmergayan dîtin ka çawa wan di lepê çeteyan de dihêlên. Dayik wiha behsa baweriya xwe ya bi pêşmergeyan û xiyaneta wan dike: "Beriya Fermanê me her digot dê pêşmerge me biparêzin, lê wekî em fikirîn nebû. Beriya her kesî ew reviyan, bêyî guleyekê biteqînin. Roja fermanê dema pêşmerge reviyan me jî da dû wan, lê pêşmergeyan ji ber ku me da dû wan bi me re şer kirin. Ji bo em paşve vegerin zext li me kirin, lê em venegeriyan. Ger em vegeriyaban em ê dîl ketiban destê çeteyan. Ji xwe armanc ji reva pêşmergeyan jî ew bû, dixwestin em bikevin destê çeteyan û bêne qetilkirin. Wek civaka Êzidî me baweriya xwe bi parastin û hêza pêşmergeyan dianî. Heta kurekî min jî pêşmerge bû, lê dema me rastiya PDK û pêşmergeyên wê dît, kurê min ji ber îxaneta ku PDK'ê li me kir, nedizanî çi bi bike û her digot çawa em hiştin û reviyan."

> Beriya Fermanê me navê hevalan bihîstibû, me dizanî ji bo çi şer dikin. Lê heta roja Fermanê me wisa rasterast heval nedîtibûn. Dema me destpêkê heval dîtin em gelek kêfxweş bûn, dema me heval dîtin dilê me bi wan şa bû.

Şengal wêran bû, lê Êzidî li ser piyan man

Bi hezaran Êzidî piştî îxaneta PDK, bêhêvî, bi dilşikestî û bi trajediyên mezin an berê xwe dan Rojava yan jî Başûrê Kurdistanê. Dayê Xemsê jî bi malbata xwe ve berê xwe dide Başûrê Kurdistanê. Piştî du salan li Kampa Dawidê ya girêdayî Şêladizê dimîne, di sala 2017'an de vedigerin Şengalê. Dayê dema vedigere Şengalê li beramberî xwe bajarekî wêrankirî, talankirî û şewitî dibîne. Ev rewşa Şengalê dilê dayê pir diêşîne. Ji ber bi çavê xwe dibîne ka îxaneta PDK'ê çi bi serê civak û bajarê wê aniye û bi vê hevokê giringî û pêwistiya xweparastinê tîne ziman: "Ger roja Fermanê çekên me heban, rêxistinbûneke me ya xurt heba fermaneke bi vî rengî nedihat serê me. Lê nebûn û sedema nebûna çek û nezaniya xweparastinê bû sedema trajediya herî mezin a vê serdemê." Dayikê li ser pirsa me ya 'roja Fermanê û piştî Fermanê dema we ji pêşmergeyan hesabê çima we em hiştin û reviyan pirsîn çi gotin, wiha bersiv da: "Piştî Fermanê me ji pêşmergeyan pirsî çima we em hiştin, wan jî sûc û berpirsyarî diavêt ser tirkan, wekî ku ti sûcê wan tineye nîşan didan, îxaneta xwe wisa vedişartin. Lê em baş dizanin ji ber baweriya me Şengal û em firotin, îxanet li me kirin û em di destê çeteyan de hiştin. Êdî em ne Êzidiyên beriya Fermanê ne, em êdî dost û dijminê xwe baş dizanin û nas dikin. Êdî ti kes nikare me bixapîne."

"Ji derveyî hêza me ti kes nikare me biparêze"

Piştî fermanê û dîtina îxaneta ku hatî kirin, civaka Êzidî fêm kir ku ji derveyî hêza wan a leşkerî û hêza wan a parastina cewherî kes nikare wan biparêze. Encax ew bi xwe dikarin parastina xwe û axa xwe bikin. Ji ber vê di nav şer de Yekîneyên Berxwedana Şengalê (YBŞ) û Yekîneyên Jinên Şengalê (YJŞ) ku tev ji keç û xortên Êzidiyan pêk tê, hat avakirin û roj bi roj ev hêz mezin bû û hê jî mezin dibe.

Têkildarî avakirina hêza ku ji keç û xortên Êzidiyan pêk tê, dayika Xemsê hestên xwe bi van hevokan tîne ziman: "Niha hêza me ya ku ji zarokên me pêk tê heye, pişta me rast e. Êdî em ê weke berê nerevin, em ê xwe û axa xwe biparêzin. Em dost û dijminê xwe êdî baş nas dikin. Êdî em ne Êzidiyên berê ne, niha YBŞ, YJŞ û Asayîşa me heye, êdî ji derveyî hevalan û hêza xwe em baweriya xwe bi ti hêzeke din naynin."

'Dema me heval dîtin dilê me şa bû'

Dayik û malbata xwe yek ji wan malbatan e ku beriya Fermanê Tevgera Azadiya Kurdistanê û Rêber Apo nas kirine. Derbarê dîtina Gerîlayên Azadiyê û bihîstina Rêber Apo de dayê Xemsê wiha hestên xwe tîne ziman: "Em bi malbatî ji beriya Fermanê hevalan nas dikin. Jixwe piştî Fermanê gelek ciwanên me jî ji bo parastina ax û baweriya xwe tevlî Tevgera Azadiyê bûn û şehîd bûn. Rast e beriya Fermanê me navê hevalan bihîstibû, me dizanî ji bo çi şer dikin.

Lê heta roja Fermanê me wisa rasterast heval nedîtibûn. Dema me destpêkê heval dîtin em gelek kêfxweş bûn, dema me heval dîtin dilê me bi wan şa bû. Bi taybetî jinên di nav hevalan de pir bala me dikişand. Wisa jixwe bawer, xwedî hêz û sekneke xurt bûn.

Vê bala me dikişand û me digot çawa dibe jin wisa şerker û xwedî hêz bin. Ji aliyê din, dema min Rêbertî di televizyonê de didît ez gelek kêfxweş dibûm, ji ber min cara yekem didît û dibihîst ku kesek behsa jin û civaka Êzidî dike. Vê bandoreke gelek erênî li ser min û li ser civakê dikir, bi taybetî jî li ser jinan."

'Pêşketina jinên Êzidî min kêfxweş dike'

Wekî me got bi taybetî şervanên jin ên ku li dijî çeteyan bê tirs şer dikirin û qehremaniyên mezin nîşan didan, bala civaka Êzidî bi taybetî jinên Êzidî kişand. Jixwe piştî Fermanê bi sedan keçên Êzidî tevlî hêzên xwe yên parastinê bûn û mil bi mil bi şervanên azadiyê re parastina ax û baweriya xwe kirin û hê jî dikin.

Têkildarî tevlîbûna jinên Êzidî yên qada leşkerî, pêşketin û parastinê, dayik van tiştan tîne ziman: "Dema ez pêşketina jinên Êzidî dibînim, dema dibînim dibin fermandar û tevlî hêzên leşkerî dibin, ez gelek kêfxweş dibim. Ger beriya Fermanê wisa ba, ewqas jinên me dîl nediketin destê çeteyan û Ferman evqas giran nedibû. Ji xwe beriya Fermanê wek jin me ciheke cuda nedîtibû, ji derveyî mal û ber deriyê xwe me ti derî nas nedikir û nedîtibû. Heta me nedizanî derveyî mal û ber deriyê me dinyayeke din jî heye. Niha ez ji zarokên xwe re bi taybetî ji keça xwe re dibêjim xwe pêş bixin, xwe zane bikin, dinyayê nas bikin û fam bikin da ku bikarin li dijî her êriş û zextan li ber xwe bidin û xwe biparêzin."

'Ne tenê PDK dewleta Iraqê jî reviya'

Roja fermanê tenê PDK nereviya, Şengal û civaka Êzidî di destê çeteyan de nehişt, li kêleka PDK dewleta Iraqê jî bi hemû hêza xwe ji Şengalê reviya û Êzidî di lepê çeteyên hov de hişt.

Ji ber vê, civaka Êzidî dewleta Iraqê jî wek berpirsê Fermanê dibîne û dibêje lewma heta niha jî Iraq Fermana li ser civaka Êzidî pêk hatî wek jenosîd qebûl nake. Dayik di vê mijarê de jî wiha dibêje: "Ji ber Iraq jî berpirsê Fermanê ye lewma jenosîdê nas nake, dizane ger nas bike dê ew jî hesabê Fermanê bide. Iraq ji bo Şengal ji nû ve şên nebe jenosîdê nas nake û hevakarê dewleta Tirk û PDK'ê ye. Ji ber me bi çavê serê xwe dît dema Fermanê tenê pêşmerge nereviyan hêzên Iraqê jî reviyan, em neparastin û di lepê çeteyan de hiştin."

"Em ê dest ji axa xwe bernedin"

Di axaftina xwe de dayik destnîşan dike ku hê jî xeterî li ser Şengalê heye û wiha dibêje: "Divê hemû Êzidî bi keç û xortên xwe ve Şengalê biparêzin, çi dibe bila bibe divê dest ji axa xwe bernedin. Encax em dikarin bi berxwedanê axa xwe û xwe biparêzin." Êzidî ji Fermana 74'an ev dersa giring derxistin; Ji bo parastina hebûn, ax, çand û baweriya xwe yekane tişta ku divê bê kirin avakirina rêxistinbûneke xweparastinê ye.

Ev yekane rêya mîsogerkirina jiyana wan e. Tenê Êzidiyên ku xwedî rêxistinî û ji her pêşketinê re amade dikarin li ser piyan bimînin û hebûna xwe biparêzin. An wê nikaribin xwe ji tinebûnê xilas bikin. Dayikê ji bo vê jî ev tişt anî ziman û wiha bang li êzidiyên li derveyî Şengalê kir: "Divê Êzidiyên derveyî Şengalê ji bo parastina ax û baweriya xwe vegerin Şengalê. Êdî ne em ne jî rewşa niha wek a sala 2014'an e. Êdî Êzidî zana bûne, dijminê xwe nas dikin û hêza me heye. Êzidî bi destê xwe axa xwe neparêzin ti kes nikare Êzidiyan û Şengalê biparêze. Encax em dikarin xwe biparêzin."

Li Rojhilat û Îranê têkoşîna jinan, şer û aştî

Gelên İranê alîgirê vî şerî bûn yan na? Lê ev rastî hemû li ber çav in. Ne Îsraîl gihişt hedefa xwe, ne jî tehdît li ser Îranê bi dawî bûn û bermahiya wêrankariyê ji kesên feqîr re ma. Lê civaka Îranê bi taybet jin, di vî şerî de ne alîgirên hêza êrişker bûn ne jî alîgirên rejîmê bûn. ji ber di rewşa heyî de deriyek din ê şer li herêmê vebû ku ya zirarê jê bibîne civak e.

Zîlan Vejîn

Li Rojhilatê Kurdistanê û Îranê du rojevên sereke hene. Yek şer, yek jî aştî û demokrasî. Piştî têkoşîna şerê çekdarî ya çil û yek salan Tevgera Azadiya Kurdistanê şerê çekdarî bi dawî kir û komek gerîla bi navê koma Aştî û Civaka Demokratîk çekên xwe şewitand. Ev pêvajo ji aliyê Rêber APO ve wekî dawiya demekê û despêkeke nû hat binavkirin ku êdî ne bi çek lê bi rêya siyaset û huquqê pirsgirêka Kurd bê çareserkirin. Civaka Rojhilatê Kurdistanê û demokrazîxwazên Îranê piştgiriya xwe ji bo vê diyar kirin. Komara Îslamî Ya Îranê û dewleta Îsraîlê, her du dewlet netew ev çil û heft salin di nav şer û gefên dijberî hev de ne. Piştî çil û heft salan Îsraîlê êrişî Îranê kir. Di demekê de ku li herêmê di pêşengiya Rêbert APO de hewildana pêşxistina aştî û aramiyê heye, hişmendiya dewlet netew şer, alozî û bê Îstiqrariyê kûr dike. Şer bûye amûrek ji bo rê li ber aştiyê vebe, lê nebûye rêya çareseriyê.

Banga Rêber APO ya ji bo Aştî û Civaka Demokratîk a bi dîmen, bandorek pir cidî û kûr li ser her kesê kir. Ev bandor bi qasî ji hestiyariya ji bêrîkirin û hesreta salan be, di heman demê de bawerî û hêviya mezin a gelan a ji çareseriya demokratîk ku Rêber APO diyar dike, çêkir. Civaka Kurd bi hesreta jiyanek azad û demokratik e. Êdî di bin darê zor û tirsê de jiyîn ne çarenûsa Kurdan e. Lê mixabin êdî di bîra civakê de wek çarenusê cih girtiye. Lê Rêbert APO bi felsefeya xwe ya jiyana nû û paradîgmaya xwe ya civaka demokratîk ev çerenûs û bîra ku ava bûbû bi têkoşîn û keda xwe ya salan digûhere. Vê di civakê de hêviyek mezin ava kiriye. Pêvajoya Aştî û Civaka Demokartîk ku ji 23'ê Cortmeha 2024'an ve destpê kiriye, îro gihiştiye astek giring û dijwar. Bê guman heya gihişt vê astê jî pir pêvajoyên giran û dijwar ên têkoşînê jî li pey xwe hiştin. Ji bo Manîfestoya Civaka Demokratîk bi pratîk û jiyanî bibe, xebat û têkoşînek hîn mezin û berfireh pêwist e. Tişta ku Rêber APO di şexsê civaka Kurd de dixwaze bike, ji bo hemû civakên bindest û azadîxwaz e. Lewra wê ev yek demekê bigire ber xwe. Gelek kelem hene ku divê bêne rakirin û rêya ku em nû ketine ser, bi bawerî û hêviyê meşa wê dikare bi wate bibe. Ev pêvajo ne wek ti pêvajoyên derbasbûyî ye. Lê em nikarin ji pêvajoyên berê jî qut bigirin dest. Em dikarin bêjin encam û kombûna hemû wan merhele û pêvajoyên têkoşînê ne.

Pêşengên vê pêvajoyê jin in

Di van çend mehan de gelek gavên giring ji hêla Tevgera Azadiya Kurd ve ji bo çareseriya pirsa Kurd hatin avêtin û herî dawî jî merasîma bi heybet a gerîla cidiyeta vê pêvajoyê bi hemû giraniya xwe ji cîhanê re nîşanda. Ev helwest, sekin, îrade, bawerî û israra di felsefeya jiyan nû û çareseriya siyasî û demokratîk de bû. Pêşengiya vê pêvajoyê Rêbertî weke Tevgera Jina Azad a Kurdistanê destnîşan kir. Gava herî dawî jî di pêşengiya jin de pêk hat. Ev peyamek gelek giring û dîrokî bû.

Rêber APO herdem dest nîşan kir ku pêvajoyên aştî û demokrasiyê pêwiste di pêşengiya azadiya jinê de pêş bikeve. Lewra herdem giringiyek mezin daye têkoşîna azadiyê ya jinan. Ji bo vê wateya vê pêngava dîrokî jî di milek din de pêşengiya jinê bû. Ev gava dîrokî ya çek şewitandinê di serdemek ku herî zêde şer û pevçûn li herêmê têne jiyîn de pêk hat. Di vê mijarê de rojevek gelek giring çêkir. Li cihê ku hêzên hegemon û dewlet netew bi şer çareseiyê pêşkêş dikin, Rêber APO bi hêza xwe ya siyasî, civakî û rola xwe ya dîrokî di çareseriya bi rêya hiquqî û siyasî de bi israre.

Şer û aloziya Îsraîl û Îranê

Êrişa Amerîka û Îsraîlê ya li ser Îranê bi salan di rojavê de bû. Vê êrişê bi şerekî 12 rojan dewam kir û bi agirbestekê sekinî. Bê guman ji avabûna komara Îslamî ya Îranê ve Îsraîl gefan li Îranê dixwe û şerê wan ê nerasterast bê navber berdewam e. Çend nifş di civaka Îranê de bi rojev û gotina êrişa Îsraîl û Emerîka ya li ser Îranê mezin bûn. Esas ev gotin bûbû yek ji gotina rojê û êdî ji rêzê bûbû. Wisa jî nedihate payîn rojekê wê ev pêk bê. Şerê ku bi mûdaxeleyên hêzên derve li herêmê dest pê kiriye, bi xwe re ti çareserî ne aniye, berevajî bedel û encamên wê ji bo civakan gelek giran bûye.

Dewleta Îranê jî çil û heft salan bi vê kabûsê jiya û li jêr vê gefê jî zext û qedexeyên li ser gelan berfireh û bê navber kir. Hişmendiya mêrsalar ya mezhebperestiya Şîa li gel ew çend tengasiyan jî di mayîndebûna rejîma heyî de bi israr e. Xwe bi her awayî ji gûhertina demokratîk re girtiye. Civaka ku ew çend xwedî pir-rengîbûna netewî, çand û baweriyane lê hişmendiya desthilatê her dem wê ji nedîtî ve hatiye û di siyaseta xwe ya qedexe û qirkirinê de bi israr e. Civaka Îranê bi dewlemendiya xwe ya pir-rengî xwedî derfetên mezin ên demokratîk û komînalbûnê ye. Tevî hemû siyasetên parçekirin û cudaxwaziyê jî, gelan bi hevre jiyaye û di eniya tekoşînê de di yek rêzê de cih girtine. Ji bo wê jî pêşxistina demokrasiyê sitûna bingehîn a parastinê ye. Sîstemek demokartîk qedexeyan nasepîne, şîdetê bi kar nayîne, civakê bi qanûnan bi rêve nabe. Ji ber pîvana bingehîn a demokrasiyê exlaq e. Lê ji ber demokrasî nîne, cihek ku nasname û fikir xwe lê îfade bikin nîne, her dem ji teqînek civakî re amade ye ku serhildanên rejîmê hilweşîne di nav xwe de dihewîne û pêk tîne

Tirsa dewleta Îranê ya mezin jin in

Waye êrişa ku dihate payîn pêk hat! Şerê 12 rojan bi çi armancê hate kirin, çi bi xwe re anî û çi çareser kir? Gelên İranê alîgirê vî şerî bûn yan na? Lê ev rastî hemû li ber çav in. Ne Îsraîl gihişt hedefa xwe, ne jî tehdît li ser Îranê bi dawî bûn û bermahiya wêrankariyê ji kesên feqîr re ma. Lê civaka Îranê bi taybet jin, di vî şerî de ne alîgirên hêza êrişker bûn ne jî alîgirên rejîmê bûn. ji ber di rewşa heyî de deriyek din ê şer li herêmê vebû ku ya zirarê jê bibîne civak e.

Binêrin, di vê dijwarî û germahiya şer û êrişan de, rejîm Îranê li pey hîcaba jinan ketibû. Her kes li bendê bû rejîm hilweşe û bi navê komara Îslamî tiştek nemîne. Hêza parastinê ya rejîmê hate rewşek tinebûnê. Bi dehan fermandarên payebilind û kesayetên zanyarên atomî hatin kuştin. Lê ev hemû ji bo dewletê ne giring û xeter bûn. Ya xeter û rûxîner ji rejîmê re hîcaba jinan bû. Rejîmek bi vî avayî bi temamî ya hilweşînê ye, lê ne bi êrişên derve, bi tekoşîna civakî ya demokratîk a gelen û jinan divê ev pêk were. Rejîma Îranê jî wek hemû hêzên desthilatdar dizane têkoşîn û rêxistina jinan bi hevgirtina civakî wê dawiya wan desthilatdaran û rejîmên statukoparêz bîne. Hêza jinên Îranê di dema serhildanên JIN JIYAN AZADÎ de, di serî de rejîmê û hemû cîhanê dît. Ji bo vê hêza jinê ya rêxistinkirî û têkoşîna demokratîk a gelan bingeha esasî ya têkoşîna li dijî pergalên heyî ye.

Jin bi têkoşîn û xebata xwe di her qada jiyanê de hebûna xwe diyar dikin û ji bo vê mîsoger jî bikin di nav hewildanan dene. Ji bo ew hebûn bigihe xwebûn û nasnameya azad, pêwiste derfetên heyî hemû ji bo azadiya xwe û hem jî ya civakê baş rêxistin bike. Ji ber di civakekê de çiqas asta zanistî, rêxistinî û bihevrebûn û xwebûna jinan diyar be, ew çend ew dikare bibe civakek exlaqî û polîtîk. Di heman demê de dikare demokratîk bibe. Jin di îranê de xwedî vê potansiyelêne û yê vê bi ser bixin. Lewra heger di pêşengiya jinan de civak rêxistinkirî nebe, rejîma ku hilweşe li şûna vê yekî baştir vê neyê. Mînaka herî nêzîk û li ber çavan rejîmên Baas ên Iraq û Suriyê ne.

Metirsiya li ser jinên girtî mezin e

Jinan bi daxwaz û çalakiyên xwe ji bo azadiyê li Îranê gelek dîwarên ku dewletê xwe li ber diparastin hilweşandin. Hin dîwarên heyî jî bi şerê 12 rojan lawaz bûne û li ber hilweşînê ne. Di hêla bîrdozî û rêveberî de gel û jinan ji zûve rewabûna rejîmê xistine jêr pirs û nîqaşê û ev rewabûn ji hêla civakê ve winda kirin. Lê eger Îranê li gorî heqîqet û hebûna civakê gûhetinan ava bike û wê wek derfetek zêrîn ya derketina ji wan qeyranan bibîne wê bibe nimûneyek li ber çavan. Lê eger di siyaseta xwe ya niha de israr bike û her roj ciwanan darve bike, li kolanan şîdet û îşkenceyê li jinan bike hilweşîna wê dê ne dûr be.

Di vî şerî de êrişa li ser girtîgeha Evîn jî fikar gelek zêde kirin. Bi dehan kes hatin kuştin. Rewşa girtiyan ne baş e, ti agahî ji wan nayê girtin û di jêr metirsiyek mezin dene. Lê li gor hin agahiyan jî girtî vegûheztine girtîgeha jinan ya Qerçek a li Tehranê. Ew girtîgeh li cihek zûhaye. Di wê girtîgehê de rewşa jiyanê gelek xirab e. Hêjmarek pir zêde girtiyên jin hene û ew jî hemû girtiyên edlî ne. Lê di her şert û mercek de girtiyên siyasî xwe rêxistin dikin û çalakiyên xwe dewam dikin.

Rêxistinbûna jinan li girtîgehan di pêşengiya jinên Kurd de hat pêşxistin ku hemû jinên ji bawerî û netewên cudane û bi hevre ji bo heman armancê têdikoşin. Heya niha ti agahiyek ji wan girtiyan nehatiye wergirtin. Kes nizane çi bi serê wan hatiye û dê çi bi sere wan bînin. Ji ber her roj rejîm di jêr navê ajanên Îsraîlê de însanên bê tewan darve dike. Têkoşîna li derve li dora girtiyên jin ên siyasî ava bûye û bi hemahengî çalakiyên Sêşemên "Na Bo Darvekirinê" rêxistin dikin. Her yek ji wan girtiyan di xeteriya herî mezin de ne. Wê pergala demokaratîk a Îranê bi têkoşîn û rêxistina jinan bê pêşxistin. Ji derveyî wê ti hilbijardeyek din ne jin ne jî civak dê qebûl nekin.

Tora Navneteweyî ya Alternatîfan GTA di civîna li Başûrê Afrîkayê de babetek tenê girt rojeva xwe ku ew jî "Demokrasiya radîkal, xweserî û mafê tayînkirina qederê" bû.

Tora tevgerên ku "li ser koka xwe şîn dibin"

● Necîbe Qeredaxî

Ji bo cara yekê Tora Navneteweyî ya ji bo Alternatîfan GTA ku ji 5 tevnên sereke û dehan pişgir û sedan kesayetan pêk tê û hîn jî lê zêde dibe, di sala 2023'an de li welatê Kenyayê civîneke fîzîkî çêkir. Akademiya Jineolojî, Akademiya modernîteya Demokratîk û navenda Dîplomasiya Sivîl di nava vê torê de ne. Ev tor dixwaze weke pireke peywendiyan be di navbera tevgeran, rêxistinên alternatîf û civakên xwecihî de ku ji qeyranên sîstema sermayadariyê (mêrsalarî, dewlet-netewe û deshiletdarî) û bandorên wê zirar dîtine û armanca wan ew e ku bi hevguhertina ezmûnên xwe bi hevre û heta asta piştgiriya hevûdu, li sîstem û jiyaneke alternatîf bigerin û ya ku hatiye pêşxistin jî, nas bikin û bidin nasîn.

Berê û niha çend tor û forumên navneteweyî hene ku heman armancên wan hebûn, lê di encama destwerdana sîstema sermayedarî û welatên hegemon de ji armancên xwe dûr ketine. Ev tor û pêkhateyên wan, bi kêmtirîn derfetan, bi zêdetirîn karê xwebexşî û bi mekanîzmayek nerm û domdirêj, heta bi nêrîneke radikal û şoreşgerane, xebatên xwe dikin. Ev di nava jinan û gelan de jî, bi taybet gelên xwecihî de hêviyekê çêdike.

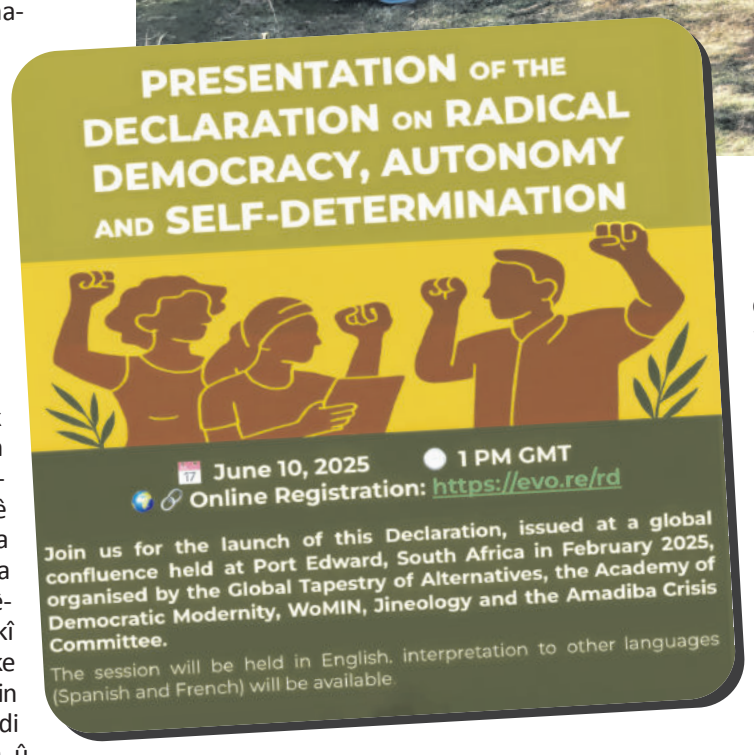

Lêgera Demokrasiya Radîkal

Li her quncikeke vê cîhanê ku ezmûnek dîrokî û zindî hebe û bersiva pêdiviyên civakê bide û ji aliyê teori, pratîkî û modela rêxistinî ve li hemberî krîzên sîstemê xwedî helwest be,Tora Navneteweyî ya ji bo Alternatîfan, bi pêkhateyên nava xwe re wan nas dike û di asta wan herêman de ku krîz û nakokî bi awayekî berçav bi bandor in, hestiyariyê çêdike û hewl dide piştgiriya navneteweyî rêxistin bike. Mînak êrişên dewleta Tirkiyê di van du salên dawî de li ser Rojava û Başûrê Kurdistanê û pirsa gelê Zapatîstan li herêma Çiapasê û hwd...

Di civîna havîna 2023'an a li Kenyayê de, li kêleka dehan babetên giring ên wekî tov, av, ax, ekolojî, demokrasî, pirsgirêka zayenderestî û hwd, du babetên giring di rojava vê civînê de bûn: yek ji wan vekirina deriyekê bû ji bo axaftina li ser demokrasiya radîkal û ya din jî damezrandina encûmenek jinan bû. Di vê civînê de zincîrek kar û nîqaşên ciddî li ser demokrasiya radîkal dest pê kir û biryar hat dayîn ku piştî vê civînê jî, guftûgo li ser vê babetê berdewam be. Ev babet bi beşdariyeke fireh û ji nêrînên cûda yên beşdarên ji civakên xwecihî, tevger û herêmên xweser birin foruma cîhanî ya li Napalê ku di Sibata 2024'an de pêk hat û nîqaşeke pir alî kirin. Hem xwe dan nasîn, hem jî ji hevnasînê wêdetir pêde çûn. Nîqaş li ser pireke têkeliyên berhemdar û şênber hat kirin. Ev nîqaş li ser ezmûnên civakên xwecihî yên li Hindistanê, Rojava û Kurdistanê bi giştî, Çîapas û hêjmarek cihên din ên balkêş bûn.

Naveroka nîqaşên li pey hev a van civînan, hem li ser krîza sîstemê ye û hem jî rêya derketina ji krîzan e. Di van nîqaşan de bandoreke jinan ya gelek mezin û ronîker heye. Rewşa niha ya krîza ku demokrasiya lîberal (nûnertiya perlemanê) têde ye, axaftina li ser demokrasiya radîkal, pratîka ezmûna Rojava (Bakur û Rojhilatê Sûriyê) û Zapatîstayan mînakên herî berbiçav in. Ev asta nîqaşê zêdetir di nav grûban de pêşket. Her grûb bi vegera ji xweza û jîngehên xwe yên xwecihî û li ser bingehê têgîna biokultûrî ya herêmî, dîtin ku ne tenê di teoriyê de, lê di dîroka xwe de xwedî cûreyek ji demokrasiya radîkal bûne ku pêdivî bi nûjenkirinê, pêşxistina zêdetir, teorîzekirinê û sîstematîzekirinê heye.

Hem jî di wê astê de ye ku berxwdanê li hemberî êrişên sîstemê bike û di heman demê de jî bersiva pêdiviyên civakê jî bide. Ji xwe bala wan li ser hewildanên tevgera azadiya Kurdistanê ye ku di nava 25 salên dawî de piranî ji aliyê teorî û pratîkî ve sîstema demokrasîya radikal pêş xistiye û heta di nava van grûban de tevgera Azadiya Kurdsitanê weke pêkhateyeke ku îlham û hêviyê dide, tê dîtin.

Axaftina li ser demokrasiya radîkal û rasterast, beşdariya civakê û axaftina li ser çawaniya beşdariya jinan ne tenê ji aliyê çendayetiyê ve, lê ji aliyê naverokê û gihiştina teorî, praktîk û rêxistina xweserî xwe ku hêza guherîn û veguherînê ji bo tevahî civakê pêşkeş dike û cesareta guhertinê dide mêran jî, ji nîqaşên berfireh ên li ser pirensîba herî giring a demokrasiya radikal bûn û paşê jî plansazî ji bo vê beşê hatin pêşxistin.

GTA bi rojevên giring civiya

Tora Navneteweyî ya Alternatîfan GTA di civîna li Başûrê Afrîkayê de babetek tenê girt rojeva xwe ku ew jî "Demokrasiya radîkal, xweserî û mafê tayînkirina qederê" bû. Bêguman ne bi nêrîn û pencereya dewlet, desthilatdar û hêzên hegemon, lê ji nêrîn û pencereya jinan û civakê.

Di civîna fireh a nîqaşa li ser vê mijarê de ku ji 2 heta 6'ê Sibata 2025'an hate lidarxistin, ji 20 welatên cuda 44 kes beşdar bûn ku 34 komele, rêxistin û tevgerên civakî temsîl dikirin. Di heman demê de Civîna duyemîn a meclîsa jinan a Tora Navneteweyî ya Alternatîfan li ser çend mijarên giring bû. Di civakên ku jê hatîn de rewşa jinan û ezmûnên wan mijarên sereke bûn.

Li ser diyalektîka teorî û pratîkê, hem dîroka ezmûnên demokratîk ên radîkal li herêmên wan û hem jî ezmûnên heyî, bêyî ku ti komek xwe di nîqaşan de bike navend, li pey xalên hevpar ketin û nakokiyên xwe jî bi nîqaşên hevbeş têrkirin, raste rast têkelîya vê bi jiyana civakî re heye ku sîstema sermayedar, dewlet netew û desthildariyê yekdestiya xwe li ser pêşxistiye. Dabeşkirina civakê di navbera dewlemend û xizanan de, pênaseyên başûr û bakurê cîhanê, paşverû û pêşketî, welatên pêşkeftî û Cîhana Sêyemîn îcadên pergala kapîtalîst in. Ev têgihiştin ji hêla hemî beşdaran ve hate redkirin û nîqaş li ser alternatîfên wan hat kirin. Ev dabeşkirin berhema zihniyeta mêrsalar e

Lêgerîna 'divê çi bê kirin' kûr bû

Ji şer, koçberî, birçîbûn û projeyên qaşo mezin ên navneteweyî yên li ser erdê, av, daristan, tov, laş û êşa civakê di bin navê pêşketin, modernîzasyon û şaristanîkirina civak û gelên xwecihî de carna bi rêya şîdet û komkujiyan, carna jî bi rêya teknelojiya herî dawî, tê kirin. Pirsa sereke ji bo komên beşdar, bi taybetî ji bo jinan ev bû; Li hemberî hemû êrişên sîstemê, hêzên hegemonîk û kapîtalîst, ji bo jinan û civakê divê çi bê kirin? Derd û birîna herî kûr ji bo hemûyan, ji bo civakê û jinan ev e. Belkî di asta takekesan de, ji bo berjewendiyên xwe li ber pergalê serî tewandibin, lê li ser bingeha civaka exlaqî û siyasî ku bingeha têkoşîn û berxwedana jinan e, bertekek heye ku ev di asta bertekê de dimîne. Di heman demê de hin civak bi kûrahî li avakirina alternatîfan digerin û jin jî pêşengiya vê sîstema alterntîf dikin. Ev nîqaş, kêmasiyên aliyê teoriyê bi xwe re tîne û lêgerînê radîkaltir dike.

Weke mînak, têkçûna demokrasiya lîberal ne tenê pêvajoyeke têkçûna dewleta neteweyî ya sêsed salên dawî ye, lê di heman demê de têkçûna modela dewlet û desthilatdariyê ye. Encama ji pevçûnên etnîkî, çînî, nijadî, olî û hilweşîna ekosîstemê ye ku jiyan li ser vê gerstêrkê roj bi roj dijwartir kiriye. Ne tenê mîlîtarîzm, lê di heman demê de faşîzma teknolojîk, pêşketina têgîna teknofeodalîzmê û çavdêriya tûnd ya li ser civakê, bi rêya teknolojiya dîjîtal û hişê çêkirî pêş ketine. Piraniya vê pêvajoyê di bin navê modernîzm û pêşkeftinê de tê kirin û tevahiya jiyan, ax, tov û av di bin gefê de ye.

Krizîa pergalê êdî nayê veşartin

Jinan li hev kirin ku hin kes îdîa dikin demokrasî dikare biguherîne, lê ev cûreya demokrasiyê hertim xapandin û entegrekirina civakê dihewîne, civakê dike pêveka pergalê û temenê pergalê dirêj dike. Êdî krîza sîstemê bi demokrasiya lîberal nayê veşartin, ji ber ku krîza sîstemê bingehîn e û zihniye. Ev cûreya demokrasiyê li ser yekdestî, kombûna hêzê di destên hin elîtan de, îstîsmarkirin û domandina nakokiyên wê-rankere di civakê de. Saziyên navneteweyî ne ji bo çareserkirina van nakokiyan, lê ji bo berfirehkirina rewatiya sîstemên hegemonîk hatine avakirin. Nakokiyek ku di nîqaşan de hebû û pir pêwist bû ev bû; diyardeyek ku mîna nexweşiyekê belav bûye di nava tevgerên civakî û çepgiran de û ev tevger kirine pêveka sîstemê heye.

Gelek ji tevgerên cûda yên çepgir, femînîst û tevgerên pirzayendî Îranê wekî mînakek dewleta dij-kapîtalîst û tevgera cîhadîst a îslamî jî wekî tevgerek dij-sîstemê pênase dikin. Li şûna ku li rêya sêyemîn bigerin, ne dewlet ne û ne jî hegemonya navneteweyî, ku rêya gelan û jinan e, di şer û pevçûnên nava sîstema hêzên hegemonîk an dewletên otorîter de, hêza gelan û jinan esas nagirin. Dibe ku di duruşmeyan de an di teoriyê de wisa be, lê di piratîkê de bê hêvîbûnê diafirînin.

Encama ji pevçûnên etnîkî, çînî, nijadî, olî û hilweşîna ekosîstemê ye ku jiyan li ser vê gerstêrkê roj bi roj dijwartir kiriye. Ne tenê mîlîtarîzm, lê di heman demê de faşîzma teknolojîk, pêşketina têgîna teknofeodalîzmê û çavdêriya tûnd ya li ser civakê, bi rêya teknolojiya dîjîtal û hişê çêkirî pêş ketine.

Roza Metîna

Abdullah Ocalan aştiyê zindî dihêle

Birêz Ocalan ne dawîyek, lê destpêkek nû pêşniyar dike. Ew diyar dike ku jiyaneke demokratîk, ekolojîk û azad a ji bo jinan a li dijî pergala kapîtalîst a serdest a mêran, tenê bi rêya sosyalîzmê pêkan e û mirovahî dê bi rêya sosyalîzma demokratîk were rizgarkirin.

Siyasetmedar Sebahat Tûncel têkildarî geşedanên dawî yên di çarçoveya banga "Aştî û Civaka Demokratîk" de da zanîn banga Birêz Ocalan di beşeke berfireh a civakê de, bi taybetî jî di warê jinan de, bi dengekî xurt bandorek çêkir û got:"Her çend polîtîkayên zordar ên dewletê û rejîma qeyûm bêbaweriyê çêdike jî, hebûna Birêz Ocalan hêviya aştiyê zindî dihêle." Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan di 27'ê Sibatê de banga "Aştî û Civaka Demokratîk" kir. Di çarçoveya vê bangê de geşedanên nû derketin pêş. Piştî 26 salan cara ewil peyameke bi dîmen a Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan ku li Girtîgeha Tîpa F a bi Ewlekariya Bilind a Îmraliyê tê ragirtin, bi raya giştî re hate parvekirin. Dîsa di vê çarçoveyê de PKK'ê li bajarê Silêmanî yê Başûrê Kurdistanê merasîma danîna çekan li dar xist. Siyasetmedar Sebahat Tûncel têkildarî geşedanên dawî yên di çarçoveya banga "Aştî û Civaka Demokratîk" de nirxandin kir. Sebahat Tûncel wiha got:"Banga Birêz Ocalan a ji bo kombûnek enternasyonel a nû, banga yekîtiya komînên demokratîk, ji bo rizgarkirina mirovahiyê ya ji vê krîzê rêyekê pêşkêş dike û hêviyê zindî dihêle. Ji ber vê, bangewazî di çarçoveya xwe de berfireh e û bangewaziyek enternasyonel e."

Bangek ji bo têkoşînê ye

Siyasetmedar Sebahat Tûncel di destpêkê de bal bir ser giringiya banga Aştî û Civaka Demokratîk û wiha got:" Banga Birêz Abdullah Ocalan a ji bo aştî û civakeke demokratîk ku di 27'ê Sibata 2025'an de hat kirin, ji bo gelên Kurdistan, Tirkiye û Rojhilata Navîn xaleke giring temsîl dike. Birêz Ocalan di daxuyaniyên xwe de giringiya destjêberdana polîtîkayên înkar û asîmîlasyonê ya ji aliyê dewletê ve û misogerkirina siyaseta demokratîk nîşan da. Di vê çarçoveyê de, Birêz Ocalan banga Devlet Bahçelî ya 'Bila Abdullah Ocalan were û di koma DEM Partiyê de biaxive' wekî destpêkek giring a ji bo siyaseta demokratîk dît û bi awayekî erênî bersiv da bangê.

Banga Birêz Ocalan a 27'ê Sibatê di bingehê de bangek ji bo têkoşînê ye. Giringiya siyaseta demokratîk a çareseriya azadîxwaz a pirsgirêka Kurd e. Bidawîanîna siyaseta înkarê ya dewletê û vekirina kanalên siyasî yên demokratîk, ne tenê di warê çareserkirina pirsgirêka Kurd de, lê di heman demê de di warê demokratîkbûn û entegrasyona demokratîk a Tirkiyeyê de jî, dê di serdema pêş de bibe sedema pêşketinên giring. Ezmûna têkoşîna me nîşan dide ku naskirina nasnameya Kurd a ji aliyê dewletê ve, destjêberdana înkar, tinekirin û asîmîlasyonê, dê bi piranî pirsgirêkê çareser bike. Divê gel jî bi hêza xwe, xwe birêxistin bike û pergalek demokratîk, ekolojîk û rizgariya jinan ava bike. Banga 27'ê Sibatê bangek wiha ye ku rê û rêbazên têkoşîna azadî û demokrasiyê li gorî pêdiviyên serdem û civakê ji nû ve destnîşan dike."

Abdullah Ocalan aştiyê zindî dihêle

Sebahat Tûncel da zanîn avakirina komisyonan dê ji bo pêşerojê giring be û wiha pê de çû:"Banga Birêz Ocalan di beşeke berfireh a civakê de, bi taybetî jî di warê jinan de, bi dengekî xurt bandorek çêkir. Her çend polîtîkayên zordar ên dewletê û rejîma qeyûm bêbaweriyê çêdike jî, hebûna Birêz Ocalan hêviya aştiyê zindî dihêle.

Bersiva erênî ya hemî pêkhateyên tevgera siyasî ya Kurd a ji bo bangê û fesixkirina PKK'ê ya bi kongreya xwe ya 12'an a ku di 5-7'ê Gulanê de hate lidarxistin, dilsozî û israra tevgera siyasî ya Kurd a li ser stratejiya xwe ya avakirina aştî û civakek demokratîk nîşan dide. Her wiha pêşxistina sosyalîzma demokratîk a bi rêya siyaseta demokratîk, ne bi têkoşîna çekdarî, nîşan dide. Bê guman, ev pêvajo bi yekalî nayê domandin. Wekî ku Devlet Bahçelî got, 'Çûkek bi yek baskî nikare bifire'. Ji ber vê, komîsyona ku di serdema pêş de li Meclîsa Mezin a Neteweyî ya Tirkiyeyê were damezrandin û xebata wê ya qanûnî dê di diyarkirina pêşeroja pêvajoyê de giring be."

Ev biryarek stratejîk e

Sebahat Tûncel bal bir ser merasîma PKK'ê ya ku di çarçoveya banga "Aştî û Civaka Demokratîk" de li Herêma Federe ya Kurdistanê hat lidarxistin û wiha got:"Ji bo tevgera siyasî ya Kurd ev gaveke giring e. Ji bo israra xwe ya li ser têkoşîna siyasî ya demokratîk nîşan bidin, ev biryareke stratejîk e. Lêbelê, ji bo ku pêvajo pêşve biçe, divê dewlet jî di zûtirîn demê de gavên pêwist ên qanûnî û siyasî bavêje. Her çend dewletê diyar kiriye ku ew ê di vî warî de gavan bavêje jî, lê hîn gavên berbiçav nehatine avêtin. Komîsyona parlementoyê ya ku dê di nîvê tîrmehê de were damezrandin girîng e, ji ber ku ew gava yekem a berbiçav e ku ji hêla dewletê ve bê avêtin. Gaveke din, derxistina qanûnên pêwist in, her wiha rakirina astengiyên li pêşiya siyaseta demokratîk û misogerkirina azadiya Birêz Ocalan e. Ev dê ji bo serkeftina pêvajoyê, gavên giring bin."

Hiqûq dê garantiya aştiyê be

Sebahat Tûncel bal bir ser giringiya hiqûqê û wiha dewam kir:"Ji salên 1990'î vir ve, Birêz Abdullah Ocalan bê westan dixebite da ku pirsgirêka Kurd ji bingeha şer û pevçûnan derxe qada zagonî û siyasî. Di vê qonaxê de, avakirina vê bingeha zagonî û siyasî dê bi rêya derxistina qanûnan gengaz be. Rola komîsyona ku dê were damezrandin pir giring e. Divê hemî komên partiyan ên ku di Parlamentoyê de nûnertiya wan hene, wekî beşek ji pêvajoyê di komîsyonê de cih bigirin û ji bo rakirina astengiyên li pêşiya demokrasî, azadiyê û bê guman, aştiyê, bi taybetî jî ji bo çareseriya pirsgirêka Kurd a li Tirkiyeyê, bixebitin. Nasnameya Kurd bi Destûra Bingehîn a 1924'an hate înkarkirin û ev înkarkirin bi garantîyên destûrî hate pejirandin. Ji ber vê, pirsa nasnameya Kurd jî pirseke destûrî ye.

Avêtina gavên pêwist a ji bo guhertina vê destûra înkarker ji bo afirandina derfetan a ji bo Kurdan da ku bi hêza xwe pêşeroja xwe birêxistin bikin, gaveke giring e. Ev di serkeftina pêvajoyê de jî giring e. Ne bê sedem e ku Birêz Ocalan di her hevdîtinê de bi israr vê 'Bingeha hiqûqî û siyasî' nîşan dide. Bêyî wê garantîya rastîn, ne pêkan e ku tu nasname an çandek bijî û azadî bê bidestxistin. Ew garantî ye. Hiqûq cihê çekan digire. Û hiqûq dê garantîya aştiyê be."

Peyama bi videoyê taybet e

Sebahat Tûncel bi lêv kir ku peyama herî dawî ya bi vîdeoyê ya Rêberê Gelê Kurd Abdullah Ocalan ji bo aştî, azadî û demokrasiyê giring bû û wiha got:"Ne xelet e ku meriv pêvajoya ku wekî qonaxek nû tê binavkirin wekî pêvajoyek danûstandinê bi nav bike. Ger hûn bînin bîra xwe, piştî daxuyaniya ku di 28'ê Sibatê de di dema pêvajoya diyalog û danûstandinê ya di navbera 2013 û 2015'an de bi raya giştî re hate parvekirin, hikûmetê maseya danûstandinê hilweşand û pêvajo bi dawî kir. Piştî vê rejîmek tirsnak a zext û zordariyê pêk hat. Derbasbûna ji bo danûstandinan a ji bo pêvajoya nû, ya Birêz Ocalan di navenda wê de ye û gavên pêwist ên qanûnî yên ku di Meclîsa Mezin a Neteweyî ya Tirkiyeyê de hatine avêtin, dê nîşana derbasbûna ji bo danûstandinan be. Di vî warî de, rojên pêş pir giring in. Bicîhanîna berpirsiyariyên hem tevgera siyasî ya Kurd û hem jî dewletê ji bo pêşxistina aştî û demokrasiyê dê diyar bike ka sedsala bê çawa dê were biteşekirin.

Birêz Ocalan têkoşînek û hewldanek mezin dimeşîne da ku sedsala bê ne bi şer û pevçûnê, lê bi demokrasî û aştiyê were tacîdarkirin. Ger ev rast were fêmkirin, derfetek giring ji bo avakirina aştiyê derketiye holê. Pêşxistina aştiyek rastî ne tenê dê pêşeroja gelê Kurdistanê, lê dê pêşeroja hemî gelên Rojhilata Navîn jî bi teşe bike. Ger qonaxa danûstandinan baş neçe, îhtîmal e ku şer û pevçûn kûrtir bibin, ji berê dijwartir û wêrankertir bibin.

Ji ber vê, divê her kesê ku li wekhevî, azadî, demokrasî û aştiyê digere ji bo misogerkirina serkeftina vê pêvajoyê, bixebite. Divê em hemû guhê xwe bidin peyama herî dawî ya video ya ji aliyê Birêz Abdullah Ocalan ve hat parvekirin. Ji ber peyama bi videoyê jî gelekî taybet û giring e."

Destpêkek nû pêşniyar dike

Sebahat Tûncel da zanîn ku mirovahî dê bi rêya sosyalîzma demokratîk were rizgarkirin û wiha dawî lê anî:"Birêz Ocalan ne dawîyek, lê destpêkek nû pêşniyar dike. Ew diyar dike ku jiyaneke demokratîk, ekolojîk û azad a ji bo jinan a li dijî pergala kapîtalîst a serdest a mêran, tenê bi rêya sosyalîzmê pêkan e û mirovahî dê bi rêya sosyalîzma demokratîk were rizgarkirin. Birêz Ocalan ne tenê pêşniyarekê ji bo Kurdan pêşkêş dike, lê di heman demê de paradîgmayek nû li dijî modernîteya kapîtalîst pêşkêş dike.

Banga Birêz Ocalan a ji bo kombûnek enternasyonel a nû, banga yekîtiya komînên demokratîk, ji bo rizgarkirina mirovahiyê ya ji vê krîzê rêyekê pêşkêş dike û hêviyê zindî dihêle. Ji ber vê, bangewazî di çarçoveya xwe de berfireh e û bangewaziyek enternasyonel e."

Peymangeha Jinên Hîlala Zêrîn

salek li pey xwe hişt

Di navbera şoreşa yekem a jinê ku dîrok daye destpêkirin û şoreşa Rojavayê Kurdistanê ya ku jinê pêşengî jê re kirî de jî têkiliyeke xurt heye. Her du jî şoreş in û şoreş tê wateya vejîn, keşif û pêşxistinên di hemû xalên jiyanê de. Pêşxistin jî xwe disipêre lêkolîn û ceribandinan. Zanistvaniya jinê jî li vir destpêdike. Diyare ku jinê daye pey bersiva pirsa 'ez kîme, çawa ji sûretê gerdûn û xwezayê afirî me' û li vê geriya ye.

● Dêrsim Zêrevan

Di 10'ê Tîrmeha 2025'an de Peymangeha Bilind a Çand û Hunerê ya Hîlala Zêrîn li Rojavayê Kurdistanê, sala xwe ya yekem li dû xwe hişt. Saleke têr û tijî bû bi perwerde, gotubêj û berhemên hunerî ku xwe disipêrin dîrokeke resen a civak û erdnîgariya Kurdistanê. Dîroka em behsa wê dikin a ku di kevana bi bereket de pêşketiye û li temamê cîhanê berbelav bûye, xwe spartiye zanistvaniya jinê ku bi hêza raman û lêkolînên wê bişkiviye. Bi gotineke din xweza, feza, tenduristî, mirov, jiyan û çand meramên jinê yên herî sotîner bûn ku ew vekola ne. Her wiha bi zanistvaniyeke pispor ew pênase kirine. Di roja me de jî em bi felsefeyeke kûr li van mijaran vedigerin û wateya wan şîrove dikin. Xala yekê ya kok jî dayik e. Wê gotiye û nav lê kiriye. PEYMANGEHA BİLİND A JİNAN jî li vê heqîqetê digere.

Em jin newaya şoreşê ne

Di navbera dîrok û roja me de têkiliyeke hevbeş û giring heye. Her wiha di navbera civak û mirov de jî peywendiyeke ku nikare ji hev bê qutkirin heye. Di navbera şoreşa yekem a jinê ku dîrok daye destpêkirin û şoreşa Rojavayê Kurdistanê ya ku jinê pêşengî jê re kirî de jî têkiliyeke xurt heye. Her du jî şoreş in û şoreş tê wateya vejîn, keşif û pêşxistinên di hemû xalên jiyanê de. Pêşxistin jî xwe disipêre lêkolîn û ceribandinan. Zanistvaniya jinê jî li vir destpêdike. Diyare ku jinê daye pey bersiva pirsa 'ez kîme, çawa ji sûretê gerdûn û xwezayê afirî me' û li vê geriya ye. Gava jin ber bi bersiva pirsên ku ramanê wê mijûl dike ve diçe, şoreşa jiyan û civakê pêş dixe. Enerjiya vê hêzê jî bi riya hunerê dide der. Ji pêşxistina zimanê helbest û destanan bigire, heya xêzên hestên wê yên li ser dîwarên şikeftan, bi vê rêyê pênase dike. Şopa ferq û cudahiya mirov ji zindiyên din bi mohra jinê çêdibe.

Jinên ku şoreşa Rojavayê Kurdistanê çêkirin jî, neynika teyisîna wan têgehan in ku di kod û bîreweriya jiyana me ya îro de veşartî ne. Ji vê wêdetir jî armanca şoreşa jinê, hevbeşkirina raborî û roja me ya îro ye. Ew jî ev hişmendiye ku dibêje jiyan xweşik e û hêjaye em bi bedewî û bi wate jiyanê bijîn. Çawa ku di serî de jinan bi hunerê rûyê jiyanê bedew kirine, ev rastî di roja me ya îro de jî, di rastiya şoreşa jinê de derbasdar e. Ji bo vê ya sereke ew e, pêwiste kavilên di bin gunehê hezaran salan de mane vekole û wateya wê nas bike. Çima, çawa û li ku me winda kir? Ji bo vê jî jin pişta xwe dide zanistvaniyê...

Melevanî li hember pêla dijwar e

Piştî keft û lefteke mezin peymangeha jinê ya çand û hunerê vebûbû. Lê hîn di pênc, şeş rojên destpêkê de, guhertinên li Sûrî rû dan. Dahatûyeke nediyar û bi gelek xaçepirsan dagirtî xwe ferz dikir. Gelo DAİŞ bi formê dewletê rewa dibû? Di nav vê aloziyê de koçberiya gelê me yê Efrînê ya ji Şehba qewimî. Rewşa seferberiyê Bakur û Rojhilatê Sûrî tevahî da ber xwe. Û herî dawî jî şerê li Bendava Tişrînê lutkeya vê pêvajoyê bû. Peymangeha jinê jî li gorî vê rewşê, piştî bi çend rojên xwe yên vekirinê naçar ma ku navber bide. Xuroş û şadiyê cih da fikar û gumanan, hêvî û xeyal jî weke çirûska mûmeke heliyayî lê hat. Serdestan dîsa dixwestin gulpa jehrê bidin vexwarin.

Lê koma jinên YPJ'ê ku destpêkê bedena xwe ya narîn kirin sûr li pêşiya ax û gelê xwe li bendava Tişrînê, careke din da diyarkirin ku di cih û dema wê de, zanistvanî hîmê jêdera jinê ye di her qada jiyanê de. Ji ber vê piştî navbera panzdeh rojan, tevî ku şer bi qasî çend kîlometreyan ji peymangeha jinê dûr bû, bi dilsozî û baweriya ji hevalên xwe yên li cenga Tişrînê, hîn mezintir û bi hêjmareke hîn zêdetir, jinên peymangehê deriyê peymangehê dîsa vekirin. Nava peymangehê bi awaz û bedewiya wan bû berfînên mizgîniya biharê didin. Û vaye saleke peymangehê tijî bû...

Zanistvaniya bi hişê jinê pêwist e

Li Rojavayê Kurdistanê, ji bo ku jin karibe careke din derî li derfetên zanistvaniyê veke, di serî de şêwekariyê ji çêkirina kesayeta xwe re dike. Helbet bi awayekî hêsan ev bi dest nexist û gelek bedelên giran da. Ji bo vê di serî de divê nasnameya hebûna xwe wekî mirov, civak û netew bidest bixe. Her wiha di her qadê de parastina xwe ya rewa û tekoşînê divê bi hêz pêk bîne. Her çiqas di vê erdnîgariyê de jiyaneke aram nedîtiye û derfetên wê bi dest ne xistibe jî, lê jin di wê ferqê de ye ku hîn di hêla zanistvaniyê de xwedî gelek kêmasiyan e.

Çand û huner ji bo civakekê weke maka vê gava teqezkirina vê armancê ye. Jinek e ku derbarê çand, dîrok, civak û mirovahiyê de xwedî zanistiyeke felsefîk a kûr be, ji şîrove û têgehên deshilatdaran xwe dûr xistibe û bi aqlê jinê nêzî rastiya civaka dîrokî bibe, şîroveyên xwe li gorî têgîn û jîriya xwe ya hunerî re kiribe yek, wê karibe pîvanên zanistvaniya civakî ava bike.

Em dikarin ji kê re bêjin zanistvan?

Zarokek jî vê dipirse, eger ewqas zanistî li pêşe çima rojane xeyalên me tên kuştin di vê cîhanê de. Gelo têgîna zanistvanan çima têrê nake ku bersiva pirsa zarokekê bide? Yan jî li vê cîhana ku ewlekariya zarokan qet lê nemaye, tawanên kesên ji xwe re dibêjin zanistvan çi ne? Rojane em di qadên cûrbecûr de pêşbaziya van zanistvanan dibihîzin û temaşe dikin.

Lê gelek ji wan bi qasî serê derziyê jî ne xwedî asoyeke civakî û dîrokeke avaker a jiyanê ne. Di ramanê de xwedî dogma û qalibên hişk in. Rêya çareseriyê girtî ne, pîvanên exlaqî û polîtîk di hişmendiyê de pir li paş e. Helbet bi destê îdolojiyên çêkirî, bi navê modernîteyeke dûrî jiyan û civakê ji berjewendiyên xwe wêdetir tiştekî nasnakin. Di encamê de mirovahî ji kareseta her sedsalekê ku şerên cîhanî bijî wêdetir naçe. Û ev herî zêde li derdora aqlê serdest ê mêr çêdibe ku bi van kod û şifreyên deshilatdariyê îro dîn û har bûye, derfeta zanistvaniyê ji destê mêr derdixe û firseta vê zanistvaniyê pêşkêşî jinê dike. Jin ji bo jiyan û azadiyê giringiya vê ji bo xwe dibîne. Bi rêya aqlê xwe yê nerm dikare vê bike û bi hefsengiyeke avaker dikare vê bi mêr re bide çêkirin. Belkî ji bo cîhana me, ev rê û çaresariya herî dawiye ku pêwîste were kirin û sererastkirin.

Gava yekê...

Zor bû? Erê, pir... Gava ku mirov di şeveke tarî de bimeşe û hêdî hêdî jiyan ji tariyê ber bi morşîrkî ve diçe, yan jî gava ku mirov li jêra çiyayekî disekine û lûtkeya wî ya bilind qudûmê mirov dişkîne ku mirov bawer nake bigehe lutkeya çiya lê di dawî de tu digihî, dawiya sala yekê ewqas hestekî xweş bû. Her çî gava yekê ye tu yê hem li ser perenga bimeşî û tu yê pêl sitiriya jî bikî. Heke armanc mezin be û sînorên rastiya tu di nav de dijî û xeyal dikî bixwazî derbas bikî, ev zehmetî her wê derkevin holê. Pirsgirêkên dagirkirinê, şer û zextên civakî û malbatî her çend mezinbûn lê nekarî wan rawestîne. Heya destê sibê ked û xwendin. Giriyan, ketin, bawer nekirin, şer kirin, xeyidîn, keniyan lê salek bi ser xistin JİNÊN PEYMANGEHA BİLİND A ÇAND Û HUNERA YA HÎLALA ZÊRÎN. Zanistvanî ji nêzve ve nasîn. Hemû jiberkirinên wan berevajî bûn. Bi tûrê nakokiyan bi rêve diçin. Bi pirs û bersivan dijîn.

Lê ya giring ew bû, ji wateya zanistvaniyê hez kirin û tama wê kirin. Bi vê enerjiyê wê karibin bibin alternatîf û wê bi israr bin ji bo ku ya heyî bigûherînin. Ji bo ev gava despêkê bi jinan re berdewam bibe û ber bi encamê ve here, wê ev gerdûn jî wê sebr û aramiya jêre veqetîne.

Hêjayî dîtinê ye

Jinên ciwan ên Kurd, Ereb, Ermenî û ji hemû ol û baweriyan. Ji dil reqisîn û jîriya hunera xwe raber kirin. Kêfxweşî deynê rojên zor û zehmet e. Şahî û şadî tarîfa encama nirxên te bi dest xistiye. Keşfa mirov ya destpêkê bi qasî şadiya zarokekê ye ku mîna jiyan bi dest xistibe hemaheng e.

Van jinan riya ku diçe zanistvaniyê bi dest xistin. Bi qasî periyekê bedena wan sivik bûye û bi qasî çiyayekî mejiyê wan giran bûye. EW ji diyalektîka ku ji dijberiyê tişteke pir cudatir e, ji nepeniya ya nûtir û bi hêztir diafirîne êdî ne bê agahî ne. Ji ber ku wan bi xwe jî ev di xwe de ferq kiriye. Gava ku ew hatin û li devê deriyê vê peymangehê dan, hema hema yek reng bûn. Lê îro û bi gava dawiya sala destpêkê pir reng derketin. Jixwe rêwîtiya mirov ji wê kêliya ku tu nûbûnê di xwe de ferq dikî destpê dike. Û ev destpêkirin serketî pêk hat. Êdî dema li ser vê zêdekirinê ye.

Qethe: Jina wêrek, şerker û jîr a Hewramanêv

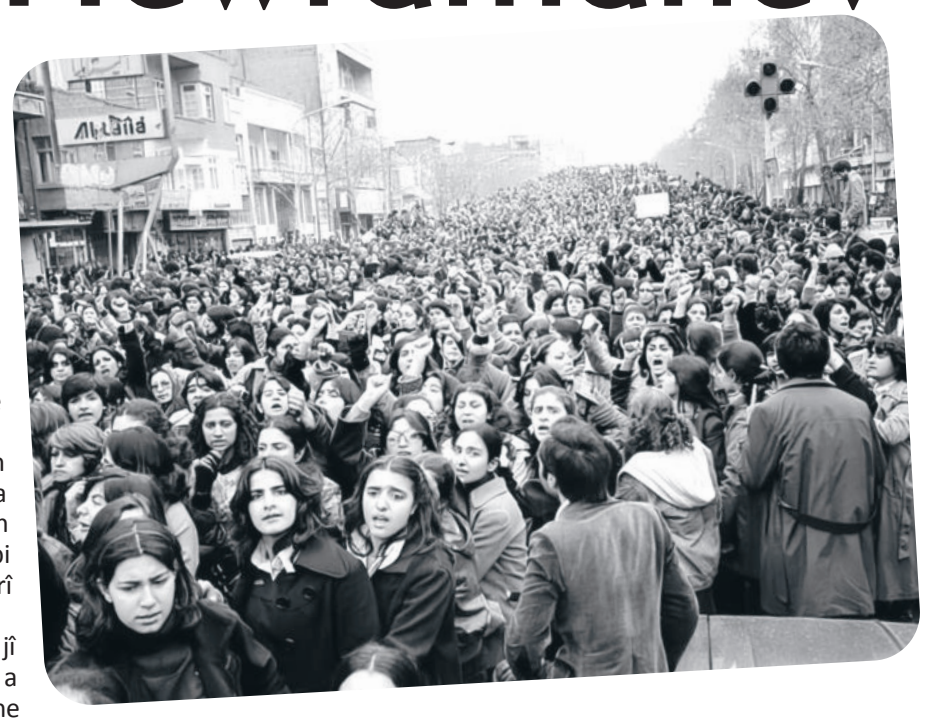

• Berjîn Tekoşer

Li ser erdnîgariya Kurdistanê, li çar parçeyên welat gelek şêre jin rabûne ku bi wêrekî, şerkerî û fermandariya xwe, hem ji bo welat û hem ji bo parastina xwe têkoşiyane. Me carnan behsa jinên zanyar, hincaran jî behsa têkoşîna di qada wêje û hunerê ya jinan kir; lê di gelek çîrok û serhatiyên jinan de me hewl da ji we re behsa lehengî, wêrekî û şerkeriya jinên pêşkeng ku di gelek dîrokên cuda de, nexasim jî dîroka jinên Kurd de ji bo axa niştiman, parastina xwe û civaka xwe şer kirine, têkoşînên bê eman dane, kir.

Belê, em ê vê carê jî rûpûş û siya li ser serhatiya şêre jineke bi navê Qethe Xatûn rabikin û di nav çîroka serhatiya wê de biherikin. Rastiya ku wek çîrokê di şaneşîn û civatan de her geriyaye û heya roja me ya îro hatiye; ger rastiya vê şêre jinê nehatibe nivîsîn jî, lê jinan kariye bi klam û çîrokan heqîqeta wê heya roja îro biherikîn û bînin.

❖ Dengê lingê Qethe ji dûr destan tê bihîstin

Belê, di dîroka Kurdistanê de, li herêma Hewramanê behsa jinekê tê kirin, jinek ku bi navê "Qethe Çete" tê nasîn. Helbet navê wê Qethe ye, lê di wan zemanan de yên ku li dijî hikûmet û pergala wê demê şer dikirin, ji aliyê hikûmetên dagirker ve wek "Çete" dihatin bi nav kirin.

Hîna jî kal û pîrên me yên li vê herêmê dema behsa vê şêre jinê dikin, bîbikên çavên wan dikene, nexasim dema behsa wêrekiya wê tê kirin, kelecanê bi dilê wan dixe. Belkî jî ev çîrok bin ku wiha jinên vê herêma çiyayî, jîr û wêrek dike. Dibe ev rihê serhildêr yê van çîrokan be, axa vê herêmê ku şahidiya van serhatiyan kiriye, wiha van jinan jîr û bêtirs dike û ber bi têkoşînê ve diherikîne. Qethe yek ji wan kesane ku bi hêz û wêrekiya xwe ya mezin li dijî rejîma Riza Şah Pehlewî şer kiriye. Ew jine ku bi wêrekî û têkiliya xwe ya taybet di dîroka Hewramanê û Kurdistanê de tê nasîn. Qethe Xatûn bi navê tê nasîn "Qethe" keça Nergêz Xatûna Mehmûd Bege; di dawiya salên 80'î hetawî, li gundê Herwey ser bi bajarê Pawe ya Hewramanê ji dayîk dibe.

Di dema serdestiya şahê wê demê de ku dixwest desthilatdariya xwe li Hewramanê berfireh bike, nêzî 80'î kesayetên Hewramanê ku ji bo xwe wek dijmin didîtin, girtin û veguhestin zîndanê. Berzo Begê birayê Qethe jî di nav wan girtiyan de bû. Berzo dema ku dibin zîndana dewleta Pehlewî, ji nav destê wan xwe xilas dike, lê dîsan tê girtin. Ew di bin êşkenceya giran de jiyana xwe ji dest dide. Dema ku xwişka wî Qethe vê dibihîze, biryar dide tola birayê xwe hilgire.

Bê dudilî cil û bergên xwe yên bûkaniyê tavêje û cilên birayê xwe li xwe dike û sonda tolhildanê dide. Ji bo wê jî, çek hildigire û berê xwe dide çiyayan. Wê bi wan kesên ku dest bi berxwedana li dijî dewleta Riza Şah ê Pehlewî kiribûn têkilî çêke. Çûyîna çiyayan û hilgirtina çekan ji bo jinek wek Qethe di wan rojan de, her wiha danîna peywendiyê bi dijberên dewletê re, hem ji bo civakê û hem jî ji bo dewleta wê demê tiştek ecêb bû. Dema ku dewleta Pehlewî bi Qethe hesî, hemû hewldanê xwe ji bo girtina wê xist dewrê dakû wê dîl bigire.

❖ Destanek lehengiyê

Qethe li Hewramanê, di navbera salên (1920-1930) jiyaye. Salên ku Riza Şahê Pehlewî dest bi xwînrijandin, komkujî û kuştinan dike. Ev jina Kurd di bûyerekê de ku leşkerên Riza Şah hewl didin herêma Hewraman dagir bikin û wekheviya bawerî û civakî ya vê herêmê têk bibe, bi komên ku rêxistin kiriye dest bi şer dike. Wêrekî û şerkeriya wê hişt ku ew bibe efsane.

Li gorî hin vegotinên dîrokî, Qethe hin caran bi rêya komên (ku wê demê wek çete jî dihat pênasekirin) li dijî dagirkeriyê sekiniye û bûye pêşenga jinên kurd. Helbet li gorî îro ger em binirxînin wek komên gerîlayan tevdigere û xwe dispêre çiyayan. Ev jî dihêle ku Qethe wek mînakek wêrekiya jinan di dîroka Kuristanê de bê nasîn û behsa wê bê kirin. Her wiha wê hiştiye ku rola jinan a di pêşîgirtina dagirkeriya li ser axa niştiman de li dijî serdestiya derve jî ji nû de şikil bigire.

Di dîrokên gelan de gelek destan û çîrok hene, çîrokên ku em bi rêya wan dikarin xwe bigihînin rastî û heqîqetê. Nexasim destan û çîrokên kesên ku ji bo welatê xwe serhildan kirine û bûne xwedî têkoşînên mezin. Yanî mirov tenê nikare bêje ew destan an jî çîrok in, her yek ji van destan û çîrokan rastî û heqîqetên civakekê di nav xwe de dihewîne. Hin ji wan bi çîroka kesayetekê dikevin rê û li ser heqîqet û rastiya civakekê siyê didin alî, ronî dikin û dihêlin ku em di şexsê wê çîrokê de xwe bigihînin rastiyên ku nehatine nivîsîn, lê bi gotegotan heya roja me ya îro hatine. Destana Qethe, jina jîr a Hewramanê jî yek ji wan çîrokane ku em bi rêya wê, rewş, cih û rastiya jina kurd a di nav civaka wê demê de pê hay dibin.

Dema behsa destanên serî rakirinê di dîrokên cuda yên cîhanê de tên kirin, bi gelemperî behsa serhildanên mêra tê kirin. Lê, em li çar parçeyên Kurdistanê dikarin rastî destan an jî çîrokên bi dehan jinên kurd bên ku di dîrokên cuda de serî rakirine û bûne pêşengên serhildanên mezin.

Çîrok an jî destana Qethe; ku roja me ya îro jî hîna pîr û kalên me vedibêjin, çîroka jina Kurd a ku li dijî desthilatdariya Şahê Îranê serî radike tîne ziman. Ew çek radike û rêya çiyayan digire ber xwe.
Wek gelek çîrok û destanên Kurdan, çiya pal û piştê!

Tê gotin, lehenga çîroka me heya salên şêstî dijî û li herêmê bi cengaweriya xwe tê nasîn. Ez ê jî hewl bidim vê çîrokê bi awayî ku hatiye vegotin, ji we re ragihînim. Ji bo ku neyê jibîrkirin û em nedin ji bîrkirin.

❖ Ew ji bo parastina nirxên Hewramanê têdikoşe

Jina serhildêr, Qethe, di tevahiya jiyana xwe ya şer û têkoşînê de, wek mînakek azadî, wêrekî û jîriyê hatiye navkirin. Ew bêtirs û wêrek bû! Li beramberî leşker û hikûmetê radibe, serî natewîne. Her wiha ew ji bo zindî hiştina hişmendî û rihê Hewramanê gelek hewl dide, dixebite. Piştî jiyaneke dirêj a li çiyayan û berxwedanek bê eman, Qethe ji ber wêrekî û şerkeriya xwe, ji aliyê dewleta Pehlewî ve wek "Çete" tê binavkirin. Di hin pevçûnên bi leşkerên dewleta wê demê re, hin çalakiyên bi bandor pêk tîne ku heta roja îro di hişê civaka Hewramanê de zindî maye. Di nav hevalên Qethe de bo nimûne, "Xalê Mihemed Cîhan Ara li Nosme, Seyîd Nav Xasî Beleb Zanî", dibêjin ku Qethe xwedî kesayetek çalak û wêrek bûye. Bi awayekê behsa wê tê kirin ku; bi şev winda dibe û bi roj dîsa xuya dibe.

Tişta balkêş ew e ku dema em li dîrok û rastiya vê jina pêşeng a Hewramanê dinêrin, em rastî giyan û kesayetek bi tevahî şoreşger tên.

Gelek hevalên wê yên wek "Lalo Miheme û Cehan Are", pêşeng û azadîxwazên wê demê bûn. Belê, herçî şeran berdêlên mezin bixwe re anîbin jî, ew di her warî de bû xwedî bandorek mezin.

Ew kesên ku li dîrok û têkoşîna rêberên Hewramanê dinêrin, di rih û kesayetiya şoreşgerî ya Hewramanê de, di jiyana wan a rojane de û di têkoşîneke pir dijwar de li dijî hikûmet û neheqiyê radiweste, ji bo azadiyê û parastina nasnameya xwe hewl dide, têkoşînek bê eman dimeşîne. Di şêwazê jiyana wê de, derketina wê ya pêş dihêle ku dewlet dest bi reşkirina jinên wiha pêşeng bike. Ji bo wê, navê "Çete" bi wan ve dike. Yek ji wan jinan jî ku rastê tiştek wiha tê, Qethe bû.

❖ Jiyanek ji Rojhelat ber bi Başûrê welat

Dîroknas li ser vê li hev dikin ku di sala 1322 yê Hetawî, di demekê de ku Qethe di veguhestina cihekê ber bi ciheke din in; li gundê Belander heta sînorên komarê, ev jina têkoşer ji aliyê hêzên dewletê ve dikeve kemînê û piştî şereke dijwar bi qehremanî û ji bo nekeve destê hêzên dewletê, li başûrê gund, li ciheke berz ku navê wê derê "Wezenew Waşere" bû xwe tavêje xwarê û lingê wê dişkê. Wek kevneşopiyeke dîroka jinên kurd, her ji çîroka qeleya Dim Dim bigire, Besê û Rindê Xanê û serhildana malbata wan, heya roja me ya îro ku nimûneya têkoşîn û berxwedana jina kurd ji çiyayên azad bigire heya Rojhelat û Rojavayê Kurdistanê.

Qethe ji bo nekeve dest berxwe dide û lingên wê dişkê, ji bo xwe ji leşkeran veşêre hildikişe ser darekê. Piştî lêgerînek berfireh a leşkeran; ku wisa dipên Qethe bibînin, lê her ku digerin bêhêvî dibin. Koyxwa Cafrî Komre çeka Qethe vedişêre ku nekeve dest leşkerên dewletê. Paşê, bi alîkariya xelkê Komre Qethe dibin şikeftek a bi navê "Tate Pîre" ku li bakurê gundê Komre ye. Her wê şevê, Koyxwe Hemeteqî dişîne ku lingê birîndar ê Qethe derman bike. Piştî demekê û bi alîkariya malbata wê, wê dibin gundê wê "Herwey". Dovre, ew derbasî Başûrê Kurdistanê, bajarê Helebçeyê dibe. Ew piştî çend salan ji bo heta hetayî Helebçe dihêle û diçe. Diçe bajarê Kerkukê û ji mamosteyên olî dixwaze rê bidinê ew biçe ziyareta mala xwedê, lê jê re dibêjin tu nezewiciyî û destûra vê nadinê. Dema Qethe vê dibihîze pir hêrs dibe. Dovre diçe Bexdayê û rastî mele Kerîmê Muderîs tê, ji ber ku Muderîs di wêjeya kurdî de xwedî kesayetek arifane (mîstîk) bû, piştî rawêjekê çûna Qethe ji bo hêcetê asan dike. Piştî vegera xwe ji hecê, ew vedigere cihê Geylanî li Bexdayê. Ew heya rojên dawî yên jiyan xwe li goristana Xaneqa jiya. Li wir jiyana xwe ji dest dide û li ser axa biyanî tê veşartin.

Qethe li Hewramanê, di navbera salên (1920-1930) jiyaye. Salên ku Riza Şahê Pehlewî dest bi xwînrijandin, komkujî û kuştinan dike. Ev jina Kurd di bûyerekê de ku leşkerên Riza Şah hewl didin herêma Hewraman dagir bikin û wekheviya bawerî û civakî ya vê herêmê têk bibe, bi komên ku rêxistin kiriye dest bi şer dike.

Mikrokirleticilerden jinekolojik Kanserlere

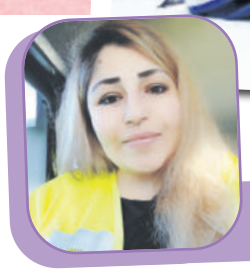

Sultan Gülsüm

Günümüzde karmaşık kimyasal bileşiklerin çevre ve çalışma ortamlarında artan varlığı, kanser riskini beraberinde getirmektedir. Sanayi, tarım, gıda, sağlık ve kişisel bakım sektörlerinde yaygın kullanılan endokrin bozucular (EDC'ler), kalıcı organik kirleticiler (POPs), farmasötikler ve kişisel bakım ürünleri (PPCPs), per- ve poliflorlu bileşikler (PFAS), dezenfeksiyon yan ürünleri ve nanomateryaller gibi geniş bir kimyasal grubu düşük konsantrasyonlarda dahi biyolojik sistemleri etkileyebilen "mikrokirleticiler" sınıfında yer almaktadır. Bu maddeler, gözle görülemeyen ve uzun vadede ciddi sağlık sorunlarına neden olabilen özellikleriyle klasik kirleticilerden ayrılmaktadır. Su, hava ve toprak yoluyla çevreye yayılan BPA, ftalatlar, PCB, dioksinler ve çeşitli pestisitler endokrin bozucu özellikleri en fazla araştırılan kimyasallar arasında yer almaktadır. Bu maddeler hormon reseptörleriyle etkileşerek hormonları taklit edebilir, hormon üretimini değiştirebilir veya hormon sinyal yollarını bozabilirler. Bu nedenle fiziksel, kimyasal, biyolojik ve psikososyal etkenlerin bütününü ifade eden "ekspozom" bağlamında değerlendirilmesi önemlidir.

Mikrokirleticiler üzerine yürütülen çalışmalar artmakla birlikte kadınların mesleki yaşamları boyunca bu bileşiklere maruziyet düzeyleri ve olası etkileri konusunda önemli bilgi açığı bulunmaktadır. Oysa kadın iş gücünün yoğun olduğu sektörlerde düşük dozda ve uzun süreli kimyasal maruziyetlerin hormon dengesi, üreme sağlığı ve kanser gelişimi gibi birçok biyolojik süreç üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, çevresel ve mesleki mikrokirleticilerin jinekolojik sağlık üzerindeki olası etkilerini irdelemeyi amaçlamaktadır.

Mikrokirleticilere bağlı jinekolojik kanserlerin dağılımını anlamak

Dünyada kadın iş gücünün yoğun olduğu sektörlerde mikrokirleticilere bağlı jinekolojik kanser riski çeşitli epidemiyolojik çalışmalarla araştırılmıştır. Çin'de 267.400 kadın tekstil işçisini kapsayan geniş ölçekli bir kohort çalışmada, özellikle tekstil bitim işlemlerinde çalışanlarda yumurtalık kanseri riskinin arttığı, silika tozuna uzun süre maruz kalanlarda ise riskin 5,6-6,8 kat yükseldiği bildirilmiştir. Ayrıca ipek ve pamuk tozuna maruziyet endometriyal kanser riskini artırmaktadır. İspanya ve Avrupa'da yapılan çalışmalar tarım ve pestisit maruziyetinin endometriyal kanser riskini yükselttiğini; Fransa'da ise kadın çiftçilerde bazı kanser türlerinde farklılıklar gözlendiğini ortaya koymuştur.

Çevresel hava kirliliğine (PM2.5, NO_2) uzun süreli maruziyetin de endometriyal ve over kanseri riskini artırabileceği vurgulanmıştır. Almanya'da solventler ve hava kirliliği, Hindistan, Brezilya ve Endonezya'da pestisit ve ağır metaller; Kanada'da fungisit ve pestisit maruziyetleri jinekolojik kanserlerle ilişkilendirilmiştir. Güney Afrika, Rusya, Meksika ve Mısır'da da tarım, madencilik ve sanayi kaynaklı ağır metaller ve kimyasallar benzer riskler taşımaktadır. Ortadoğu ülkelerinde (İran, Suudi Arabistan, BAE, Ürdün ve Lübnan) ise sanayi, tarım ve petrol sektörlerine bağlı VOC, ağır metal ve pestisit maruziyetleri endometriyal, over ve serviks kanserleri açısından orta-yüksek risk faktörü olarak belirlenmiştir.

Bölgesel olarak jinekolojik kanserlerle İlişkisi

Türkiye'de yıllık yaklaşık 12000 yeni jinekolojik kanser vakası görülmekte ve yaklaşık 4500 kadın bu hastalıklar nedeniyle hayatını kaybetmektedir. Kanser dağılımı endometriyum % 42, serviks %31 ve over %22'dir.

Marmara Bölgesi mikrokirletici maruziyeti açısından en yüksek riskli bölgeler arasındadır. Kocaeli'nin Dilovası ve Gebze ilçelerinde yapılan çalışmalarda anne sütü, kan, dışkı ve hava örneklerinde kadmiyum, kurşun, çinko ve alüminyum düzeyleri yüksek bulunmuş; Kocaeli'de kanserden ölüm oranı %33.7 ile Türkiye ortalamasının 2.5 katına ulaşmıştır. Bursa'da otomotiv ve tekstil sanayisi, solvent ve ağır metal maruziyetini artırmaktadır. Tekirdağ ve Ergene Havzası'nda su kirliliği, tarımsal pestisit ve endüstriyel kimyasal maruziyet yüksektir. Ege Bölgesi'nde endometriyum % 41.6, over % 21.3 ve serviks kanseri % 31.8 oranında olup İzmir'de liman, petrokimya ve tarım kaynaklı pestisit ve VOC maruziyeti, Muğla'da ise termik santrallerden kaynaklanan SO2, toz ve cıva salınımı çevresel riskleri artırmaktadır.

Adana, Mersin ve Hatay çevresinde Sugözü Termik Santrali ve yoğun pestisit kullanımı sonucu kanser vakalarında artış gözlenmiştir. Atık ithalatı da bölgedeki mikrokirletici yükünü yükseltmektedir. İç Anadolu'da enerji üretim tesisleri ve bor madeni işletmeleri ağır metal maruziyetini artırırken, Ankara'da artan sanayileşmeyle birlikte PM25 ve VOC kirliliği kadın sağlığı üzerinde etkili olmaktadır. Zonguldak kömür havzasında termik santral ve madencilik faaliyetleri sonucunda arsenik, cıva, kadmiyum ve VOC kirliliği yüksektir. Trabzon ve Samsun'da çay ve fındık tarımında yoğun pestisit kullanımı çevresel maruziyeti artırmaktadır. Erzincan, Erzurum ve Van çevresinde yürütülen analizlerde Al, Cr, Cu, Fe, Mn, Ni, Pb ve Zn düzeylerinin uluslararası güvenli sınırların üzerinde olduğu saptanmıştır. Bu ağır metaller bölgedeki çevresel maruziyeti yükselterek jinekolojik kanser riski oluşturmaktadır. Bölge bazlı epidemiyolojik veriler ise halen sınırlıdır.

Diyarbakır, Urfa, Mardin en yoğun mevsimlik tarım işçisi nüfusuna sahip bölgelerindendir. Özellikle pamuk, mısır, sebze ve meyve üretimi için mevsimlik kadın işçiler yaygın olarak çalışmaktadır. Bu kadınlar, pestisit, herbisit ve insektisit gibi mikrokirleticilere yoğun olarak maruz kalmaktadır. Bölgede yapılan çalışmalar, kadınlarda organofosfat ve organoklorin pestisitler başta olmak üzere çeşitli pestisit kalıntılarının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Pestisitlerin endokrin bozucu etkileri ve DNA hasarı yoluyla, kadınlarda özellikle endometriyal, over ve serviks kanser riskini artırdığına dair güçlü bilimsel bulgular vardır. Ayrıca, pestisitlerin yoğun kullanımı bölgedeki su ve toprak kalitesini de olumsuz etkileyerek dolaylı sağlık risklerini artırmaktadır. Mevsimlik kadın tarım işçilerinin, koruyucu ekipman eksikliği, uzun çalışma saatleri, beslenme yetersizliği ve sağlık hizmetlerine erişimdeki kısıtlılık gibi nedenlerle bu risklere karşı daha savunmasız oldukları bilinmektedir. Bu durum, jinekolojik kanserlerin bölgedeki kadın nüfus üzerindeki yükünü artırmaktadır.

> Mikrokirletici maruziyeti çevresel bir sorun olduğu kadar toplumsal adaletsizlik ve ekonomik eşitsizliklerle iç içe geçmiş çok boyutlu bir krizdir. Bu nedenle, izleme ve kontrol süreçlerinde toplumsal katılımın artırılması, halkın bilgiye erişiminin sağlanması ve karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi önem taşımaktadır.

Mikrokirletici maruziyeti: Çok boyutlu bir kriz

Son tahlilde; Türkiye'de mikrokirletici maruziyeti çevresel bir sorun olduğukadar toplumsal adaletsizlik ve ekonomik eşitsizliklerle iç içe geçmiş çok boyutlu bir krizdir. Bu nedenle, izleme ve kontrol süreçlerinde toplumsal katılımın artırılması, halkın bilgiye erişiminin sağlanması ve karar alma mekanizmalarına dahil edilmesi önem taşımaktadır. Tarım ve madencilikte kullanılan kimyasallar kar ve verim odaklı yaklaşımlarla yaygınlaşmıştır. Pestisit kullanımının azaltılması ve ekolojik tarıma geçiş, çevresel sürdürülebilirliğin yanı sıra emek sömürüsüne karşı bir duruş niteliği taşıyacaktır. Kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, koruyucu ekipman sağlanması ve sağlık hizmetlerine erişim, çevresel mücadeleyle birlikte ele alınmalıdır. Çevresel önlemler alınırsa jinekolojik kanser insidansında anlamlı bir azalma beklenir. Hava kirliliğinin azaltılması, pestisit kullanımının sınırlandırılması, asbest ve endokrin bozucu kimyasalların kontrolü jinekolojik kanserlerin önlenmesinde kritik öneme sahiptir. Bu alanda kapsamlı ve etkili müdahaleler acilen hayata geçirilmelidir.

Comuna 13:

“Annelerimizin arayışı her zaman gerçekti”

Adaletin temel taşlarından biri de “GERÇEKTİR”tir. Gerçeklerin ortaya çıkarılması, toplumsal iyileşme için hayati önemde. Bu yüzden kamu mahkemeleri kurularak faillerin suçları neden işlediklerini açıklamaları isteniyor

● **Newaya jin**

Kolombiya da barış ve adalet için mücadele yürütüyor. Bu kadınlar, “Las Madres de la Comuna 13” yani Comuna 13 Anneleri olarak anılıyor. Kayıplarının akıbetini öğrenmek ve adalet sağlamak için yıllardır mücadele veriyorlar. Sivil toplumda “Mujeres Caminando por la Verdad” (Gerçek İçin Yürüyen Kadınlar) gibi örgütler kurdular. Bu mücadele sırasında büyük engellerle karşılaştılar. Kolombiya’da devam eden barış süreci ve kadınların örgütlenmesini Sara Ceballos ile konuştuk.

Sizi tanıyarak başlayalım. Nerelisiniz ve hangi çalışmalarda yer alıyorsunuz?

Benim adım Sara Ceballos. Kolombiya’dan, Manizales şehrinden, Cumanday dağlarından geliyorum. Manizales’te Kürdistan ile Dayanışma Komitesi üyesiyim ve çevre ile kadın haklarıyla ilgili çeşitli organizasyonlara da dahilim.

Kolombiya’da barış süreçleri nasıl bir geçmişe sahip?

Bu, uzun zamandır gerçeğe dönüştürülmeye çalışılan bir şey. Tarih boyunca farklı silahlı gruplarla, özellikle Kolombiya’daki gerillalar ve paramiliter gruplarla çeşitli barış süreçleri denenmiştir. Bunlar genellikle öz savunma grupları olarak ortaya çıksada, zamanla bazıları halka yardım etmek yerine farklı çıkarlar için hareket etti. Günümüzde ise önemli bir farkındalık oluştu: Savaşın bir parçası olan herkesin barış anlaşmasına dahil edilmesi gerekiyor. Bu yalnızca yasadışı silahlı grupları değil, aynı zamanda devleti de kapsamalı. Çünkü devlet, topraklarımızda şiddetin en büyük faillerinden biri oldu.

Barış sürecinde nasıl bir adalet anlayışı geliştiriliyor?

Bizim hedefimiz, sadece suçluları cezalandırmakla yetinmeyen, aynı zamanda bu suçların neden işlendiğini anlamaya çalışan özel bir barış adaleti sistemi oluşturmak. Adaletin temel taşlarından biri de “GERÇEKTİR”tir. Gerçeklerin ortaya çıkarılması, toplumsal iyileşme için hayati önemde. Bu yüzden kamu mahkemeleri kurularak faillerin suçları neden işlediklerini açıklamaları isteniyor.

Bu mahkemelerde kimler en çok ön plana çıkıyor?

En çok gördüğümüz kişiler anneler. Onlar, gerçeğin ortaya çıkması için en büyük mücadeleyi verenler. Çünkü bu silahlı çatışmalar en çok kırsal bölgelerde yaşayanları etkiledi ve erkekler büyük ölçüde öldürüldü.

“Sahte olumlu vakalar” (falsos positivos) nedir ve bu olaylarda neler yaşandı?

Bu, Kolombiya’nın yakın tarihinde işlenmiş en büyük insanlık suçlarından biridir. Yoksul şehir mahallelerinden gençler, iş vaadiyle kandırılıp kırsal bölgelere götürüldü. Orada infaz edilip gerilla savaşçısı gibi gösterildiler. Bu şekilde şu ana kadar en az 6.402 kişi öldürüldü ve sayı artmaya devam ediyor.

Bu suçları kimler işlemiş olabilir? Suçları veren emirler hakkında neler söylersiniz?

Suçların failleri doğrudan askerler olabilir, ancak asıl soru şu: Bu emri veren kimdi? Biz bu soruyu kültürel yollarla da soruyoruz. Duvar yazıları ve grafiklerle bu suçların üst kademeden, genellikle dönemin başkanlarından verilen emirlerle işlendiğini anlatmaya çalışıyoruz.

“Las Escuchas Tenían Razón” olayı nedir?

“Dinleyenler Haklıydı” ifadesi, Medellín’in Comuna 13 bölgesinde kaybolan yakınlarını 22 yıldır arayan annelere ithaf edilmiştir. “Dinleyen” kelimesi kültürümüzde anne, bilge kadın anlamına gelir. 2002’de “Orion Operasyonu” sırasında devlet ve paramiliter gruplar birçok kişiyi öldürdü ve kaybetti.

Anneler çocuklarını aramak için yıllarca mücadele etti, tehditlere rağmen kazılar yaptılar ve 2024’te yapılan kazılarda insan kalıntıları bulundu. Artık ülkenin dört bir yanına şu cümle yazılıyor: “Annelerimizin arayışı her zaman gerçekti.”

Çok etkileyici. Peki bu mücadelede, özellikle Comuna 13 bölgesi ve 2002’deki Operación Orión’un önemi nedir?

Comuna 13, Medellín’in batısında yer alıyor ve geçmişte çok büyük acılar yaşandı. 2002’de devlet ordusu, polis ve paramiliterlerin birlikte yaptığı Operación Orión adlı operasyon sırasında yüzlerce insan öldürüldü veya zorla kaybedildi. Resmi rakamlara göre 80 kişi öldü ya da kayboldu, ama gerçek sayı çok daha yüksek olabilir. Zorla kaybedilenlerin birçoğunun toplu mezarlara gömüldüğüne inanıyoruz. Bu toplu mezarlar “La Escombrera” adı verilen bir moloz alanında ve 2024 yılında yapılan kazılarda insan kalıntıları bulundu.

Kaybedilen yakınlarını arayan kadınlar ne tür bir mücadele veriyor?

Bu kadınlar, “Las Madres de la Comuna 13” yani Comuna 13 Anneleri olarak anılıyor. Kayıplarının akıbetini öğrenmek ve adalet sağlamak için yıllardır mücadele ediyorlar. Sivil toplumda “Mujeres Caminando por la Verdad” (Gerçek İçin Yürüyen Kadınlar) gibi örgütler kurdular. Bu mücadele sırasında büyük engellerle karşılaştılar, hatta yakın zamanda Medellín belediye başkanı onların anısını temsil eden bir duvar resmini sildirdi. Ancak bu kadınlar yılmadı ve mücadeleleri hem Kolombiya’da hem de dünya genelinde insan hakları savunuculuğunun simgesi oldu.

Barış sürecinin zorlukları ve önemi hakkında ne söylemek istersiniz?

Barış süreçleri zaman alır ama yürütülmezse tarih unutulur, şiddet tekrar eder. Amacımız hafızayı korumak. Bu yüzden birçok kitap yayınlayıp topluluklara dağıttık, halkın şiddet dalgasının faillerini öğrenmesini sağladık. Anneler bize sevgiyi öldüremeyeceğimizi gösterdi. Kadınlar barış süreçlerinde en önemli dayanak noktası olmuşlardır. Kaybettiklerini son nefeslerine kadar arayanlar, sevgiyle mücadele eden kadınlardır. Devlet sevginin ne olduğunu anlayamaz; ama kadın ve ailesi anlayabilir. Kadınlar, barış anlaşmalarını sadece hukuki bir mesele olmaktan çıkarıp toplumsal ve topluluk temelli bir adalete dönüştürdüler.

Bu deneyimlerin Kürdistan’daki kadınlarla nasıl bir bağı var?

Öncelikle şunu söylemeliyim ki, bizim mücadelemiz sadece Kolombiya’daki kadınlara özgü değil. Savaşın acılarını yaşayan tüm kadınlarla derin bir benzerlik taşıyor. Dünyanın neresinde olursa olsun, anneler kayıplarının peşinden gitmek için kendi yollarını, kendi mücadele gruplarını kuruyorlar. Latin Amerika’da buna birçok örnek var; Arjantin’deki Plaza de Mayo Anneleri gibi, Kolombiya’daki anneler de böyle güçlü bir temel oluşturdu.

Bizim acılarımızda derin bir birlik var. Kürdistan’daki anneler de aynı şekilde kayıplarının arkasından gidiyor, gerçeklerin ortaya çıkması için savaşıyorlar. Farklı diller konuşsak da, anneler her zaman birbirlerini desteklemenin yolunu bulur. Çünkü mücadele, dünyadaki her şeyden daha güçlü ve birleştirici bir güç. Kürdistan’daki kadınlar bizim yansımamız, biz de onların. Bu dayanışma hem mücadelemize güç katıyor hem de dünyaya bir mesaj veriyor: Kadınların barış mücadelesi evrenseldir.

Kadın kırımına karşı yılmaz bir savaşçı:

Diana Russell

Fidan Yıldırım

Diana Elizabeth Hamilton Russell, Güney Afrikalı feminist bir yazar, akademisyen ve aktivistti. Kadınlara yönelik cinsel şiddet üzerine 45 yılı aşkın süre araştırmalar yaptı. Evlilik içi tecavüz, kadın cinayeti, ensest, kadın düşmanı cinayetler ve pornografi üzerine çok sayıda kitap ve makalenin yazarıdır.

Hayatını kadınlara karşı işlenen suçlarla mücadeleye adamış bir sosyologdu. Diana Russell, 6 Kasım 1938'de Güney Afrika'nın Cape Town şehrinde dünyaya geldi ve orada büyüdü. Babası James Hamilton Russell Güney Afrikalı, annesi Kathleen Mary İngilizdi. Ailesinin altı çocuğundan dördüncüsüydü ve ikizi vardı. Kızlara özel bir Anglikan yatılı okulu olan Herschel Kız Okulu'nda eğitim gördü. Cape Town Üniversitesi'nden psikoloji alanında lisans derecesini aldı ve ardından 19 yaşındayken İngiltere'ye gitti.İngiltere'de, London School of Economics and Political Science'da Sosyal Bilimler ve Yönetim alanında Yüksek Lisans Diploması'na kaydını yapıp 1961'de Üstün Başarı ile Diploma'yı geçti ve programdaki en iyi öğrenci ödülünü aldı. 1963 Sonbaharı'nda Harvard Üniversitesi'nde disiplinlerarası bir doktora programına kabul edilince ABD-Boston'a taşınarak sosyoloji ve Güney Afrika'daki apartheid karşıtı hareketle başlayan devrimci hareketler üzerine araştırmalarını yoğunlaştırdı. Sosyoloji profesörü olduktan sonra, Kaliforniya-Oakland'daki Mills College'da ders verdi ve üniversitenin sunduğu ilk kadın dersini aldı. Programı, Mills College'in, ABD ve dünyada türünün ilk örneklerinden biri olan yenilikçi Kadın Çalışmaları programının temelini oluşturdu.

Güney Afrika'daki apartheid rejim karşıtı, radikal bir aktivist

Russell, bir yandan da Güney Afrika'daki apartheid rejimi karşıtı hareket içinde yer alarak radikal bir aktivist olma yoluna girdi. 1963 yılında, Güney Afrika Liberal Partisi'ne üye oldu. Cape Town'daki barışçıl bir protesto eylemi sırasında diğer bazı parti üyeleri ile birlikte tutuklandı ve Afrikalı Beyaz devlet polisinin şiddet ve baskısına karşı şiddet içermeyen stratejilerin sonuç alamayacağını anladı. Apartheid ile mücadele eden, hükümet mallarını bombalama ve sabote etme stratejisi yürüten illegal bir devrimci hareket olan Afrika Direniş Hareketi'ne (ARM) katıldı.

Sosyal ve politik değişim stratejileri ve taktiklerine ilişkin geliştirdiği analizi, "İsyan, Devrim ve Silahlı Kuvvet: Küba ve Güney Afrika'ya Özel Vurgu Yapılarak On Beş Ülkenin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi" (1974) adlı kitabında genişçe açıklanmaktadır.

Araştırmacı, yazar, akademisyen ve radikal bir mücadeleci

Diana Russell akademik kariyeri boyunca kadınlarla 900'e yakın uzun röportaj gerçekleştirdi ve bu röportajlar kitaplarının temelini oluşturdu. Araştırma ve yazılarının odaklandığı temel konulardan biri, tecavüz ve erkeklerin kadınlara yönelik cinsel sömürü ve istismarının diğer biçimleriydi. "The Politics of Rape" (Tecavüz Politikası, 1975) adlı kitabında, 'tecavüzün sapkın sosyal davranışlar yerine sosyal olarak tanımlanmış erkeklik algılarının bir göstergesi olduğunu' savundu. Bu konuda başka kitaplar da yazdı. "Evlilikte Tecavüz" (1982), "Cinsel İstismar: Tecavüz, Çocuk Cinsel İstismarı ve İşyeri Tacizi" (1986) bunlar arasındadır. Ensest cinsel istismar üzerine ilk bilimsel araştırma çalışmalarından birini 1986 yılında yayınladı: "The Secret Trauma: Incest in the Lives of Girls and Women" (Gizli Travma: Kadın ve Kızların Yaşamlarında Ensest). Bu çalışması, 1986'da C. Wright Mills Ödülü'ne layık görüldü. 1993'te, erkekler tarafından ve onlar için üretilen pornografiyi ve kadınlar üzerindeki etkisini araştırmaya başladı. Çalışmaları sonucunda, pornografiye feminist bir bakış açısı sunan "Making Violence Sexy: Feminist Views on Pornography" (Şiddeti Seksi Hale Getirmek: Pornografi Üzerine Feminist Görüşler) adlı bir antoloji düzenledi. 1994 yılında, "Pornografiye Karşı: Zararın Kanıtları" adında, 100 pornografik fotoğrafın yer aldığı, pornografinin erkekleri tecavüze teşvik ettiğini ve tecavüz olaylarının artmasına yol açtığını ortaya koyan bir kitap yayınladı.

'femicide' terimini türetti

Russell, 1976'da 'feminine' (dişil) ve 'homicide' (cinayet) kelimelerini birleştirerek, kadın cinayeti demek olan 'femicide' terimini türetti. Böylece, "nefret, aşağılama, haz veya kadınlara yönelik bir sahiplenme duygusuyla" işlenen kadın cinayetlerini "kadınların erkekler tarafından kadın oldukları için öldürülmesi" olarak yeniden tanımladı. Amacı, bu terimi siyasallaştırmak ve kadınlara yönelik ölümcül suçların arkasındaki kadın düşmanlığına dikkat çekmekti. Ona göre, 'cinayet' gibi cinsiyet ayrımı gözetmeyen terimler durumu açıklamıyordu. ABD'deki kadın gruplarının 'femicide' terimine lakayt kalmalarından rahatsız olarak, ABD ve dünya genelindeki kadın gruplarına bu terimin kullanılmasını savunmayı sürdürdü. Irk temelli nefret suçları gibi, "kadın cinayetlerinin de (aynı zamanda) ölümcül nefret suçları" olduğunu ve erkeklerin kadınları öldürmesinin çoğunlukla "erkek egemenliğinin ve cinsiyetçiliğinin aşırı tezahürleri" olduğunu kabul etmenin gerekliliğini dile getirdi.

İlk Uluslararası Kadına Karşı Suçlar Mahkemesi'ni kurdu

İki yıl süresince diğer feministlerle lobi faaliyetleri sonucunda 1976'da Brüksel'de ilk Uluslararası Kadına Karşı Suçlar Mahkemesi'ni kurma başarısını gösterdi. "Femicide" (Kadın cinayeti) terimini de ilk kez bu mahkemede yaptığı bir konuşmada kullandı. Dört gün süren mahkemeye 40 ülkeden 2 bin kadın katıldı. Kadınlar cinsiyetleri nedeniyle maruz kaldıkları çeşitli şiddet ve baskı biçimlerine dair kişisel deneyimlerini aktardılar. Simone de Beauvoir mahkemeye bir mektupla katılım sağlamıştı ve açılış konuşması olarak okunan mektubunda, "Uluslararası Mahkeme'yi kadınların radikal dekolonizasyonunun başlangıcı olarak selamlıyorum" diyordu. Russell, mahkemeyi birlikte kurduğu Belçikalı feminist ve gazeteci Nicole Van de Ven ile birlikte mahkeme belgelerini "Kadına Karşı Suçlar: Uluslararası Mahkeme'nin Tutanakları" (1976) adıyla kitaplaştırdı.

1976'da Brüksel'de ilk Uluslararası Kadına Karşı Suçlar Mahkemesi'ni kurma başarısını gösterdi. "Femicide" terimini de ilk kez bu mahkemede yaptığı bir konuşmada kullandı. Dört gün süren mahkemeye 40 ülkeden 2 bin kadın katıldı.

İyi bir örgütleyici ve kurucuydu

Diana Russell, 1977'de, kar amacı gütmeyen bir Amerikan yayın kuruluşu olan Basın Özgürlüğü Kadın Enstitüsü'ne (WIFP) üye oldu. Enstitü, kadınlar arasındaki iletişimi artırmak ve kamuoyunu kadın odaklı medya biçimleriyle buluşturmak için çalışmaktadır. Aynı zamanda 1977 yılında kurulan dünyanın pornografi karşıtı ilk feminist örgütü olan Pornografi ve Medyada Şiddete Karşı Kadınlar (WAVPM) örgütünün kurucularından biriydi. Ayrıca, nükleer silahların geliştirilmesinde ataerkil yapının rolünü kınayan Feministlerin Nükleer Karşıtı Grubu-FANG'ın kuruluşunda da yer aldı. Diana Russell, 1987 yılında apartheid karşıtı hareketteki aktivistlerle görüşmek üzere Güney Afrika'ya döndü.

Orada yaptığı röportajlar, onu "Cesaret Dolu Hayatlar: Yeni Bir Güney Afrika İçin Kadınlar" (1989) adlı kitabını yazmaya sevk etti. 1992'de, "Femicide: Kadın Cinayetlerinin Politikası" adlı bir antolojinin ortak editörlüğünü yaptı. Yukarıda belirtilen eserlerden ayrı olarak kaleme aldığı başka kitapları da vardır. "Cinsel İstismar: Tecavüz, Çocuk Cinsel İstismarı ve İşyerinde Taciz" (1984), "Nükleer Fallasileri Açığa Çıkarmak" (1989) bunlar arasındadır. 1993'te, ensest mağdurlarına faillerine karşı harekete geçmeleri için hukuki yardım sağlayan "Kadınlar Ensestle Mücadele Birliği" adlı bir örgüt kurdu. Yine, Güney Afrika'da ensest mağdurlarının deneyimlerini bizzat anlattıkları ilk televizyon programını yarattı.

Üretken bir akademisyen ve yorulmak bilmez bir eylem kadını

Meksika, Guatamala, Kosta Rika, Şili ve El Salvador gibi birçok Latin Amerika ülkesindeki feminist hareketler, Diana Russell'in siyasallaştırılmış "femicide" kavramını benimseyerek, kendi ülkelerindeki kadınlara yönelik ölümcül şiddeti ele almak için sosyal, politik ve yasal olarak başarıyla kullandılar. Diana Russell, "Gizli Travma" adlı kitabı ile 1986'da C. Wright Mills Ödülü'nü kazanırken 2001 yılında da Amerikan Hümanist Derneği tarafından Hümanist Kahraman Ödülü'ne değer görüldü.

Üretken bir akademisyen ve yorulmak bilmez bir eylem kadınıydı. ABD, Güney Afrika ve Avrupa'da feminist gösterilerin ön safında yer aldı. Mahkemeler, tiyatrolar ve devlet kurumları önünde protesto eylemleri düzenledi. Kadın düşmanı işletmelerin duvarlarına feminist sloganlar yazıyor, gazete bayilerindeki pornografik dergileri imha ediyordu. Kızkardeşlik değerlerine sadık kalarak bir kadın topluluğunda yaşadı. Vefatından önce anılarını yazma sürecindeydi ve daha tamamlamamıştı. 28 Temmuz 2020'de, 81 yaşındayken, ABD'nin Kaliforniya Eyaleti'nin Berkeley kentinde solunum yetmezliği nedeniyle yaşamını yitirdi.

BAĞIŞ

ABONE FORMU

İsim: .....
Adres: .....
Tel no: .....
Banka adı: .....
Hesap No: .....
Blz:.....

TARİH: .....
ABONE: .....
İMZA: .....
YAPAN: .....

NEWAYA JIN
Konto Sahibi: Stg Onderzoeks Centrum v.
Hollanda İçi Banka İsmi: ING
Hollanda İçi Konto No: 8525445
Hollanda IBAN: NL54 INGB0008525445

Hollanda Dışı Konto No:
IBAN: NL54 INGB0008525445 BIC: INGBNL2A

TEL NO: 0031 647 74 09 17
e-mail: newayajin.abo1@gmail.com

Burnuma gericilik kokusu geliyor

Başımıza ne geldiyse hep şu "Bir şey olmaz" lafı yüzünden geldi. Ayağın kayıyor, düşüyorsun. "Bir şey olmaz, ölmedin ya..." deniliyor. Ama kimse de "Orası neden ıslaktı?" diye sormuyor. Sonuçta olan kaba etine oluyor, oturamıyorsun. Ölümden kurtulmuş olman kâfi. Mesela şu "babasının oğlu" dedikleri varlık, kapıdan girer girmez çorabını fırlatıp atıyor. Nereye girdiği belli değil. Kimse de demiyor, "Bre adam, sen babandan hiç terbiye almadın mı?" Yok! "Bunun babası da aynıydı" demekten kendimi alıkoyamıyorum. Ama ne diyorlar? "Bir şey olmaz, zaten senin işin ne? Bütün gün evde oturuyorsun, bir çorap yıkasan eline mi yapışır?" Böyle söylendiğinde avazım çıktığı kadar bağırmak istiyorum: Evet, yapışır, yapışıyor, yapıştı!!!

He canım, babasının oğluna köle almışlar zaten

He canım, babasının oğluna köle almışlar zaten. Kalk-kalk, otur-otur... "Evlilik", "Müşterek yaşam", "Hayat arkadaşı" tüm bunlar fasa fiso laflar. Eee tabi, "Minareyi alan kılıfını da uydurur" demişler, boşuna demememişler. Evlilik, kadın için tecavüzle başlayıp, anasına sövülmeye devam edilen, kölelik sınırında çalışılan, işkence dolu bir hayat. Böyle bir hayatın kutsallığı mı olur? Bir de üzerine "aile" gibi bir kavram yapıştırıyorlar. Ulan şerefsiz, kızına el uzatandan baba mı olur? Kadına el kaldıran erkekten eş mi olur? Eşinin annesine söven damattan evlat mı olur? Eşini parayla satan erkeğin şereflisi mi olur? Sokakta görseniz böylelerinin suratına lamaların tükürdüğü gibi tükürmelisiniz. Ama yok, bırakın tükürmeyi, tokalaşır, kucaklaşırlar. Birbirinin sırtını sıvazlarlar. Yolda gördü mü "Allahın selamı üzerinize olsun" derler. Neden? Neden böyle? "Yarın, öbür gün ben de aynı duruma düşerim" düşüncesi midir, korkaklı mı, ya da aynı şerefsizliği paylaşıyor olmaktan mıdır, bilemiyorum. Ama o toplumdaki bir kişi bile demiyor ki; "Şunun suratına tüküreyim." Bazılar böyle karaktersiz, tecavüzcü kişiler karşısında ayağa kalkıp, bir de selam veriyor. Böyle bir manzara karşısında, bir kadının kız evladı olarak hangisinin suratına tüküreceğini şaşırıyor insan.

Kaçınız aşkın peşinden gittiniz?

Sevgili kadınlar, hele bir düşünün... Kaçınız evliliğinizin ilk gecesinde, eşiniz olacak adamın zorbalığına denk gelmediniz? Kaçınız "ilk gece" denilen şeyden korkmadınız? Kaçınız aşkın peşinden gittiniz? Kaçınız aşık olduğunuz erkekten "ilk geceden" sonra soğudunuz? Hayal kırıklığını ilk ne zaman yaşadınız? İlk tiksintiyi hatırlıyor musunuz?

Şimdi erkek okuyucular diyecek: "Bunlar nereden çıktı?" Sizden! Allah sizi inandırsın amelinize bakarak konuşuyorum. Ya Star aşkına, evlendiğin gece hayat arkadaşını dövmek nedir ya? Soruyorum hangi hayvanın erkeği dişine böyle yapar? "Hayır" dediği için hangi hayvanın erkeği, dişisine tecavüz eder, sonra öldürür, ardından doğrayıp bir valize koyup, yol ortasına bırakır? Biri bunları açıklasın, Star aşkına!

Gericilik kokuyor her yanınız

Şimdi sayın erkekler, dikkat ettiyseniz amelinizi, insanın eril cinsinin ameliyle örneklendirerek anlatmıyorum. Neden? Çünkü içerisinde olduğunuz durumun farkında değilsiniz. Size "Kırk kez öküz, kırk kez kalas" deseler, anlam derinliğine inmiyorsunuz. Çirkefliğin dibine vurmuşsunuz, göremiyorsunuz. Özgür olduğunuzu sandığınız çürümüş suda yüzüyorsunuz, fark edemiyorsunuz. Bir erkek olarak, hangi erkeğe selam verilir, hangisine verilmez, ayırt edemiyorsunuz. Durumunuz, köle bir kadının çok daha gerisinde. Gericilik kokuyor her yanınız. Bu noktada ister istemez sorguluyor insan: Ya hakikatten durumunuzun farkında değilsiniz ya da bu bir tercih!?!

Eee, şimdi biz nasıl konuşacağız, nasıl anlaşacağız? Hani diyorlar ya, "Hayvanlar koklaşa, koklaşa, insanlar konuşa konuşa anlaşır" diye... Evet, şimdi biz ne koklaşabiliyoruz, ne konuşabiliyoruz. Ne yapalım? Gerçi benim gönlüm tavadan yana, ama bazı kadınlar kepçeden yana olursa, bir şey diyemem. Tabi satırda olabilir, tercih, zevk meselesi...

İlk gece başlayan dayak, kadın ölmeden bitmiyor

Sevgili Okuyucu, adam evlendiği gece hayat arkadaşı olacak kadını dövüyor. "Bir şey olmaz, ilk gecede bunlar hep olur" deniliyor. Ama ilk gece başlayan dayak, kadın ölmeden bitmiyor. Ya da adam ölmeden, kadın rahata eremiyor. Sonra birileri de çıkıp, "Kadın neden adam için 'şükür öldü' dedi?" diye yaygara koparıyor. Hay Avustralya'daki kanguruların yumruklarına gelesiniz! Deve kuşu kovalasın sizi! Ne yapsın kadın? Ya düşünün, bir an gelmiş, adamın öldüğünün farkına varmış. Derin nefes almış, kahkaha atmış. Hay, onun o kahkahasında, gülmekten kırılasınız inşallah! İnanın değerli okuyucu, öyle şeyler yaşanıyor ki insan ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyor. Lal oluyor, aklı donuyor.

Sedef Güler, Ayşe Tokyaz neler yaşadı?

Ya düşünebiliyor musunuz? Sedef Güler isimli genç kadın, 4 Haziran'da İstanbul'da kayboldu. 7 Haziran'da kızın cansız bedeni halıya sarılı, çuval ve perde parçalarıyla çevrelenmiş, elleri koli bandıyla, ayakları zincir ve ağırlıkla bağlanmış bir halde sahilde bulundu. Savcılık ne yaptı? Sedef'in cansız bedenin sarıldığı halıyı, annesine "eşya teslimi" kapsamında verdi. Peki, şaşırdık mı? Yok! Donduk. Ayşe Tokyaz'ın ikiz kız kardeşi Esra, Ayşe'yi bulmak ve kurtarmak için kaç tane karakola gitti? O karakollardaki polisler neden onu dinlemedi? Neden sonradan Ayşe'nin katili olacak o yaratığı yakalamak için harekete geçmedi? Ayşe neden öldü? Ölüsünden kurtulmak isteyen o 6 erkek kimdi? Ne iş yaparlardı? Devlet ne kadar bu işin içinde? Yarın öbür gün çıkıp, "Esra deliydi" demesinler? Derlerse şaşırır mıyız!?!

"Biz değişeceğiz" diyorlarsa, o vakit konuşalım...

Peki, Sedef'i katledilmesinde kaç erkeğin parmağı var biliyor musunuz? Üç! Tam üç erkeğin ölümünde parmağı olduğu tespit edilmiş. Bir de Hindistan'a ağlıyorduk. Tabi Hindistan'daki kadına yapılanlara yanacağız, isyan edeceğiz. Ama orada yaşananın çok yakınımızda da olduğunu göreceğiz. "El alemin ülkesinde yaşanıyor, çünkü onlar çok geriler" demeyip, kendi geriliklerimizle mücadele edeceğiz. Maori halkının dediği gibi, "Mazi değiştirilemez, lakin ondan ders almak mümkün." Yani geçmişi değiştiremeyiz ama kendimizi değiştirmek mümkün. Madem erkekler değişmemekte ısrarlı, o vakit bırakalım kendi bataklıklarında, bizden uzakta tek başına yüzsünler. Yok, "değişeceğiz" diyorlarsa, o vakit konuşalım...

3		5				2		8
	6		2	5	8		4	
	2						5	
		4	5		3	8		
	1						3	
8				1				3
2			6	7	4			5
	7	1		8		9	2	

				7				
				6				
	5	7	3		8	4	9	
	9						3	
	3						5	
6	2			1			7	9
				9				
				5				6
		8	2	3	7	5		

bulmaca

Hazırlayan: SOZDAR DERSİM

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1						■								■	
2											■	■			
3				■						■					
4					■								■		
5		■		■				■					■		
6						■								■	
7					■					■				■	
8				■					■		■			■	
9			■		■							■			
10			■					■							■
11					■							■			
12						■					■				
13		■					■			■		■			
14	■			■					■						
15	■										■				

Soldan Sağa:

1-Saz ayarı / zarif davranış, 2- Hakkari'den seçilmesine rağmen tutukluluğuna devam kararı verilen milletvekili / bir göz rengi, 3- etrafı sularla kaplı arazi / söz / bir konuyu açıklamak için hazırlanmış resim veya levhalardan oluşmuş kitap, 4- Maria önadlı kadınları ve doğayı iki sistemin de sömürgesi olarak gören kapitalist ataerki teorisiyle tanınan feminist aktivist / deprem / lütesyum'un simgesi, 5- şebnem / kira / amerikyum'un simgesi, 6- genç boğa / güçlü ve geçici duygu durumu, 7- simgesi I olan mavimtırak esmer renkte katı bir element / Behdînan bölgesinde bir dağ silsilesi / yavrusu olan dişi, 8- Kayaç kütlelerinin yerinden kayması / yavrulamamış, genç inek / ilaç, 9- kırmızı / Pero önadlı Mardin'den seçilen milletvekili / ast karşıtı, 10- Mısır'da güneş tanrısı / mükâfat / saf dışı bırakılmış, 11- ham maddeyi işleyip mal üretme / olası / yaşlı, kart, 12- hayvan hapishanesi / anlam / makat, 13- dişi sığır / numara'nın kısaltması / karışık renkli, 14- yemek / ceset / ilaç, çare, 15- güneş doğmadan önce esen yel / kısa çizgi.

Yukarıdan Aşağıya:

1- Marka, 2- evcilleştirilmiş bir hayvan / vakit kazanmak için aldatma / iskambil kağıtlarında birli, 3- HDP'den İstanbul 2. Bölge milletvekili seçilen Halkevleri eski genel başkanı / açığa çıkmış, duyulmuş, 4- reel'in ünsüzleri / bir çalgı aleti / ziyafet , 5- bir şeye çıkan tok ve sert ses /çene'nin ünsüzleri / yıl, 6- seyahat / yönetme işi, idare / bir yağış türü, 7-İstanbul 3. Bölge'den seçilen aktivizm sahibi HDP milletvekili / dünyanın uydusu, 8- saflığı sersemlik derecesine varan kimse / olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse / köken, kaynak, sebep, 9- Tosun soyadlı HDP'nin Amed milletvekili / bir yüzey ölçü birimi, 10- lahza / kraliçe / perçem / bir nota, 11- birkaç rengin karışımından oluşan renk / Nazım Hikmet'in soyadı / helyum'un simgesi, 12- ezgi, makam /retweet'in kısaltması, 13- lif / sonsuz, ucu bucağı olmayan, 14- çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse / laik yaşama ait, dinden bağımsız olan, 15- suçsuz, günahsız, temiz, saf olma durumu / isimler.

243. Sayının Bulmaca Çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	D	Ü	Ş	Ü	N	C	E	■	G	E	N	E	T	İ	K
2	A	F	İ	Ş	■	O	B	S	E	S	İ	F	■	D	O
3	R	Ü	K	Ü	Ş	■	E	■	M	İ	N	E	■	E	N
4	B	R	E	M	E	N	■	D	A	N	E	■	P	A	S
5	E	M	■	E	N	■	S	E	R	■	■	M	A	L	A
6	■	E	R	K	A	N	■	R	■	İ	M	A	J	■	N
7	S	■	E	■	Y	A	L	V	A	R	■	A	K	İ	T
8	O	R	■	A	■	M	Ü	E	S	S	İ	R	■	Z	R
9	Y	■	E	K	E	■	L	■	L	■	S	İ	M	G	E
10	U	M	M	A	N	■	E	■	A	N	E	F	■	İ	■
11	T	E	B	R	İ	K	■	S	N	■	V	■	A	■	U
12	L	A	R	■	S	A	G	U	■	M	İ	R	K	U	T
13	A	L	İ	Z	E	■	A	N	F	İ	■	A	S	Y	A
14	M	■	Y	A	■	A	G	R	E	S	İ	F	■	D	N
15	A	K	O	R	T	■	A	U	■	K	R	■	S	U	Ç

Meme Kanseri: Kadın sağlığında farkındalık ve erken tanının gücü

● Dr. Eylem Öztürk

Meme kanseri, hem dünyada hem de ülkemizde kadınlarda en sık görülen kanser türüdür. Her 8 kadından biri hayatının bir döneminde bu hastalıkla karşılaşabilir. Ama unutmayalım: Meme kanseri erken tanındığında tamamen tedavi edilebilir. Bu yüzden düzenli kontroller, taramalar ve farkındalık, kadın sağlığında en güçlü silahlarımızdan biridir.

Meme kanseri nedir?

Meme kanseri, meme dokusundaki hücrelerin kontrolsüz bir şekilde çoğalmasıyla oluşan bir hastalıktır. Genellikle süt kanalları ya da süt bezlerinden kaynaklanır. Bazen fark edilmediğinde vücudun diğer bölgelerine yayılabilir. Ancak erken evrede yakalanırsa başarıyla tedavi edilebilir.

Hangi faktörler riski artırır?

Bazı riskler ne yazık ki değiştirilemez:
•Yaş ilerledikçe risk artar (özellikle 50 yaş sonrası).
•Ailede (anne, teyze, kız kardeş) meme veya yumurtalık kanseri öyküsü varsa.
•Özel bazı genleri taşıyan kadınlar (BRCA1/2).
•Erken yaşta adet görmek ya da geç menopoza girmek.

Ama bazı riskleri azaltmak elimizde

•Hareketsiz yaşam tarzı
•Fazla kilo
•Sigara ve alkol kullanımı
•Hiç doğum yapmamak veya çok geç yaşta doğum
•Gereksiz hormon ilaçlarını uzun süre kullanmak
Sağlıklı bir yaşam tarzı bu riskleri azaltmaya yardımcı olur.

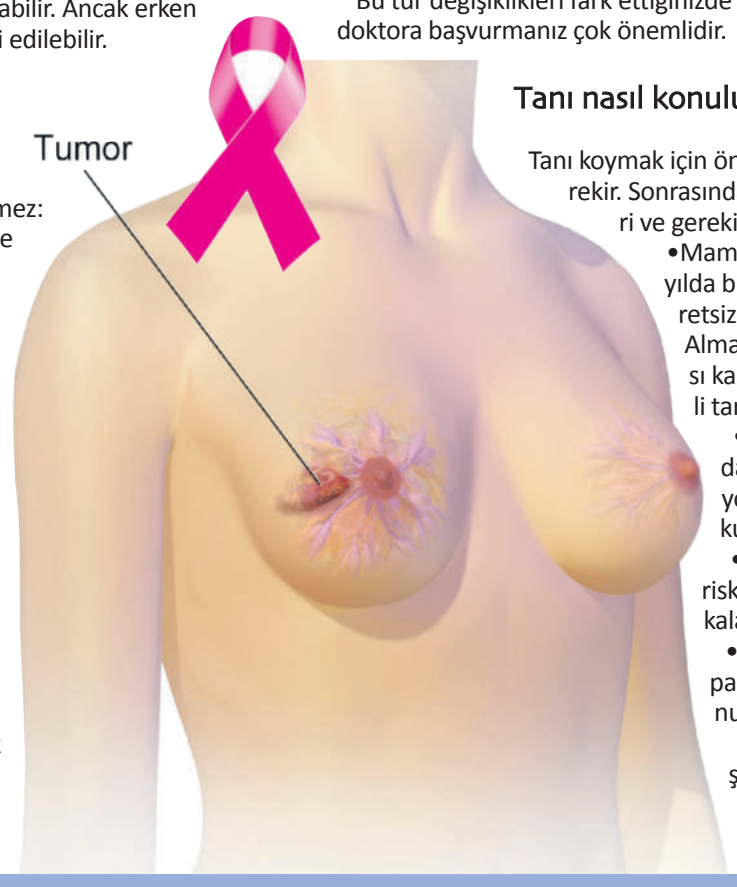

Dikkat etmemiz gereken belirtiler nelerdir?

Meme kanseri başlangıçta sessiz ilerleyebilir. Ancak zamanla şu belirtiler ortaya çıkabilir:
•Memede veya koltuk altında ele gelen, genellikle ağrısız sert bir kitle
•Meme başında çekilme, akıntı veya yara
•Meme cildinde kızarıklık, kalınlaşma ya da portakal kabuğu görünümü
•Memede asimetri, şekil veya boyut değişikliği
Bu tür değişiklikleri fark ettiğinizde zaman kaybetmeden doktora başvurmanız çok önemlidir.

Tanı nasıl konulur?

Tanı koymak için önce doktor muayenesi gerekir. Sonrasında görüntüleme yöntemleri ve gerekirse biyopsi yapılır.
•Mamografi: 40 yaşından sonra yılda bir önerilir (Türkiye'de ücretsiz taramalar mevcuttur). Almanya'da ise 50–69 yaş arası kadınlara iki yılda bir düzenli tarama yapılır.
•Ultrason: Genç kadınlarda memedeki yapılar daha yoğun olduğu için daha sık kullanılır.
•MR: Özellikle yüksek riskli kadınlarda ya da zor vakalarda kullanılır.
•Biyopsi: Şüpheli kitleden parça alınarak kesin tanı konur.
Erken tanı, tedavinin başarısı için çok büyük bir avantaj sağlar.

Tedavi yöntemleri nelerdir?

Eğer meme kanseri tanısı konulursa, tedavi planı kişiye özel hazırlanır. Hekimlerden, cerrahlardan, onkologlardan oluşan bir ekip süreci birlikte yönetir.
•Ameliyat: Tümör alınır. Bazen sadece kitle çıkarılır, bazen de tüm meme alınabilir.
•Radyoterapi (ışın tedavisi): Ameliyat sonrası kalan kanser hücrelerini yok etmek için kullanılır.
•Kemoterapi: Kanser hücrelerini öldüren ilaçlarla yapılan tedavidir.
•Hormon tedavisi: Tümörün büyümesini sağlayan hormonlara karşı kullanılan ilaçlarla yapılan uzun süreli bir tedavidir.
•Hedefe yönelik tedaviler: Kanser hücresine özel ilaçlarla yapılan, modern ve etkili tedavi yöntemleridir.
Her kadının tedavi süreci farklıdır. Bu nedenle hekimler duruma göre tedavi planını günceller.

Kendimizi nasıl koruyabiliriz?

Sağlıklı yaşam alışkanlıkları meme kanserinden korunmada çok etkilidir:
•Düzenli egzersiz yapın
•Sağlıklı ve dengeli beslenin
•Sigara ve alkolden uzak durun
•Mümkünse emzirin
•Gereksiz hormon ilaçlarından kaçının
Ayrıca: 20 yaşından itibaren her ay kendi kendinize meme muayenesi yapın. Ailede kanser öyküsü varsa mutlaka genetik danışmanlık alın. Meme kanseri artık erken tanı sayesinde ölümcül değil, kontrol altına alınabilen bir hastalıktır. Kendinizi tanıyın, bedeninizdeki değişiklikleri önemseyin ve kontrollerinizi ihmal etmeyin. Unutmayın, sadece birkaç dakikanızı ayırarak kendinizi koruyabilirsiniz. Her kadının sağlığı için atacağı küçük bir adım, bir ömrü değiştirebilir.

Magnezyum Glisinat Nedir? Ne İşe Yarar?

Magnezyum glisinat, elemental magnezyum ve glisin adı verilen amino asitlerin birleşiminden yapılan bir besin takviyesidir. Magnezyum glisinatın temel amacı vücuttaki düşük magnezyum miktarını önlemek.

Magnezyum glisinat nedir?

Magnezyum glisinat, kandaki düşük magnezyum seviyeleri önlemek ve tedavi etmek için kullanılan magnezyum-glisin karışımı bir takviyedir.
Magnezyum eksikliğini gidermesinin yanında uykuyu düzenlemesi, anksiyeteye iyi gelmesi ve kas ağrılarını iyileştirmesi faydaları da söz konusudur. Vücudun maddeyi kullanabilmesi açısından en faydalı magnezyum çeşitlerinden biri olan ve ince bağırsak tarafından kolayca emilebilen magnezyum glisinat, magnezyum ve glisin minerallerinin birleşimi sonucunda meydana gelir ve vücutta iyi tolere edilerek vücut tarafından kolaylıkla emilir.

Faydaları nelerdir?

Magnezyum, vücudun stres tepkisinde önemli rol oynayan bir mineraldir. Bu mineralin kandaki düşük seviyeleri stres ve anksiyete semptomlarını kötüleştirebilir. Yapılan bilimsel araştırmalarda magnezyum glisinat takviyesi almanın kaygı semptomlarını azaltabileceği görülmüştür.

Cezayir Menekşesi hikayesi

Anlatılagelen üç çeşit Cezayir menekşesi hikayesi vardır. Bu hikayelerde Cezayir menekşesinin göze benzetilmesini ve ölümle bağdaştırılmasına tanıklık etmiş olacağız. Birinci hikayeye göre Cezayir Menekşesi, Ortaçağda idam mahkûmlarının boynuna kolye yapılarak asılırmış. Bunun nedeni ise ölmeden önce son olarak bu güzel çiçeği görmeleri içinmiş. Bu yüzden idam çiçeği olarak bilinirmiş. İkinci hikayeye göre İtalyanlar bebek mezarlarına bu çiçeği koyarlarmış. Bu sebeple ölüm çiçeği olarak anılırmış.
Anlatılan bir diğer hikayede Kara Davut'un idam ettirdiği kadının gözleri ile ilgilidir. Kadının gözleri mavi çiçekli sarmaşığa benziyormuş ve oldukça etkileyici imiş yani Cezayir menekşesi çiçeği gibiymiş. Kara Davut kadın ölünce Cezayir menekşesini kadının mezarına dikmiş. O günden itibaren bu çiçek etkileyici gözler için kullanılır olmuş. Cezayir menekşesi anlamı ise bu üç hikayedeki anlatılanlardan yola çıkarak ortaya çıkmıştır. Ölüm, güzellik ve etkileyici göz anlamlarına gelmektedir. Cezayir menekşesinin doğada yetişen diğer bitkiler gibi pek çok faydası bulunmaktadır. Fakat kullanmadan önce doktorunuza başvurmanızda fayda vardır.
Halk arasında da bilinen faydalarından bazıları şunlardır:
• Antioksidanlar mikroplardan korur ve vücut direncini arttırır.
• İştah açıcı özelliği bulunmaktadır.
• Rahatlatıcı ve stres azaltıcı etkisi ile uyku problemlerine iyi gelir.
• Tansiyonu ve kan şekerini düzenler.
• Diş ağrılarına iyi geldiği bilinmektedir.

YEMEK TARİFİ

Kumpir

Hazırlanışı

Fırını 200°C'ye ısıtın.
Patatesleri tepsiye veya fırın ızgarasına koyun,
1,5–2 saat pişirin.
Pişen patatesleri ortadan kesin, içini kaşıkla ezin.
Tuz, 1 yemek kaşığı tereyağı ve ½ su bardağı rendelenmiş kaşar ekleyin,
iyice karıştırın.
Tüm malzemeleri önceden hazırlayın, kumpirin üzerine yayarak yerleştirin.

Malzemeler

* havuç, turşu
* Haşlanmış bezelye
* Sosis veya salam
* Konserve mısır
* siyah ya da yeşil zeytin
* Ketçap ve mayonez
* Fırınlanmış biberler
* Izgara mantar
* Lor peyniri, közlenmiş patlıcan, acuka veya ezme
* Taze otlar: maydanoz, taze soğan, dereotu

www.newayajin.net - facebook: Newaya Jin - X: @Newayajin05

newaya Jin

AĞUSTOS 2025

Kadın Araştırma ve İletişim Vakfı-NEWA (Stichting Vrouwen Onderzoeks-en Communicatiecentrum NEWA)
Tel: 0031 647 74 09 17 / e-mail: newayajin2005@gmail.com
Web sitesi: www.newayajin.net
AVA Drukkerijen Distributie B.V. - info@avabv.net

Bu dağlarda onun gibi, evrensel ve enternasyonal birçok devrimci gördük. Her biri insanlık onuru, şerefi ve namusu adına yaşamış; hayatları adeta birer manifesto olan insanlardı.

Enternasyonalist Apocu kadın gerilla

● **Nurhak Rojevin**

Çoğu zaman tercih edilenin değer ve anlamını kavrayabilmek için o tercih uğruna reddedilene de bakmak, insana daha doğru fikirler verebilmektedir. Bu temelde bazı tercihlerde bulunan insanların değerini ve yüceliğini anlamak için onların bu tercih uğruna nelerden vazgeçtikleri, neleri reddettikleri ve neleri göze aldıkları belirleyici olmaktadır.

Özgürlük hareketinin soy damarlarını ördüler

Ortadoğu ve Kürdistan gerçekliği denildiğinde ilk akla gelen durumlardan biri şudur: Bu toprağın çocuklarının bile orada yaşamak istememesi, kaçıp terk etmek için ölümü göze almaları ve çoğunlukla bu kaçışın yönünün Avrupa olduğu gerçeğidir. Ancak bazı insanlar da var ki; onlar bunun tersini yapıp Ortadoğuluların koştuğu Avrupa yaşamını elinin tersiyle itip, Ortadoğu'ya koşarak tarihin akışına ters bir doğrultu belirlemektedirler. Sadece bununla da kalmamakta Ortadoğu'nun merkezinde, savaşın en çetin yüzüyle karşı karşıya olan Kürdistan'a ve Kürdistan dağlarına koşmaktadırlar. Peki neden? Nedir onları Kürdistan dağlarına böylesine çeken gerçeklik?

Ta en başından; Kemal Pir, Haki Karerlerden bu yana yüzlerce enternasyonal devrimci tarafından bu hareketin soy damarları örüldü. Bugüne dek gelmiş geçmiş hareketler arasında, kendisini en enternasyonalist olarak tanımlayanların bile böylesine enternasyonal bir birikimi, böylesine soylu damarları olmuş mudur acaba?

Sıra dışı olan, zoru seçmektir

Akıl çağında, akılcılığın merkezinden akıl dışı sayılan bir coğrafyaya yönelmek; kapitalist modernitenin akılcılığına göre son derece sıra dışı bir duruş, bir tavır, bir yürüyüştür. Peki, bu yürüyüş nasıl bir yürüyüştür? Bu insan, nasıl bir insandır? diye sormak gerekir.

Her ne kadar kapitalist modernite çağı, bu sorunun yanıtını verebilmek açısından en zor çağ olsa da; biz ancak en sıra dışı olanı seçerek, sıra dışı olanı anlayabiliriz. Çünkü çoğu zaman sıra dışı olan, zoru seçmektir. Ve çünkü bu sistem, kendi sınırlarının dışında kalmayı tercih edenleri 'sıra dışı' olmakla, hatta 'delilikle' suçlayan ve yargılayan bir sistemdir.

Heval Tijda da aslında tam da böyle yaptı. Kapitalizmin merkezinden kaçarak, onu terk etmekle farklı bir tercih yaptı ve bu tercihiyle sisteme en ağır darbelerden birini vurdu. Çünkü kapitalizm insanlığa şunu öğretmişti: 'Akıllı ol; akıllı olan ancak kendi çıkarını düşünür, başkalarını değil.' Kapitalist sistemin kendi çarklarında erimeyi akıllıca, kendini reddetmeyi ise akıl dışı olarak lanse ettiği koşullarda, Apoculuk ve Apocular daha 'delisi' olamazdı."

Yaşamın kendisiydi

Bazı insanları anlatmak gerçekten kolay değildir; onlarla yaşamak gerekir. Çünkü bazı insanlarla yaşarken aynı zamanda o insanları yaşarsınız da. Daha doğrusu, bazı insanlar vardır ki; birtakım özellikleriyle yaşamın kendisidirler. Onlar yaşanmalıdır. Nitekim, size kendilerini bir şekilde dayatır, yaşatırlar; kendilerini sizde yaşatırlar. Onların öyle bir çekim ve etki alanı vardır ki, kimse o alanın dışına çıkamaz. İstesen de kaçsan da çıkamazsın. Anlatmak, her ne kadar bir borç ve sorumluluk olsa da, beyhudedir. Bu belki de yaşamın anlatımla, dille, sözle, en bağsız, en bağdaşmaz bir gerçeklik olması nedeniyle böyledir. Yaşamın, yaşarken anlaşılmaması da bundandır.

Ona şöyle bir durup, biraz geriye çekilip, biraz dışına çıkıp, bir de öyle bakmak gerekir. İşte o zaman ayrıntılar, teferruatlar, şunlar, bunlar, gelip geçici şeyler insanın gözünden ve zihninden silinir; yalın gerçekliğin, hakikatin kendisiyle baş başa kalırız ve işte o zaman farkına varır, anlarız.

İşte Heval Tijda böyle bir insandı; böyle bir yoldaş, böyle bir devrimciydi.

Müthiş bir yetenek ve zeka sahibiydi

Ondan bahsetmek istediğinizde, insan nereden başlayacağını bilemez. Askeri anlamda, düşünsel anlamda, yaşamsal ve kültürel her konuda elini attığı, kafasına koyduğu her şeyde müthiş yetenek ve zekasının farkına varmak hiç zor değildi. Yeri geldiğinde, uzman bir keskin nişancı olarak arkadaşlarını eğitirdi; bütün silahlara hâkimdi.

Geldiği eğitim devrelerinde, eğitim almaya mı yoksa vermeye mi geldiğini anlamak zordu. Yeri geldiğinde dikiş yapan bir terzi olur, saatlerce hatta günlerce yoldaşlarının elbiselerini dikerdi. Gecenin bir yarısında dikişe ara verip, istikam çalışmasından yorgun dönen arkadaşlarına hiç üşenmeden yemek hazırlamak için koştururdu. Bazen ressam olur, günlük yaşamımızı beş dakikada tahtaya resmederdi. İncelikli ve derin mizah anlayışıyla kimsenin göremediği ayrıntıları fark eder, yanına not alır; morallerimize moral, renk katardı. Rêber Apo'yu bir düşünce olarak görür ve o düşünceye katılır

Rêber Apo'yu ve felsefesini anlamak için yoğun bir çaba gösterirdi; çünkü Heval Tijda hepimizden daha fazla olarak Rêber Apo'ya katılmıştı. Rêber Apo'yu bir düşünce olarak görürdüğünü ve o düşünceye katıldığını söylerdi. Aynı zamanda Nietzsche hayranıydı; onunla Nietzsche üzerine saatlerce tartışabilirdiniz, bundan büyük keyif alırdı. Ve daha birçok ayrıntı...

Yaşamı bir manifestoydu

Bu dağlarda onun gibi, evrensel ve enternasyonal birçok devrimci gördük. Her biri insanlık onuru, şerefi ve namusu adına yaşamış; hayatları adeta birer manifesto olan insanlardı. Bencilliğin, bireyciliğin, mezhepçiliğin, dinciliğin ve milliyetçiliğin özgür insanlığa hizmet etmediğini; tercihleri ve yaşamlarıyla ispat eden bu insanların yaşamlarına ancak bir manifesto olarak bakılabilir. Ve ancak bu şekilde okunur, bu şekilde anlaşılabilirler. Ben ne zaman 'Acaba neden bu dağlardayım? Başka türlüsü daha iyi olmaz mıydı?' diye düşünecek olsam, hep onun gibi yoldaşlar gelir aklıma.

Böylesine bir insan, ta oralardan kalkıp bu dağlara, bu şikeftlere geldiyse; bu raxtı, bu silahı kuşandıysa ve bunu hepimizden daha büyük bir anlamla, daha büyük bir heyecan ve istekle yapıyorsa, biz kesinlikle yanlış yapıyor olamazdık.

Kesinlikle en doğrusu buydu. İnsana en yakışan da buydu. Çünkü en gerçek, en hakiki insan böyle yapıyordu. İşte bu yüzden Heval Tijda gibi devrimciler ve sosyalistler; onların yaşamları ve tercihleri, sadece bizim için değil, insan olmak isteyen ve insan kalmakta ısrar eden herkes için, geçmişte olduğu gibi bugün ve gelecekte de gerçek bir referans olarak var olacak, yaşamaya devam edecektir.

Heval Tijda

Ülkemize, dağlarımıza, yaşamımıza, anılarımıza;
Anlam kattı, derinlik, zeka, yetenek kattı,
Mizah kattı, emek, iş, eylem kattı,
Evrensel ve enternasyonal ruhunu kattı,
Asalet, zarafet, güzellik kattı,
En derin felsefik, ideolojik, entelektüel sohbetler kattı,
Bizi bizden daha çok sevdi,
Bizi bizden daha çok anladı,
Bizden daha çok, yaşamını bize adadı,
Teşekkürler Heval Tijda, Tijda Zagros, Kelly Freygang,
Bu dağlar, bu hareket, bu halk seni asla unutmayacak!

BELLA CİAO... (HOŞÇA KAL GÜZEL...)